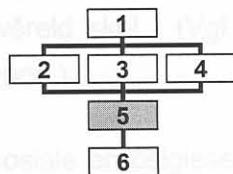

HOOFSTUK 5

EMPIRIESE ONDERSOEK

5.1 INLEIDING

In hoofstukke twee tot vier is 'n volledige literatuurstudie gedoen oor die aard van die moderne huwelik, die aard van huweliksverryking en die aard van groeigeoriënteerde maatskaplike groepwerk. Hierdie teoretiese agtergrond was noodsaaklik vir die doel van die navorsing, naamlik die ontwikkeling, toepassing en evaluering van 'n huweliksverrykingsprogram vir egpare in die vroeë middeljare. Die proses vir intervensienavorsing is gevolg waartydens 'n program ontwikkel is, as voortoets aangebied is, verfyn is, onder veldomstandighede aangebied is en daarna geëvalueer is. Sowel die kwalitatiewe as die kwantitatiewe navorsingsbenadering is gevolg en wel by wyse van die gemengde metodologie ontwerp ('*mixed methodology design*').

In hierdie hoofstuk gaan die bevindinge vanuit die empiriese deel van die studie weergegee word. Die data sal aan die hand van die stappe van die proses vir intervensienavorsing bespreek word.

5.2 DIE PROSES VAN INTERVENSIENAVORSING

5.2.1 Analisering van die probleem en beplanning van die projek

Tydens hierdie fase in die proses van intervensienavorsing is dit noodsaaklik dat die probleem eers geïdentifiseer moet word alvorens sinvolle analise daarvan kan plaasvind. De Vos (1998c:386) noem die volgende twee faktore wat by die identifisering van 'n spesifieke toestand as probleem betrokke is:

- Erkennung van die bestaan van professionele en/of gemeenskapstandaarde (norme) wat op sosiale waardes gebaseer is en uiteindelik gegewe vlakke van gedrag of welstand as toepaslik definieer.
- Diskrepancies tussen die standaarde of norme en die bestaande gedrag of vlakke van welstand van gegewe individue of groepe.

Die huwelik word steeds in die jaar 2001 as die fondasie en ruggraat van gesonde gesinne en gemeenskappe beskou. (Vgl. Hunt, *et al.*, 1998:55-56.) Die huwelik is veronderstel om die nodige sanksie vir seksuele verkeer te verleen. Die geboorte van kinders, hulle opvoeding en die uiteindelijke lansering in die volwasse wêreld, is veronderstel om vanuit die stabiele huwelik plaas te vind. Tog is die egskedingsyfer hoog met ongeveer die helfte van egpare wat nie

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

alleen in Suid-Afrika nie, maar ook in groot dele van die res van die wêreld skei. (Vgl. Benokraitis, 1996:450, Young & Long, 1998:201 en *Statistics South Africa*, 2000.)

Die fase van die middeljarige vra aanpassings. As gevolg van die fisiese, sosiale en psigiese veranderinge wat adolessente kinders ondergaan, is die fase van die vroeë middeljarige vir die ouers nie altyd maklik nie (Carter & McGoldrick, 1999b:448). Ouers mag konflik ervaar as gevolg van adolessente se gedrag en adolessente kan uitreageer as gevolg van ouers se betrokkenheid by hulle beroepe en selfs by grootouers. Ouers (egpare) in hierdie fase is volgens Carter & McGoldrick (1999b:448) die mees gemotiveerde mense om mee te werk. Hulle begryp die noodsaaklikheid van 'n emosionele verbintenis met die gesin van herkoms en is daarom baie gerig op hulle eie invloed op hulle kinders. Hulle weet dat hulle eie ouers nie vir ewig gaan leef nie en dat onvoltooidhede so gou as moontlik hanteer behoort te word.

Die analise van die geïdentifiseerde probleem is soos volg gedoen: Die egskedingsyfer in die middeljarige is hoog (Prinsloo, 1994:4-6). Die nuutste statistiek (1997 en 1998) vir Suid Afrika dui daarop dat die aantal huwelike vir 1997 en 1998 feitlik dieselfde gebly het, naamlik 146 729 en 146 741 onderskeidelik. Die aantal egskedings het egter verhoog van 34 231 in 1997 tot 35 792 in 1998. (Vgl. *Statistics South Africa*, 2000:1.) Kommunikasie, konflikhantering en persoonlike groei ruimte is drie van die komponente van die huweliksverhouding in die middeljarige wat probleme skep. Die egpaar kon moontlik deur die kinders met mekaar gekommunikeer het en individueel gegroei het, maar nie gesamentlik nie. Wanneer die kinders ouer en meer onafhanklik word, word die huweliksverhouding as leeg en onbevredigend ervaar.

Geleenthede vir huweliksberaad en -terapie is legio en mediese fondse betaal vir dienste wat gelewer word. Voorkoming en verryking geniet nie genoeg aandag nie. Geen bestaande programme vir huweliksverryking in die fase van die vroeë middeljarige kon binne Suid-Afrikaanse omstandighede opgespoor word nie. Programme vir verryking word soms deur godsdienstige groepe aan lidmate aangebied, maar daar heers onsekerheid oor die wetenskaplike aard daarvan asook of die programme ten opsigte van effektiwiteit getoets is.

Hierdie leemte ten opsigte van 'n werklike behoefte het as motivering gedien vir die gedagte om 'n teoreties gefundeerde huweliksverrykingsprogram te ontwikkel, aan te bied en uiteindelik wetenskaplik te toets. Die mening word gehuldig dat daar nie tot die leënes-fase gewag moet word voordat 'n egpaar in hulle huweliksverhouding belê nie. Dit mag dan te laat wees vir herstel en die moontlikheid van nog 'n middeljarige egskeding is nie uitgesluit nie (Blacker, 1999:293). Die 'leegheid' in die fase kan dikwels nie aan die volwassewording en die huisverlating van die kinders toegeskryf word nie, maar aan die 'leegheid' in die huweliksverhouding. Hierdie probleem kan vroegtydig deur middel van huweliksverryking aangespreek word. Die hipotese wat vir die studie geformuleer is, is dat die

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

huweliksbevrediging van die egpaar in die vroeë middeljare sal verbeter indien hulle 'n huweliksverrykingsprogram deurloop. Die doel en doelwitte vir die studie is die ontwikkeling, toepassing en evaluering van 'n huweliksverrykingsprogram wat spesifiek op die lewensfase van die vroeë middeljare van toepassing is.

5.2.2 Insameling van data en sintese

'n Onderzoek ten opsigte van bestaande navorsing oor die onderwerp is gedoen. Literatuur binne die studieveld van maatskaplike werk asook ander verwante dissiplines is bestudeer. Resente inligting ten opsigte van huweliksverryking en groeigeoriënteerde maatskaplike groepwerk is skaars en die rede daarvoor blyk te wees dat daar wêreldwyd meer aandag aan die hantering van probleme en terapie geskenk word as aan voorkoming en verryking. Die resente literatuur wat wel ten opsigte van die onderwerp opgespoor kon word, het die hoop laat opvlam dat die waarde van verryking en die voorkoming van probleme besig is om al meer aandag te geniet.

Die navorser se MA (MW)-studie het oor die fase van die middeljare en die invloed daarvan op die huweliksverhouding gehandel en die weg gebaan vir die ontwikkeling van 'n program wat spesifiek op hierdie fase gerig is. Aangesien daar 'n onderskeid getref word tussen die vroeë middeljare waar adolessente kinders teenwoordig is en die laat middeljare waar die kinders reeds die huis verlaat het (Lavee, McCubbin & Olson, 1987:861-862; Rexroat & Sheehan, 1987:740; Storkey, 1996:183-191 en Carter & McGoldrick, 1999c:2), is besluit om die studie af te baken en op egpare in hulle vroeë middeljare te fokus.

Bestaande programme vir huweliksverryking soos vanuit veral Amerikaanse literatuur verkry, is bestudeer en vir die ontwikkeling van die huweliksverrykingsprogram benut. Die program is verder aan die hand van literatuur ten opsigte van die huwelik en literatuur oor maatskaplike groepwerk ontwikkel.

5.2.3 Ontwerp

Navorsers moet 'n wyse ontwerp waarop gebeure wat verwant is aan die probleem op 'n natuurlike wyse waargeneem word. Kliënte wat deur die probleem geraak word, moet betrek word om die gedrag en die omgewingsfaktore wat verander moet word, te spesifiseer. Wanneer die fokus van die verandering geïdentifiseer is, moet hierdie aspekte volgens De Vos (1998c:393) op 'n waarneembare wyse gedefinieer word sodat dit waargeneem kan word.

- Definisies van die gedrag of produk wat met die probleem geassosieer word, word in operasionele terme gedefinieer.
- Voorbeelde en nie-voorbeelde van die gedrag of produk word verskaf om die

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

voorkoms van die gedrag te onderskei.

- Instruksies vir meting word voorberei om die opname van die verlangde gedrag of produk te lei.

Deur die waarneming van die probleem en die bestudering van veranderinge wat natuurlik voorkom, kan die navorser sekere prosedures identifiseer wat in die intervensie gebruik kan word. Dit behels die gebruik van inligting, die bedrewehede en opleiding vir die verkryging daarvan, strategieë vir omgewingsverandering, verandering van strategieë vir die uitvoering of prosedures vir versterking. Die elemente moet op so 'n wyse beskryf word dat herhaling deur ander opgeleide veranderingsagente moontlik is.

Die prosedures vir die huweliksverrykingsprogram is vanuit bestaande programme en literatuur ten opsigte van maatskaplike groepwerk bepaal. 'n Wegbreeknaweek (*'retraite'*) word sterk aanbeveel (3.9 – hoofstuk 3). Op grond van die sukses wat reeds deur ander groepleiers in huweliksverryking, en veral in die VSA, met hierdie spesifieke vorm van aanbieding behaal is, is besluit om die aanbieding van die program vir hierdie navorsing so te beplan.

Vanuit die literatuur is dit ook duidelik dat kommunikasie en sinvolle konflikhantering tot huweliksbevrediging bydra (Benokraitis, 1996:272; Hunt, *et al.*, 1998:42-43 en Young & Long, 1998:138). Feitlik al die literatuur ten opsigte van huweliksbevrediging verwys na die noodsaaklikheid van effektiewe kommunikasie en konflikhantering. Geen spesifieke formele observasiesisteen is gebruik nie. 'n Informele behoeftebepaling is gedoen onder egpare in die gemeenskap wat in die fase van die vroeë middeljare is en dit was duidelik dat kommunikasie, konflikhantering, afsonderlike en gesamentlike groei en seksualiteit as die belangrikste komponente van die huweliksverhouding uitgelig is. Die navorser het die response soos uit bogenoemde vraelys verkry en die inligting soos vanuit die literatuur verkry, vir die bepaling van die prosedures vir die inhoud, asook die aanbieding van die program gebruik.

5.2.4 Vroeë ontwikkeling en voortoets

Hierdie stap behels die proses waardeur 'n intervensie implementeer word en op 'n proefbasis aangebied word. So word daar getoets vir voldoendeheid en herontwerp indien nodig. Nadat die prototipe ontwikkel is, is besluit hoe die intervensie sal plaasvind. Terugvoer van die deelnemers is deurentyd gevra om die prototipe te verfyn.

Die doel van die vooronderzoek was om te bepaal of die intervensie sal werk. Die vooronderzoek is gedoen in 'n opset waarin die aanbieder veilig voel en wat soortgelyk is aan die opset waarin dit later aangebied sou word. Hierdeur is die effektiwiteit van die intervensie

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

bepaal asook die areas waar veranderinge aangebring sou moes word.

Vyf kampe is as voortoets aangebied. Die verwagtinge en die terugvoer van die egpare wat die programme meegemaak het, word vervolgens uiteengesit. Die kwalitatiewe inligting is ingesamel deur middel van 'n persoonlike betrokkenheid by die deelnemers en fokus op die eie interpretasies en houdings van individuele huweliksmaats. Die data is in die vorm van analitiese lêers gestoor sodat sekere teoretiese temas en konsepte wat uit die ondersoek na vore gekom het, geïdentifiseer kon word. Hierdie analitiese lêers het die basis gevorm vir die wyse waarop die data uiteindelik in die navorsingsverslag gedokumenteer is. (Vgl. Poggenpoel, 1998:335.) Woorde, frases en temas wat dikwels herhaal is, is vir uiteindelijke sortering geïdentifiseer. Sinteses is gemaak en sentrale temas is uiteindelik aan die hand van die analitiese sortering gevorm en voorgehou. (Vgl. Tutty, *et al.*, 1996:111 en Poggenpoel, 1998:336.) Die kwalitatiewe data is van die eerste aanbieding van die program as deel van die voortoets, tot en met die finale aanbieding, geliaser vir die uiteindelijke vergelyking van die resultate.

Waar nodig, is veranderinge aan die program aangebring, alhoewel die algemene terugvoer positief was en die waarde van die program duidelik vanuit die evaluasievorms gesien kon word:

5.2.4.1 KAMP 1: 14 – 16 JUNIE 1996

Tien (10) egpare het die kamp bygewoon. Die gemiddelde ouderdom van die mans was 40,6 jaar en die gemiddelde ouderdom van die vrouens was 37,9 jaar. Die egpare was gemiddeld 17,1 jaar getroud.

Wat het julle laat besluit om na 'n huweliksverrykingskamp te gaan?

Die volgende response is ontvang:

- Om tyd te maak om oor belangrike aspekte van die huwelik te gesels sonder die kinders om sodoende nader aan mekaar te beweeg.
- Om met mekaar te deel wat ons as 'n gelukkige egpaar ervaar het.
- Dit is 'n geleentheid wat die kerk ons bied en daarom maak ons daarvan gebruik.
- Om ons huwelik te verryk.
- Dit is moeilik om tyd vir onself te vind. Wil saam ontspan, gesels en lag die naweek sonder tieners en ouma en oupa.
- Ons wil graag ons verhouding met mekaar en met God versterk.
- Ons kan mekaar gerus weer beter leer ken.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- 'n Mens is geneig om te vergeet hoekom jy in die eerste plek met mekaar getrou het en het nodig om mekaar weer te ontdek.
- My vrou het gesê dit is 'n goeie idee.
- Vriende het ons aanbeveel.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Die egpaar wil tyd saam spandeer.
- Hulle wil hulle huweliksverhouding versterk en verryk.
- Hulle wil mekaar weer ontdek en beter leer ken.
- Hulle wil deur die verryking van hulle huwelik ook hulle verhouding met God versterk.

Wat verwag julle van die kamp?

Die volgende response is ontvang:

- Om weer kennis met mekaar te maak en weer bietjie geduld en begrip vir mekaar te kry.
- Om te leer om wedersydse verwagtinge raak te sien en daaraan te voldoen, sover moontlik.
- Onseker – om dit te geniet.
- Om mekaar beter te verstaan en dan nader aan mekaar te groei soos God dit bestem het.
- Onseker – ons leef by mekaar verby en soek na maniere om dit te verander. Dalk vind ons dit die naweek.
- Om ons huwelik te verryk en met nuwe visie en doelwitte die toekoms in te gaan.
- Ons gaan hier in met 'n oop benadering. Ons wil dus leer en sien wat vir ons bruikbaar is.
- Om meer wenresepte te kry vir 'n gelukkige huwelik om sodoende ander huwelikspare te kan help.
- Verbeterde kommunikasie.
- Om nader aan mekaar te kom asook 'n gesamentlike groeigeleentheid.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Wil weer mekaar se verwagtinge hoor en daaraan voldoen.
- Wil tyd saam spandeer en dit geniet.
- Wil mekaar beter verstaan en nader aan mekaar groei.
- Wil nuwe doelwitte daarstel en leer.
- Wil kommunikasie verbeter.

Watter van die volgende temas sou julle in meer diepte wou bespreek?

Respondente kon meer as een keuse uitoefen. Die response was soos volg:

TABEL 6: BEHOEFTEBEPALING TEN OPSIGTE VAN TEMAS – KAMP 1

KOMPONENT	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Rol van die gesin van herkoms	1	3.8
Selfkonsep	2	7.2
Seksualiteit	1	3.8
Huwelikskeuse	0	0
Kommunikasie	7	27
Konflikhantering	6	23.1
Afsonderlike en gesamentlike groei	6	23.1
Ouerskap	2	7.7
Finansies	1	3.8
Rol van skoonouers	0	0
Geloofsverskille	0	0
TOTAAL	26	100%

Uit bogenoemde blyk dit duidelik dat die grootste behoeftes ten opsigte van die komponente van die huweliksverhouding by kommunikasie (27%), konflikhantering (23.1%) en afsonderlike en gesamentlike groei (23.1%) gelê het. Floyd, *et al.* (1995:214) meen dat huweliksverrykingsprogramme op die aanleer en verbetering van kommunikasievaardighede, besluitnemingsvaardighede, konflikhantering en die opstel van doelstellings en doelwitte vir die huweliksverhouding moet fokus. Hierdie response het bevestig dat die inhoud van die program bestaande behoeftes van die teikengroep aanspreek.

EVALUASIE

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Die kamp het veral klem gelê op die positiewe in julleself en julle huwelik. Hoe het julle dit beleef?

Die volgende response is ontvang:

- Ons het tot die ontdekking gekom dat daar ander is met dieselfde probleme as ons. As ons op die negatiewe moes konsentreer, sou ons nie so positief kon weggaan nie.
- Die klem op die positiewe verhoed dat mense hulleself te kwaai blootstel en dan bedreig voel. Dit sou kommunikasie gestrem het. Dit was positief en het gehelp dat ons nie weer negatief raak teenoor mekaar nie.
- Ons het dit positief beleef. Dit is goed om op die positiewe te konsentreer en daarop te bou.
- Uitstekend – die positiewe het so sterk na vore gekom dat dit die negatiewe totaal oorskadu het.
- Selfs uit die negatiewe dinge kan positiewe aspekte geneem word om daardeur die huwelik te versterk.
- Baie positief – 'n mens is geneig om net die negatiewe te onthou.
- Uitstekend – was baie opbouend in plaas van net probleemidentifisering.
- Uitstekend – ons het dit baie geniet en het die positiewe punte in onself weer raakgesien.
- Baie goed – dit is belangrik om altyd op die positiewe voort te bou.
- Baie goed want 'n mens konsentreer gedurig op die negatiewe – ook in ander aspekte van die lewe.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT DIE EVALUASIE TEN OPSIGTE VAN DIE FOKUS OP DIE POSITIEWE ASPEKTE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Die negatiewe aspekte in die huweliksverhouding is deur die positiewe aspekte en die sterkpunte oorskadu.
- Die fokus op die positiewe was nie blootstellend nie.
- Die fokus op die positiewe was opbouend.

Het julle hierdie naweek iets in mekaar ontdek waarvan julle al vergeet het? Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

Ja, die emosionele benewer en die seksuele behoeftes is nou verneem aan mekaar

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Ja – begrip en ruimte vir elkeen.
- Ja, waarde van klein goed, romanse. Herontdek weer wat klein goed vir mekaar beteken.
- Het ons weer attent gemaak op wat ons in mekaar het.
- Dat die redes waarom ons getrou het nog geldig is en dat ons daarop kan bou.
- Ja, ons het ontdek dat ons dit geniet om weer met mekaar in diepte te praat, om net saam te wees, mekaar aan te raak en vir mekaar lief te wees.
- Ja, die bereidheid om te kan gee en neem asook om na mekaar te kan luister.
- Ja, ons is en het nog dieselfde eienskappe, al is dit verbloem deur jare.
- Ja, daar is baie dinge wat ons as algemeen aanvaar het. Ons besef ons moet aandag gee aan die kleiner dinge wat saak maak.
- Ja, dat ons nog baie omgee vir mekaar en nuwe lewe en geesdrif in ons huwelik ervaar deur gebruik te maak van die dinge wat ons vergeet het in mekaar.
- Ja, ons kan nog nader aan mekaar wees.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Mekaar weer ontdek – eienskappe in mekaar, dat hulle steeds vir mekaar omgee, dat klein dingetjies belangrik is en dat hulle daardeur nader aan mekaar beweeg.
- Begrip vir mekaar.

Het julle hierdie naweek iets nuut van mekaar geleer/ Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

- Dat ons huwelik na al die jare nog net so sterk is en dat ons albei deur ons huwelik God se liefde sal wil uitleef.
- Nee, nie iets nuuts geleer nie, maar weer bewus geword van die positiewe eienskappe.
- Ja, ons is God se spieël op aarde en ons moet in ons huwelik so leef dat ons God ook in ons huwelik verheerlik.
- Ja, die 'ou' dinge wat ons na mekaar gebring het is nog steeds daar – ons is nog lief vir mekaar.
- Ja, die emosionele behoeftes en die seksuele behoeftes is nou verweef aan mekaar.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Ook dat kwaliteit-tyd saam baie belangrik is.

- Ja, dat die liefde nog beter soos goeie ou wyn verdiep het en nog sterk staan.
- Ons sit albei met dieselfde probleme en denke oor mekaar en worstel. Ons wil egter dieselfde uit die huwelik hê en besef dit nie.
- Dat ons 'anders-wees' mekaar aanvul en dat ons saam tot meer in staat is as net elkeen op sy eie.
- Ja, ons mag maar van mekaar verskil.
- Ja, dinge wat ons doen en nie verstaan nie kan ons nou oor praat en vir die eerste keer verstaan dat dit nie teen jousef as persoon gemik is nie.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Dat die huweliksmaats steeds lief is vir mekaar.
- Dat die huweliksmaats nie genoeg tyd saam spandeer nie en sodoende by mekaar verbyleef.
- Weer 'ou' positiewe eienskappe ontdek.
- Wil albei God se liefde in huwelik uitleef (Christelike toewyding).

Dink julle huweliksverryking het in ons tyd nog sin? Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

- Ja, ons het saam besluit dat ons maar gereeld op sulke kampe moet gaan. Dit sal groei en oplewing tot gevolg hê.
- Ja, 'n mens kan altyd iets nuut leer en die huwelik kan altyd verryk word.
- Ja, veral in ons tyd want 'n mens raak vasgevang in die 'rat race' en leef by mekaar verby.
- Ja, daar is baie eise wat vandag aan mense gestel word. Die huwelik is baie belangrik aangesien dit die basis van die samelewing is.
- Ja, baie – in ons tyd jaag ons te veel by mekaar verby. Ons het soms tyd nodig om eers tot besinning te kom.
- Ja, 'n mens het tyd nodig om dinge wat ons as vanselfsprekend aanvaar het weer in perspektief te plaas.
- Beslis! Vanuit die groep se reaksie is dit absoluut duidelik dat almal as beter mense

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

en beter huweliksmaats na die naweek huis toe gaan.

- Definitief JA! Ons moet leer dat daar ook ander is wat 'probleme' ervaar, maar dat ons dit kan omskakel en iets positief daarmee kan doen.
- Ja, definitief, gee veral TYD om te besin oor alles, tyd wat nie noodwendig voorvoorsiening gemaak word nie.
- Definitief. Op so 'n naweek besef jy wat werklik in jou huwelik aangaan en waarop jy moet werk en kan verbeter.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Huweliksverryking het beslis sin in die hedendaagse tyd.
- Huweliksverryking behoort voortdurend plaas te vind omdat die gejaagde lewe daartoe lei dat huweliksmaats nie genoeg tyd saam spandeer met die doel om hulle huwelik te verryk nie.
- TYD saam het duidelik positiewe gevolge. Besinning oor dit wat hulle in mekaar het en beplanning vir die realiteit kan alleen geskied wanneer daar tyd saam spandeer word.

Het julle enige aanbevelings vir toekomstige huweliksverrykingskampe?

Die volgende response is ontvang:

- Hou so vol!
- Dankie vir 'n kreatiewe program met genoeg tyd vir mekaar en ander.
- Hierdie groep moet gebruik word om kennis uit te dra aan die res van die gemeente – wat die kamp werklik behels en wat so 'n kamp beteken.
- Alles was lekker en meer as 100%. Tonne dankie – dit was vir ons baie baie lekker en verrykend gewees.
- Hou dit soos dit is want die aspekte wat aangespreek is, is die basis waarop enige huwelik gebou is en op voortgebou moet word. Baie dankie.
- Hou 'n reünie! (2X)
- Kan moeilik verbeter!
- Dit was puik – mans en vrouens het tyd vir mekaar nodig en ons het dit gehad.
- Nee, dit was uitstekend en die inhoud was verrykend.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Positiewe terugvoer is ontvang. Die inhoud van die program het duidelik behoeftes aangespreek.

5.2.4.2 KAMP 2: 14 -16 FEBRUARIE 1997

Nege (9) egpare het die kamp bygewoon. Die gemiddelde ouderdom van die mans was 30 jaar en die gemiddelde ouderdom van die vrouens was ook 30 jaar. Die egpare was gemiddeld 7 jaar getroud. Alhoewel die meerderheid van die egpare nie in die fase van die vroeë middeljare was nie, is die program aangebied met die nodige wysigings ten opsigte van die duur van die huwelike. Die inhoud hiervan word weergegee aangesien dit as deel van die waarde van huweliksverryking as betreklik onbekende intervensie geëvalueer is.

Wat het julle laat besluit om na 'n huweliksverrykingskamp te gaan?

Die volgende response is ontvang:

- Baie goeie verwysing deur diegene wat reeds die kampe bygewoon het en om ons 'jakkalsies' uit te sorteer.
- Dit klink so lekker! Om werklik te bou op dit wat die huwelik die moeite werd maak.
- Dit is 'n manier om mekaar beter te leer ken en dit het lekker geklink.
- Ons leef soos twee stoomtreine by mekaar verby – elkeen besig met beroep en eie belangstellings.
- Om ons huwelik op te bou en ons verhouding te verbeter. Ons besef ons tekort aan kennis van mekaar.
- Om ons huweliksbande sterker te maak en die huwelik uit ander se oogpunte en perspektief te sien. 'n Mens hou seker nooit op om te leer nie!
- Die behoefte om 'n geslaagde huwelik te hê.
- Inspirasie vanaf die vorige groep.
- Dit het lekker geklink!

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Egpere wat die vorige huweliksverrykingsgeleentheid bygewoon het, het duidelik positiewe terugvoer gehad en op hierdie wyse ander egpare oorreed om te gaan.
- Wil hulle verhouding verbeter.
- Wil tyd saam spandeer – kry nie andersins genoeg tyd saam nie.
- Wil ander se perspektiewe aanhoor. Hierdie aspek dui op die waarde van 'n groepervaring.

Wat verwag julle van die kamp?

Die volgende response is ontvang:

- Om mekaar nog beter te leer ken en 'n bietjie te kan verstaan.
- Om ons huwelik suksesvol voort te sit.
- Om as 'n verrykte huwelikspaar terug te gaan.
- Ons verwag om as ryker huweliksmaats terug te keer om vir ons kinders 'n gesonde basis in die gesin te skep.
- Hoe om beter en makliker te kommunikeer en om meer van mekaar te leer.
- Pitkos om weer by mekaar uit te kom.
- Om geestelik te groei, om mekaar opnuut weer te ontdek en om in ons huwelik te groei.
- Om weer opnuut bewus te word van God se teenwoordigheid in ons huwelik.
- Beter verstandhouding en kennis om saam oud te word en om deur geloof en liefde ons huwelik te bou en te versterk.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Wil mekaar beter leer ken, wil verhouding verryk en toekoms beter ingaan.
- Wil vir kinders gesonde basis skep (toekoms).
- Geestelik groei deur middel van verryking van huwelik (Christelike toewyding).

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Watter van die volgende temas sou julle in meer diepte wou bespreek?

Respondente kon meer as een keuse uitoefen. Die response was soos volg:

TABEL 7: BEHOEFTEBEPALING TEN OPSIGTE VAN TEMAS – KAMP 2

KOMPONENT	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Rol van die gesin van herkoms	0	0
Selfkonsep	0	0
Seksualiteit	1	4
Huwelikskeuse	0	0
Kommunikasie	4	16
Konflikhantering	6	24
Afsonderlike en gesamentlike groei	5	20
Ouerskap	6	24
Finansies	2	8
Rol van skoonouers	1	4
Geloofsverskille	0	0
TOTAAL	25	100%

Uit bogenoemde opname het dit duidelik geblyk dat kommunikasie (16%), konflikhantering (24%), individuele en gesamentlike groei (20%) en ouerskap (24%) as prioriteite uitgelig is. Hierdie response het weer eens die inhoud van die program, asook die feit dat die regte behoeftes aangespreek word, bevestig. In die lig daarvan dat daar vir die doel van hierdie navorsing slegs met die verhouding tussen huweliksmaats gewerk is, is besluit dat ouerskap as komponent nie in detail in een van die beskikbare sessies ingewerk sou word nie. Die repons dui egter op die behoefte aan programme vir gesinsverryking.

EVALUASIE

Die kamp het veral klem gelê op die positiewe in julleself en julle huwelik. Hoe het julle dit beleef?

Die volgende response is ontvang:

- Ons het opnuut weer besef hoeveel ons vir mekaar beteken. Ons het net weer besef dat ons nie sonder mekaar kan leef nie. Die onderneming van Rut aan Naomi geld vir ons ook.
- In die onlangse verlede het ons toegelaat dat die negatiewe ons diep in 'n gat intrek. Hierdie het ons gehelp om daaruit te klim en met nuwe positiewe hoop na die

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

toekoms te kyk.

- Baie positief. Ons het besef daar is meer positiewe herinneringe as negatief. Ons moet die positiewe voor oë hou. Ons moet die negatiewe agterlaat en op die positiewe bou.
- Dit is lekker om te konsentreer op die goeie. Dit maak 'n mens weer entoesiasies. Dit laat 'n mens stop en weer met nuwe oë na jou maat kyk.
- Ons het nou weer opnuut van mekaar se positiewe punte bewus geraak en geleer om daarna op te let en dit nie meer as vanselfsprekend te aanvaar nie.
- Dit het ons laat besef dat die positiewe dinge in ons huwelik steeds die negatiewe oorheers.
- Dit was baie teleurstellend om uit te vind dat ons nie eens 'n handvol positiewe punte bymekaar kon skraap nie. Ons was bang dat indien ons op die positiewe sou moes voetbou ons niks gaan hê om op te bou nie.
- Fantasties! 'n Mens is so gewoond om altyd op die negatiewe te hamer dat jy vergeet om na die positiewe te kyk of om die negatiewe positief te maak.
- Ons waardeer mekaar en ons verhouding nou weer bietjie meer.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Die geneigdheid om op die negatiewe te konsentreer, het duidelik uit die meeste response geblyk. Die fokus op die positiewe is verrykend beleef en het vaardighede verskaf waarmee die realiteit hanteer kon word.
- Het mekaar en mekaar se positiewe eienskappe herontdek.

Het julle hierdie naweek iets in mekaar ontdek waarvan julle al vergeet het? Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

- Ja, dat ons ongeag die lewe en ons druk program nog steeds vir mekaar tyd moet maak.
- Het gehelp om mekaar as persone weer te ontdek en as maats opnuut weer lief te kry.
- Kan nie onthou?!
- Ja, maar nog meer belangrik – ons het ontdek hoe om van die slegte dinge te

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

vergeet.

- Het ontdek dat hy selfs meer begrypend, geduldig en liefdevol is as wat sy gedink het. Het besef dat hulle huwelik en hy prioriteit nommer een in haar lewe is.
- Ja, dat die humorsin wat ons gedink verdwyn het, nog steeds daar is.
- Nie eintlik nie, maar ons het besef dat dit wat ons van mekaar gesien en gedink het, altyd die negatiewe was.
- Ja, veral positiewe eienskappe.
- Ja, dat ons nog steeds lief is vir mekaar en dat ons nou elke dag soos die eerste dag in ons huwelik moet hanteer tot eer van God en onself.

DIE SENTRALE TEMA WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Het wel die positiewe in mekaar weer raakgesien en besef dat hulle nog steeds vir mekaar omgee.

Het julle hierdie naweek iets nuut van mekaar geleer/ Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

- Ja, hoe lief ek vir haar is – dit het net nog nuwer geword. My liefde vir hom het net weer 'n vonk laat ontspring – ek is baie lief vir hom.
- My man is nie so emosioneel en sensitief onbetrokke soos ek ervaar het hy is nie. Het nie geweet my vrou is so 'n vreugde om by te wees wanneer die positiewe in haar na vore kom nie.
- Kameraadskap in mekaar en in ons saamwees ontdek.
- Ja, ons het altwee dieselfde geestelike/emosionele behoeftes. Het geleer dat hy nie so baie van haar negatiewe punte raaksien en teen haar hou soos sy gedink het nie.
- Ten spyte van probleme en verskille wat ons beleef, is ons verseker perfekte huweliksmaats wat mekaar ongelooflik liefhet en enigiets sal opoffer ter wille van ons huwelik.
- Nee, mekaar net weer herontdek en ons oë het weer oopgegaan.
- Ja, ons het ontdek dat ons albei graag ons huwelik wil laat werk, dat ons probleme nie uniek is nie, maar dat ons moet leer om konflik te verwerk. Ons besef ook nou dat 'n gelukkige huwelik nie in mandjies voor die deur uitgedeel word nie, maar dat dit harde werk kos.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Nee.
- Ja, ons het altwee foute, maar dat ons uit die naweek geleer het en dit nou gaan toepas om ons krisisse en konflikte te kan oplos.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Het mekaar weer herontdek. Uit die response was dit duidelik dat die realiteit van die lewe tot gevolg het dat huweliksmaats stagneer en vergeet wat hulle aanvanklik na mekaar aangetrek het. Die huweliksverrykingsgeleentheid het daartoe bygedra dat aspekte in mekaar en in die self herontdek is.
- Besef dat 'n geslaagde huweliksverhouding harde werk is en dat vaardighede aangeleer kan word om die verhouding te verryk en geslaagd te laat voortgaan.

Dink julle huweliksverryking het in ons tyd nog sin? Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

- Ja, dit bring ons tot stilstand en sê: Wees lief vir mekaar ongeag wat gebeur.
- Ja, definitief. Gesonde huwelike lei tot 'n gesonde gemeenskap.
- Ja, definitief. Die lewe is so gejaagd. Mens moet tyd maak om mekaar opnuut te vind en voor te begin.
- Definitief meer as ooit. Dit is net jammer dat die mense wat dit regtig nodig het nie kom nie, maar ons sal hulle probeer motiveer om te kom.
- Verseker! Die Here het van die begin van tye af bestem dat man en vrou een moet word en dit is dus ons as huweliksmaats se plig om voortdurend huweliksverryking te doen.
- Ja, ons leefwyse het tot gevolg dat ons mekaar as vanselfsprekend aanvaar.
- Ja, beslis. Sonder hierdie kursus sou ons by die negatiewe vasgehaak het en op die ou einde die maklike uitweg gekies het ten spyte daarvan dat ons vir mekaar lief is.
- Ja, 'n mens vergeet dat 'n huwelik harde werk en opoffering vereis en dat dit spesiaal is.
- Ja, dit wat 'n mens weer opnuut ontdek in mekaar, asook raad wat 'n mens weer ontvang van dinge wat mens nie opgelos kon kry nie.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Al die egpare het positief reageer – huweliksverryking is noodsaaklik.
- Verryking behoort 'n voortdurende proses te wees om groei te bewerkstellig.

Het julle enige aanbevelings vir toekomstige huweliksverrykingskampe?

Die volgende response is ontvang:

- Nee, hou dit net so – dit is 'n belewenis. Ons waardeer dit ontsettend baie. Baie dankie vir 'n wonderlike naweek.
- Baie dankie vir 'n onvergeetlike ervaring.
- Wat van 'n opvolgkamp – was daar groei met al die voornemens? Miskien selfs 'n langer eerste kamp – dalk 'n langnaweek.
- Vir die kenmekaar kan almal dalk net sê waar hulle bly en wat hulle doen sodat die groeplede mekaar nog beter kan leer ken.
- Geen aanbevelings – Dankie vir 'n absolute wonderlike kamp waar ons weer God en mekaar se nabyheid ervaar het en kan teruggaan na die 'huis-toe-werk-toe-paycheque-broke' situasie – met nuwe moed en hoop vir ons huwelik.
- Opvolgkamp in die vorm van 'n gesinskamp. Baie dankie vir 'n wonderlike naweek – ons het dit geniet.
- Ja, 'n opvolgkursus, veral waar die gesin as hoofdoel behandel word. Dit was heerlik om so lekker te eet sonder om self voor die stoof te staan.
- Verplig alle egpare in die gemeente om elke 5 jaar so 'n kursus by te woon.
- Die lesings is baie volledig. Dink nie daar is enige iets wat verander moet word nie, want dit werk. Enige egpaar kan baat vind, maak nie saak hoe lank hulle getroud is nie.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Baie positiewe terugvoer is ontvang. Die inhoud van die program spreek duidelik behoeftes aan en is 'n aangename ervaring.
- Opvolgkampe met die oog op verdere verryking, ook van die gesinslewe, is aanbeveel.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

5.2.4.3 KAMP 3: 12 -14 SEPTEMBER 1998

Agt (8) egpare het die kamp bygewoon. Die gemiddelde ouderdom van die mans was 36,9 jaar en die gemiddelde ouderdom van die vrouens was 35,5 jaar. Die egpare was gemiddeld 13 jaar getroud.

Wat het julle laat besluit om na 'n huweliksverrykingskamp te gaan?

Die volgende response is ontvang:

- Wat ons by ander mense gehoor het.
- Daar is 'n leemte in ons huwelik.
- Die huwelik weer skop te gee.
- Dink dit behoort interessant te wees en ons kan mekaar weer van vooraf leer ken.
- Ons is omgepraat.
- Ons is deur die dominee hier ingeppraat.
- Voel ons het 'n wegbreekkans nodig van die kinders en die gejaag van die stad.
- My vrou het aan my getorring.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Het by ander gehoor en is aanbeveel.
- Daar is leemtes en die geleentheid moet benut word vir groei.

Wat verwag julle van die kamp?

Die volgende response is ontvang:

- Om mekaar weer te vind in hierdie gejaagde lewe en weer die vonk van vroeër terug te kry.
- Om nader aan mekaar te beweeg.
- Verryking en verdieping in die huwelik.
- Om mekaar opnuut te leer ken en ons liefde vir mekaar ook in Christus op te dra.
- Om as ryker mense terug te gaan en mekaar weer beter te verstaan.
- Om mekaar weer te vind, mekaar se goeie punte raak te sien en nie net die slegte deel van die huwelik te ervaar nie.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Om geestelik te groei en opnuut na mekaar te kyk.
- Om dit te geniet.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Verryking, nader aan mekaar te beweeg en die vonk terug te sit.
- Geestelike groei (Christelike toewyding).

Watter van die volgende temas sou julle in meer diepte wou bespreek?

Respondente kon meer as een keuse uitoefen. Die volgende response is ontvang:

TABEL 8: BEHOEFTEBEPALING TEN OPSIGTE VAN TEMAS – KAMP 3

KOMPONENT	FREKWENSIE	PERSENTASIE
Rol van die gesin van herkoms	2	6.3
Selfkonsep	1	3.1
Seksualiteit	1	3.1
Huwelikskeuse	0	0
Kommunikasie	7	21.9
Konflikhantering	8	25
Afsonderlike en gesamentlike groei	5	15.6
Ouerskap	5	15.6
Finansies	1	3.1
Rol van skoonouers	2	6.3
Geloofsverskille	0	0
TOTAAL	32	100%

Uit bogenoemde opname is kommunikasie (21.9%), konflikhantering (25%), afsonderlike en gesamentlike groei (15.6%) en ouerskap (15.6%) as prioriteite aangedui. Die response het weer eens aangesluit by die inhoud van die program en bevestig dat die ware behoeftes van die teikengroepe aangespreek word. Kommunikasie tussen huweliksmaats is noodsaaklik vir nie alleen die instandhouding van die huweliksverhouding nie, maar veral ook vir die groei daarvan. (Vgl. hoofstuk 2 – 2.3.3.) Konflik in verhoudings is onvermydelik, maar die wyse waarop die konflik hanteer word, gaan die groei al dan nie in die huwelik bepaal. (Vgl. hoofstuk 2 – 2.3.4.) Potensiële groeiruumte met nie alleen die groei van huweliksmaats individueel nie, maar ook van die egpaar as eenheid, is noodsaaklik vir huweliksbevrediging. (Vgl. hoofstuk 2 – 2.3.6.) Die hoë respons ten opsigte van ouerskap dui weer op die behoefte

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

aan gesinsverrykingsprogramme.

EVALUASIE

Die kamp het veral klem gelê op die positiewe in julleself en julle huwelik. Hoe het julle dit beleef?

Die volgende response is ontvang:

- Baie interessant en opbouend. Dit bring ons weer nader aan mekaar.
- Opbouend vir die toekoms – leer om positiewe in huwelik raak te sien.
- Dat 'n mens van die negatiewe vergeet en vir 'n slag die positiewe raaksien.
- Dit was goed om die positiewe uit te lig en die negatiewe te onderdruk.
- Dit is baie beter om op die positiewe te konsentreer en daarop te bou as om na die negatiewe te kyk.
- Dit het ons weer laat dink aan die positiewe in ons elkeen waarvan ons so gou vergeet.
- Ons het die positiewe in elkeen weer beleef en weet nou hoekom ons van die begin af aangetrokke was tot mekaar.
- Fantasties – dit het ons die geleentheid gegee om weer met mekaar te praat en mekaar te geniet.

DIE SENTRALE TEMA WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Die positiewe word in die alledaagse lewe vergeet en daar word op die negatiewe gekonsentreer. Die huweliksverrykingsgeleentheid het die positiewe weer beklemtoon en 'n basis verskaf vir die toekoms.

Het julle hierdie naweek iets in mekaar ontdek waarvan julle al vergeet het? Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

- Ja. 'n Mens het al so verval in negatiewe gedagtes dat 'n mens al vergeet het hoeveel positief en mooi daar regtig is.
- Ons het agtergekom dat ons weer saam kan lag oor al die ou dinge.
- Ja, dat ons mekaar weer goed kan laat voel, mekaar regtig liefhet en met respek kan behandel.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Die klein dingetjies wat ons as vanselfsprekend aanvaar het, is weer na vore gebring. Dit het gebeur deur op die positiewe te fokus.
- Nie regtig nie. (Sy is nog steeds oulik!)
- Ja, al is hy nie meer die slanke self nie, is hy nog steeds dieselfde.
- Die huwelik kan pret wees – in veld te kan stap met 'n mandjie kos en rustig oor ons huwelik te kan nadink.
- Ja, deur terug te gaan in die verlede het ons weer mekaar se sterkpunte ontdek.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Het mekaar regtig lief, sien weer mekaar se sterkpunte raak, geniet en waardeer mekaar steeds.
- Het al vergeet van die goeie dinge en die klein dingetjies wat positief is en die verrykingsgeleentheid het dit weer na die oppervlak gebring.

Het julle hierdie naweek iets nuut van mekaar geleer/ Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

- Nee, ons het net die 'lekker' in mekaar weer ontdek.
- Ja – ons verstaan uiteindelik hoe werk 'n man en 'n vrou regtig. Ons is nog werklik lief vir mekaar.
- Ja, dat dit nie nodig is om by mekaar verby te leef nie en dat die lewe te kort is vir kleinighede.
- Ja, gee 100% en moet niks terugverwag nie. Dit sal vanself kom.
- Ja, ons kommunikeer te min.
- Ja, om saam te ontspan en te speel. Dit sit die vuur terug in ons huwelik.
- Ons moet tyd maak vir mekaar waar ons vir 'n slag kan vergeet van werk en stres.
- Nie regtig nie, maar ou dinge is weer beklemtoon.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Het ontdek dat tyd saam belangrik is en dat daar gekommunikeer moet word.
- Het mekaar steeds lief, moet mekaar geniet en tyd maak vir speel.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Dink julle huweliksverryking het in ons tyd nog sin? Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

- Ja, beslis. 'n Mens het dit juis in ons besige en gejaagde tyd nodig.
- Beslis. Ons sien kans vir rondte nommer twee. Daar is nou 'n uitdaging om te werk aan al die probleme en dit opbouend op te los.
- Ja, in hierdie tye waarin ons vandag leef, is dit so maklik om te laat agter te kom dat daar iets is soos 'n huwelik waarvoor beide trou gesweer het.
- Ja, dit behoort meer aangebied te word met die klem daarop dat daar nie op probleemgevalle gefokus word nie.
- Ja, dit laat jou tot stilstand kom en opnuut na die huwelik kyk.
- Ja, in die gejaagde lewe moet ons tyd maak om weer by mekaar uit te kom en te hoor wat mekaar se behoeftes is.
- Beslis meer as voorheen. Die huwelik word in vandag se tyd nog meer blootgestel aan stresvolle gebeurtenisse.
- Ja. In ons gejaagde lewe begin man en vrou by mekaar verbyleef en 'n naweek soos hierdie leer hulle weer om by mekaar uit te kom.

DIE SENTRALE TEMA WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Die egpare was dit eens dat huweliksverryking noodsaaklik is en veral dan ook in die moderne tyd as gevolg van beperkte tyd en verhoogde eise.

Het julle enige aanbevelings vir toekomstige huweliksverrykingskampe?

Die volgende response is ontvang:

- Ja, dit moet meer word!
- Aangesien 'n man en vrou nie oor die algemeen weggaan vir naweke om alleen te wees nie, kan die naweek daarvoor gebruik word.
- Daar moet beslis gekyk word na opvolgkampe en die groep moet beslis bymekaarkom vir 'n braai.
- Alles was perfek. Dit sou lekker gewees het as dit oor 'n lang naweek kon plaasvind. Dit sou meer tyd gegee het.
- Dit was baie goed soos dit was.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Dat 'n mens 'n week nodig het en nie net 'n naweek nie.
- Lesings bietjie verkort – meer tyd maak vir huweliksmaats om dinge te ontdek in die pragtige natuurskoon van die kampterrein.
- Miskien moet spesifieke ouderdomsgroepe (jare getroud) op 'n naweek geneem word.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Die terugvoer was positief.
- Opvolgkampe/geleentheid is aanbeveel.
- Tydens hierdie geleentheid is aanbevelings ten opsigte van die tydsduur van die huweliksverrykingsgeleentheid gedoen, naamlik dat dit langer as 'n naweek kan wees.
- Egpere moet verkieslik in dieselfde ouderdomsgroep val.

5.2.4.4 KAMP 4: HUWELIKSVERRYKINGSDAG 17 OKTOBER 1998

Die program is hier vir 'n enkeldag en as tydbepaalde korttermyngroep as proefneming aangebied. Alle egpare kan nie vir 'n naweek weggaan nie as gevolg van verskeie redes. Kinderversorging is dikwels 'n probleem en alle egpare kan nie bekostig om vir 'n hele naweek weg te gaan nie as gevolg van beperkte finansies of as gevolg van ander verpligtinge. Dertien (13) egpare het die dag bygewoon wat vanaf 9:00 tot 22:00 geduur het. Die gemiddelde ouderdom van die mans was 36 jaar en die gemiddelde ouderdom van die vrouens was 34 jaar. Die egpare was gemiddeld 11 jaar getroud. Vir twee van die egpare was dit 'n tweede huwelik.

Die verwagtinge van die huweliksverrykingsdag:

Die volgende response is ontvang:

- Om nog meer van mekaar te leer en waardeer en nog nader aan mekaar te kom.
- 17 jaar is lank – sommige goed raak later gewoonte! Hierdie is 'n geleentheid vir nuwe perspektief, en die kans om weer aan die verhouding te werk met nuwe tegniek en metodes.
- My vrou het my gedwing. Sy dink ons het dit nodig want ons dryf uitmekaar. Ons verwag om 'n beter verhouding te hê na die dag.
- Om 'tips' te kry vir hoe ons 'n beter huwelik kan hê en vir voorkomende raad. Ook om

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

basiese riglyne te kry oor wat om te doen en nie te doen nie.

- My vrou het my gedwing! Om weer verryking in die huwelik te kry vir die pad wat voorlê.
- Behoeftte om groei binne die huwelik uit te brei. Verwag riglyne wat 'n mens kan gebruik om hierdie verdere groei te bereik.
- Om soveel moontlik tyd met mekaar te spandeer, om tyd saam met ander gelowiges te spandeer en om nuwe mense te ontmoet. Die vorige kamp was puik en daarom kom ons weer.
- Om ons huwelik te verryk.
- Om saam en in Christus mekaar meer lief te hê en 'n verrykte huwelik te hê, vir altyd.
- Verder te bou aan 'n goeie huwelik en opwindende leerstof om die huwelik nog lekkerder te maak.
- Elke persoon/huwelik het voedsel nodig vir die pad om perspektief te plaas op dit wat ons in die huwelik kan bereik. Ons verwag om dit te geniet, rigting, perspektief en voedsel te kry.
- Vandag se lewe, word teen so 'n snelle pas geleef dat daar nie altyd tyd is om by mekaar uit te kom nie, d.w.s. daar moet spesifieke tyd beplan word. Ons wil in ons huwelik nader aan mekaar beweeg.
- Mekaar weer rustig van voor af te ontdek en het al by verskeie persone gehoor dat dit 'n verrykende ervaring is. Om werklik weer as man en vrou by mekaar uit te kom.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Van die egpare wou meer leer, nie alleen uit die aanbieding nie, maar ook by ander egpare (groepervaring).
- Wil die verhouding verryk en nader aan mekaar kom.
- Uit die reaksie van twee van die egpare het dit geblyk dat die vrou die bywoning van die geleentheid afgedwing het as gevolg van problematiese funksionering. Die uiteindelijke doel was egter steeds om te groei en weer nader aan mekaar te beweeg.

Alhoewel die egpare wat die huweliksverrykingsdag bygewoon het dit positief ervaar het, was die atmosfeer en verbondenheid nie dieselfde as tydens die naweek – 'retraites' nie. Omgewingsverandering en die wegbreek van die huis en die verpligtinge teenoor kinders dra

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Die afleiding word gemaak dat die huweliksbevrediging van die vroulike respondente uit die eksperimentele groep hoër was as die huweliksbevrediging van hulle mans. Tydens die literatuurstudie is daar kennis geneem van menings dat die huweliksbevrediging van mans dikwels hoër is as die huweliksbevrediging van vrouens. (Vgl. Giblin, *et al.*, 1985:267; Pines, 1996:109; Schumm, *et al.*, 1997:1004 en Gordon, *et al.*, 1999:219.) Die steekproef in hierdie spesifieke navorsingstudie is te klein om veralgemenings te maak, maar dit dien vermeld te word dat die huweliksbevrediging van die vrouens, in teenstelling met die literatuur, hoër was as die huweliksbevrediging van hulle mans.

TABEL 23: KANSAS MARITAL SATISFACTION SCALE – VERGELYKEND 1 (MANS)

Gemiddeld: Manlike respondente (N=5)

	TOETS 1	TOETS 2	TOETS 3
VRAAG 1	5.8	6.1	6.0
VRAAG 2	6.0	6.3	6.1
VRAAG 3	5.6	6.1	6.0

Uit bogenoemde tabel kan afgelei word dat daar nie betekenisvolle verskille tussen die drie metings was vir die manlike respondente uit die vergelykend 1 groep nie. Hierdie groep het geen intervensie gehad nie en daar is dus nie verskille verwag nie. Twee van die respondente het egter spesifiek daarvan melding gemaak dat die invul van die eerste vraelyste hulle oor die aard van hulle huwelike en hulle huweliksmaats laat dink het. Die verskil in die tellings tussen die drie metings kan moontlik daaraan toegeskryf word. Dit is egter belangrik om te onthou dat huweliksbevrediging 'n subjektiewe beoordeling van die huweliksverhouding op 'n spesifieke oomblik is en dat die aard daarvan deur 'n verskeidenheid faktore beïnvloed word. Huweliksbevrediging bly nie staties nie. (Vgl. Schaap, *et al.*, 1988:209.)

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

TABEL 24: KANSAS MARITAL SATISFACTION SCALE – VERGELYKEND 1 (VROUEN)

Gemiddeld: Vroulike respondente (N=5)

	TOETS 1	TOETS 2	TOETS 3
VRAAG 1	5.8	6.1	5.6
VRAAG 2	6.3	6.5	5.6
VRAAG 3	5.5	6.0	5.3

Die huweliksbevrediging van die vroulike respondente in die vergelykend 1 groep het verminder vanaf beide die eerste en die tweede metings. In hierdie geval stem die aard van die meting tussen die twee geslagte ooreen met die literatuur waar gemeen word dat die huweliksbevrediging van vrouens laer meet as dié van die mans. (Vgl. Giblin, *et al.*, 1985:267; Pines, 1996:109; Schumm, *et al.*, 1997:1004 en Gordon, *et al.*, 1999:219.)

TABEL 25: KANSAS MARITAL SATISFACTION SCALE – VERGELYKEND 2 (MANS)

Gemiddeld: Manlike respondente (N=5)

	TOETS 1	TOETS 2	TOETS 3
VRAAG 1	0	6.2	6.0
VRAAG 2	0	6.8	6.4
VRAAG 3	0	5.8	5.8

TABEL 26: KANSAS MARITAL SATISFACTION SCALE – VERGELYKEND 2 (VROUEN)

Gemiddeld: Vroulike respondente (N=5)

	TOETS 1	TOETS 2	TOETS 3
VRAAG 1	0	6.4	6.6
VRAAG 2	0	6.6	6.4
VRAAG 3	0	6.0	6.2

Die huweliksbevrediging van die vroulike respondente uit die **vergelikend 2** groep het redelik konstant gebly vanaf die tweede na die derde meting. Hier is dit weer opvallend dat die huweliksbevrediging van die vrouens hoër meet as dié van die mans, in teenstelling met die literatuur.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Die huweliksbevrediging van die eksperimentele groep 1 wat al drie toetse voltooi het en die intervensie ontvang het, het met 'n gemiddeld van 12.8% gestyg op grond van die resultate van die *Kansas Marital Satisfaction Scale*. Aan die ander kant het die huweliksbevrediging van die vergelykend 1 groep wat ook al drie toetse voltooi het, maar nie die intervensie ontvang het nie, redelik konstant gebly. Vanuit die resultate soos met die meting verkry, kan afgelei word dat die huweliksverrykingsprogram 'n positiewe invloed op die huweliksbevrediging gehad het. Die huweliksbevrediging het verbeter.

Resultate: Hudsonskaal: Indeks van Huweliksbevrediging

Die afsonderlike tellings van al die respondente (N=42) vir die meting met behulp van die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging word vervolgens weergegee. Die vier groepe word met behulp van 'n kleurkode aangedui. Die verdeling sien soos volg daaruit:

Eksperimenteel 1 – ROOI

Eksperimenteel 2 – BLOU

Vergelykend 1 – GROEN

Vergelykend 2 - VIOLET

TABEL 27: TELLINGS VAN INDIVIDUELE RESPONDENTE AS EGPARE SAAM GEGROEPEER (N=42)

EGPAAR	TOETS 1		TOETS 2		TOETS 3	
	MAN	VROU	MAN	VROU	MAN	VROU
A	54	20	39	3	55	6
B	25	43	17	30	13	19
C	13	18	1	3	3	8
D	16	11	6	12	8	13
E	36	13	26	6	35	9
F			12	8	13	6
G			13	13	14	10
H			7	9	6	3
I			1	4	9	1

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

EGPAAR	TOETS 1		TOETS 2		TOETS 3	
	MAN	VROU	MAN	VROU	MAN	VROU
J			15	16	16	5
K	23	22	22	19	24	18
L	8	15	9	17	3	19
M	20	19	15	19	22	20
N	26	7	17	4	19	3
O	15	26	19	25	14	13
P	2	10	1	7	3	5
Q			10	6	5	7
R			18	16	11	13
S			12	11	20	14
T			19	12	15	7
U			13	19	11	19
TOTAAL	21	21	21	21	21	21
	N=42		N=42		N=42	

Vanuit bogenoemde tabel is dit duidelik dat die tellings van die respondente uit die eksperimenteel 1 groep, wat die intervensie ontvang het, verbeter het. Die tellings van die eksperimenteel 2 groep, wat ook die intervensie ontvang het, maar nie die voortoets voltooi het nie, is aangedui as besonder goeie tellings in terme van die standaard van die Hudsonskale. Al die tellings van die respondente van die eksperimenteel 2 groep is onder die afsnypunt van 30. Volgens Hudson en Faul (1997b:24-25) dui 'n telling laer as 30 daarop dat die individu geen klinies beduidende probleem ten opsigte van die aspek wat gemeet word, het nie. Hierdie groep was dan ook meer homogeen as die eksperimenteel 1 groep.

In die eksperimenteel 1 groep was daar twee van die mans en een van die vrouens wat besonder hoë tellings (meer as 30) gehad het. In die geval van die vrou het die telling egter na afloop van die intervensie verminder na 'n telling minder as 30, naamlik 19. Die twee mans het met die tweede toets, wat direk na afloop van die intervensie gedoen is, laer tellings gehad, maar twee weke later het die tellings weer

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

verhoog na onderskeidelik **55** en **35**. Dit is interessant om daarop te let dat die tellings van hulle vrouens besonder goed was, naamlik **6** en **9** onderskeidelik. Die afleiding word gemaak dat daar in die geval van hierdie twee manlike respondente sprake is van huweliksaanpassing. Hulle het met verloop van tyd by die huweliksmat en die omstandighede in die verhouding aangepas, maar het nie noodwendig goeie huweliksbevrediging nie. (Vgl. L'Abate & Bagarozzi, 1993:111 en 2.4 – hoofstuk 2.) As gevolg van die goeie huweliksaanpassing, het dit egter voorgekom asof albei huweliksmats in hierdie verhoudings 'n redelik goeie tot goeie huweliksverhouding gehad het.

Die vergelykende groepe was besonder homogeen en al die tellings vir al die metings was minder as 30. Wanneer hierdie aspek in oënskou geneem word, is dit duidelik dat hulle aan die gestelde kriteria vir respondente voldoen het, naamlik dat hulle 'n redelik goeie tot goeie huweliksverhouding gehad het.

Hudsonskaal: Gemiddelde tellings per toets vir afsonderlike geslagte

Die **Mann-Whitney toets** is gedoen ten opsigte van die twee **geslagte** afsonderlik vir die eksperimentele groep 1 en die vergelykende groep 1 en wel met 'n vergelyking tussen die drie metings. Die resultate was soos volg:

TABEL 28: VERGELYKING TUSSEN DIE GEMIDDELDE TELLINGS VIR TOETS 1 TUSSEN EKSPERIMENTEEL 1 EN VERGELYKEND 1

	EKSPERIMENTEEL 1		VERGELYKEND 1		P-waarde
	Gemiddeld	Standaard-afwyking	Gemiddeld	Standaard-afwyking	
Manlik	28.93	16.59	15.92	9.35	0.2037
Vroulik	21.16	12.48	16.69	7.40	0.4856

By beide die manlike en die vroulike respondente is die P-waardes groter as 0.05. Daar is met ander woorde geen verskil nie en dit is reg so aangesien beide die eksperimentele en die vergelykende groepe voor die tyd gelyk was. Al die respondente (egpare) het aan al die gestelde kriteria voldoen. Vir die vergelykende groep was dit net nie geleë om die spesifieke naweek op die kamp te kon gaan nie.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

TABEL 29: VERGELYKING TUSSEN DIE GEMIDDELDE TELLINGS VIR TOETS 2 TUSSEN EKSPERIMENTEEL 1 EN VERGELYKEND 1

	EKSPERIMENTEEL 1		VERGELYKEND 1		P-waarde
	Gemiddeld	Standaard-afwyking	Gemiddeld	Standaard-afwyking	
Manlik	17.87	15.52	13.89	7.65	0.1492
Vroulik	10.80	11.74	16.69	7.40	0.5620

By beide die manlike en die vroulike respondente is die P-waardes groter as 0.05. Daar is met ander woorde geen verskil nie en dit is weer eens reg so aangesien beide die eksperimentele en die vergelykende groepe voor die tyd gelyk was.

TABEL 30: VERGELYKING TUSSEN DIE GEMIDDELDE TELLINGS VIR TOETS 3 TUSSEN EKSPERIMENTEEL 1 EN VERGELYKEND 1

	EKSPERIMENTEEL 1		VERGELYKEND 1		P-waarde
	Gemiddeld	Standaard-afwyking	Gemiddeld	Standaard-afwyking	
Manlik	22.80	21.72	14.00	9.40	0.0340
Vroulik	11.31	5.19	13.00	7.45	0.3007

By die vroulike respondente is die P-waarde groter as 0.05. By die manlike respondente is die P-waarde egter kleiner as 0.05 en daarom betekenisvol. Die standaardafwyking vir die manlike respondente van die eksperimenteel 1 groep is egter baie groot en is veroorsaak deur die heterogeniteit in die groep. Twee van die manlike respondente het besonder hoë tellings gehad. By die bespreking van tabel 27 is die verskil tussen huweliksaanpassing en huweliksbevrediging bespreek wat die moontlike oorsaak vir die heterogeniteit kan wees.

Daar was duidelik meer variasie in die eksperimenteel 1 groep. Ten spyte van die variasie bly die meerderheid van die tellings egter onder 30 wat die kliniese afsnypunt in die interpretasie van die Hudsonskaalmetings is.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Hudsonskaal: Verskil tussen metings – eksperimenteel 1 en vergelykend 1 (per geslag)

Die **Wilcoxon toets** is gedoen ten opsigte van die twee **geslagte** afsonderlik vir die eksperimentele groep 1 en die vergelykende groep 1 en wel met 'n vergelyking tussen die drie metings. Die resultate was soos volg:

Eksperimentele groep 1: Vroulike respondente (N=5)

- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die tweede meting van die Hudsonskaal is **10.36**.
- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **9.84**.
- Die gemiddelde verskil tussen die tweede meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **0.52**.

Bogenoemde gegewens dui daarop dat die intervensie 'n betekenisvolle positiewe verandering teweeggebring het. Volgens die verwerkingskediule van die Hudsonskaal is enige verskil meer as 5 punte betekenisvol. Wanneer die verskil dubbel is, naamlik 10 en meer, kan daar met 95% sekerheid aangeneem word dat daar verandering ingetree het en dat die intervensie geslaagd was (Hudson & Faul, 1997b:11). Die verskil tussen die eerste en die tweede meting is **10.36**. Hier kan reeds aangeneem word dat daar 'n positiewe verandering ingetree het as gevolg van die intervensie. Die verskil tussen die eerste meting en die derde meting, wat twee weke later gedoen is, is **9.84**. Ook op hierdie gemiddelde verskil kan aangeneem word dat daar verandering ingetree het.

Vergelykende groep 1: Vroulike respondente (N=6)

- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die tweede meting van die Hudsonskaal is **1.68**.
- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **3.69**.
- Die gemiddelde verskil tussen die tweede meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **2.0**.

Geen beduidende verskille word aangedui vir die vergelykende groep wat geen intervensie ontvang het nie. Die verskil tussen die eksperimentele groep wat wel die intervensie ontvang het en die vergelykende groep wat geen intervensie ontvang het nie, word duidelik deur die statistiek aangedui. Aan die hand van die tellings vir die

oofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Hudsonskaal, is daar by die eksperimentele groep 'n beduidende positiewe verandering na die intervensie.

Eksperimentele groep 1: Manlike respondente (N=5)

- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die tweede meting van die Hudsonskaal is **11.07**.
- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **6.13**.
- Die gemiddelde verskil tussen die tweede meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **-4.93**.

Bogenoemde gegewens dui daarop dat die intervensie 'n betekenisvolle positiewe verandering teweeggebring het. Volgens die verwerkingskedule van die Hudsonskaal is enige verskil meer as 5 punte betekenisvol. Wanneer die verskil dubbel is, naamlik 10 en meer, kan daar met 95% sekerheid aangeneem word dat daar verandering ingetree het en dat die intervensie geslaagd was (Hudson & Faul, 1997b:11). Die verskil tussen die eerste en die tweede meting is **11.07**. Hier kan reeds aangeneem word dat daar 'n positiewe verandering ingetree het as gevolg van die intervensie. Die verskil tussen die eerste meting en die derde meting, wat twee weke later gedoen is, is **6.13**. Ook op hierdie gemiddelde verskil van 6 punte, kan aangeneem word dat daar verandering ingetree het. Die verskil tussen die tweede meting en die derde meting is **-4.93**. Die huweliksbevreëdiging van die mans het na twee weke weer gedaal, maar was steeds meer as 5 punte hoër as die telling by die eerste meting.

Vergelykende groep 1: Manlike respondente (N=6)

- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die tweede meting van die Hudsonskaal is **2.03**.
- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **1.92**.
- Die gemiddelde verskil tussen die tweede meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **-0.11**.

Geen beduidende verskille word aangedui vir die vergelykende groep wat geen intervensie ontvang het nie. Die verskil tussen die tellings van die manlike respondente van die eksperimentele groep wat wel die intervensie ontvang het en die vergelykende groep wat geen intervensie ontvang het nie, word duidelik deur die statistiek aangedui. Aan die hand van die tellings vir die Hudsonskaal, is daar by die

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

eksperimentele groep 'n beduidende positiewe verandering na die intervensie.

• **Hudsonskaal: Verskil tussen metings – eksperimenteel 1 en vergelykend 1 (beide geslagte)**

Die **Wilcoxon-toets** is gedoen ten opsigte van **beide geslagte** vir die eksperimentele groep 1 en die vergelykende groep 1 en wel met 'n vergelyking tussen die drie metings. Die resultate was soos volg:

Eksperimentele groep 1

- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die tweede meting van die Hudsonskaal is **10.7139**. Die P-waarde is 0.0039 wat 'n duidelike betekenisvolle verskil aandui.
- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **7.9889**. Die P-waarde is 0.0190 wat 'n duidelike betekenisvolle verskil aandui.
- Die gemiddelde verskil tussen die tweede meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **-2.7250**. Die P-waarde is 0.2020 wat groter is as 0.05. Die telling het nie betekenisvol opgegaan nie.

Bogenoemde gegewens dui daarop dat die intervensie 'n betekenisvolle positiewe verandering teweeggebring het. Volgens die verwerkingskedule van die Hudsonskaal is enige verskil meer as 5 punte betekenisvol. Wanneer die verskil dubbel is, naamlik 10 en meer, kan daar met 95% sekerheid aangeneem word dat daar verandering ingetree het en dat die intervensie geslaagd was (Hudson & Faul, 1997b:11). Die verskil tussen die eerste en die tweede meting is **10.7**. Hier kan reeds aangeneem word dat daar 'n positiewe verandering ingetree het as gevolg van die intervensie. Die verskil tussen die eerste meting en die derde meting, wat twee weke later gedoen is, is **7.9 (8)**. Selfs op hierdie gemiddelde verskil kan aangeneem word dat daar verandering ingetree het.

Die verskil tussen die tweede en die derde meting is nie statisties of volgens die Hudsonskaal betekenisvol nie. Die feit dat die telling effens afgeneem het, is te verstane aangesien die egpare terug is na die realiteit van hulle daaglikse roetine. Die feit dat die telling van die derde meting egter steeds soveel laer is as die telling van die eerste meting is belangrik aangesien dit daarop dui dat die intervensie 'n positiewe invloed gehad het.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

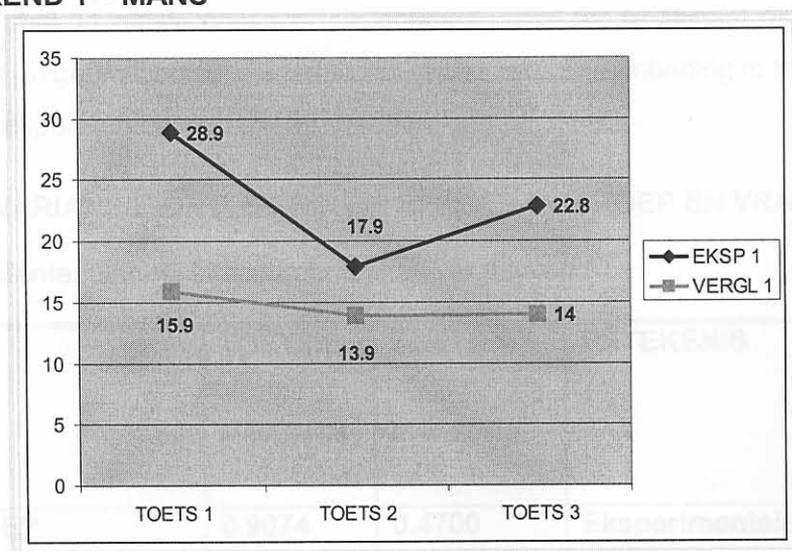
Vergelykende groep 1

- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die tweede meting van die Hudsonskaal is **1.8588**. Die P-waarde is 0.0769. Geen betekenisvolle verskil word daardeur aangedui nie.
- Die gemiddelde verskil tussen die telling van die eerste meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **2.8032**. Die P-waarde is 0.0772. Geen betekenisvolle verskil word daardeur aangedui nie.
- Die gemiddelde verskil tussen die tweede meting van die Hudsonskaal en die derde meting van die Hudsonskaal is **0.9444**. Die P-waarde is 0.8442 wat groter is as 0.05. Geen betekenisvolle verskil word daardeur aangedui nie.

Die vergelykende groep het geen intervensie ontvang nie. Geen beduidende verskille word aangedui deur die gemiddelde verskille tussen die verskillende metings nie. Die verskil tussen die eksperimentele groep wat wel die intervensie ontvang het en die vergelykende groep wat geen intervensie ontvang het nie, word duidelik deur die statistiek aangedui. Aan die hand van die tellings vir die Hudsonskaal, is daar by die eksperimentele groep 'n beduidende positiewe verandering na die intervensie.

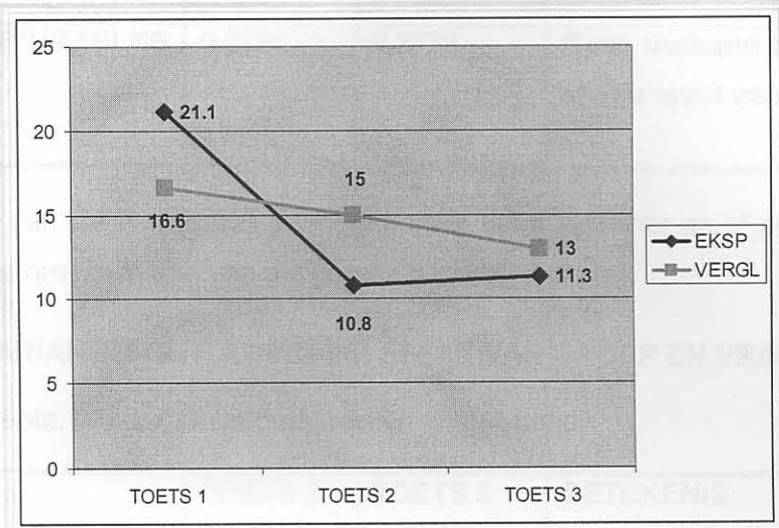
Grafiese voorstelling: Vergelyking tussen Hudsonskaaltellings eksperimenteel en vergelykend – beide geslagte

FIGUUR 25: VERGELYKING TUSSEN HUDSONSKAALTELLINGS EKSPERIMENTEEL 1 EN VERGELYKEND 1 – MANS

Uit bogenoemde figuur is dit duidelik dat die verskil tussen die telling van toets 1 en die telling van toets 3 meer as 5 punte is. Dit dui dus daarop dat daar verandering na die intervensie plaasgevind het. By die vergelykende groep is die verskil slegs 1.9 wat statisties onbeduidend is.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

FIGUUR 26: VERGELYKING TUSSEN HUDSONSKAALTELLINGS EKSPERIMENTEEL 1 EN VERGELYKEND 1 – VROUENS

Uit bogenoemde figuur is dit duidelik dat die verskil tussen die telling van toets 1 en die telling van toets 3 meer as 10 punte is. Dit is dus beduidend dat daar verandering na die intervensie plaasgevind het en dat die intervensie geslaagd was. By die vergelykende groep is die verskil slegs 3.6 wat statisties onbeduidend is.

- Invloed van invul van vraelys voor die tyd**

'n Variansie-ontleding is gedoen waartydens die effek van die groep, die invul van die vraelys/nie-invul van die vraelys en 'n moontlike interaksie tussen die groep en die invul van die vraelys ondersoek is. Hierdie ontleding is gedoen na aanleiding van die beginsels van die Solomon viergroeptoets wat vir die empiriese ondersoek gebruik is. (Vgl. Tabel 11.) Die doel van die ontleding was om te bepaal of die invul van die vraelys enige invloed op die response gehad het. Die ontleding is ten opsigte van die totale respondentegroep (N=44) gedoen.

TABEL 31: VARIANSIE-ONTLEDING VIR EFFEK VAN GROEP EN VRAELYS

Manlike respondente: Geheel eksperimenteel en vergelykend

	TOETS 2	TOETS 3	BETEKENIS
	P-waarde	P-waarde	
GROEP	0.9074	0.4700	Eksperimentele groep verskil nie van die vergelykende groep nie
VRAELYS	0.3595	0.2410	Invul van die vraelys voor die tyd het geen verskil gemaak nie

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

			tyd het geen verskil gemaak nie
GROEP*VRAELYS	0.2862	0.3733	Geen verband tussen die groep en die invul van die vraelys nie

Nie een van die P-waardes in bogenoemde tabel is kleiner as of gelyk aan 0.05 nie en is daarom nie in een van die gevalle betekenisvol nie.

TABEL 32: VARIANSIE-ONTLEDING VIR EFFEK VAN GROEP EN VRAELYS

Vroulike respondente: Geheel eksperimenteel en vergelykend

	TOETS 2 P-waarde	TOETS 3 P-waarde	BETEKENIS
GROEP	0.3379	0.0964	Eksperimentele groep verskil nie van die vergelykende groep
VRAELYS	0.6905	0.1432	Invul van die vraelys voor die tyd het geen verskil gemaak nie
GROEP*VRAELYS	0.8178	0.2986	Geen verband tussen die groep en die invul van die vraelys nie

Nie een van die P-waardes in bogenoemde tabel is kleiner as of gelyk aan 0.05 nie en is daarom nie in een van die gevalle betekenisvol nie.

Vanuit bogenoemde ontleding na aanleiding van die benutting van die Solomon viergroepstoets is dit duidelik dat die invul van die vraelys voor die aanvang van die intervensie vir beide die eksperimentele groep en die vergelykende groep, geen invloed gehad het nie. Aan die hand hiervan kan die positiewe resultate ten opsigte van die meting van huweliksbevrediging dus nog meer aan die invloed van die intervensie, naamlik die huweliksverrykingsprogram, toegeskryf word.

- **Bespreking van een egpaar uit die eksperimenteel 1 groep**

Met die afkondiging van die huweliksverrykingsgeleentheid is die kriteria waaraan die egpare moet voldoen, voorgehou. Die doel van huweliksverryking, naamlik om goeie huwelike beter te maak, is deurentyd voorgehou. Met die statistiese verwerking van die response op die twee meetinstrumente het dit duidelik geblyk dat een van die egpare in die eksperimenteel 1 groep nie goeie huweliksbevrediging gehad het nie. Hulle motivering om die geleentheid mee te maak het egter nie verskil; van die ander

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

egpare wat vir die kamp bespreek het nie. Die moontlikheid bestaan dat hierdie egpaar ook met verloop van tyd goeie huweliksaanpassing bewerkstellig het, maar nie noodwendig gelukkig getroud was nie. Daar was egter geen indikatore voor die tyd wat hulle nie geskik gemaak het vir die meemaak van die verrykingsgeleentheid nie.

Die tellings vir hulle meting met die Hudsonskaal vir huweliksbevrediging sien soos volg daaruit:

TABEL 33: HUDSONSKAAL – AFSONDERLIKE EGPAAR UIT EKSPERIMENTEEL 1

	MAN	VROU
TOETS 1	46	75
TOETS 2	35	65
TOETS 3	28	72

Uit bogenoemde tabel kan die invloed van die intervensie op die huweliksbevrediging van die man duidelik gesien word. Die verskil tussen die eerste meting en die laaste meting is **18 punte**. Die tellings vir die vrou het egter besonder hoog gebly – **bo 70**. Hierdie telling dui volgens Hudson & Faul (1997b:24-25) daarop dat die individu erge ongemak ervaar en moontlik gewelddadig teenoor die maat kan optree. Tydens die aanbieding van die program was die emosionele aggressie wat die vrou teenoor haar man ervaar het, dikwels duidelik waarneembaar. Wanneer die telling so hoog is, kan huweliksverryking nie 'n effek hê nie en word huweliksberaad sterk aanbeveel.

Aangesien hierdie individuele geval uiteindelik heeltemal buite die spektrum van die ander respondente, wat aan al die kriteria vir seleksie voldoen het, geval het, is besluit om die egpaar uit te laat in die statistiese verwerking van die gemiddeldes.

5.2.5.4 Kwalitatiewe data: eksperimentele groep

Direk na afloop van die aanbieding van die program is die respondente as egpare gevra om die evalueringsvraelys te voltooi. Die doel daarvan was, net soos met die aanbieding van die vorige vyf programme as voortoets, om nie alleen die inhoud van die program nie, maar ook die waarde daarvan te evalueer met die oog op die uiteindelijke disseminasie van die ontwikkelde program.

EVALUASIE

Die kamp het veral klem gelê op die positiewe in julleself en julle huwelik. Hoe het julle

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

dit beleef?

Die volgende response is ontvang:

- Positief – mens vergeet van die negatiewe en konsentreer op die positiewe dinge in die huwelik.
- Dit was minder bedreigend en lê 'n goeie basis.
- Meer positiewe eienskappe het na vore gekom as negatiewe wat weer eens mens laat besef om meer op die positiewe te konsentreer.
- Om nie te konsentreer op die negatiewe nie verander die fokus na die positiewe, sodat tyd gespandeer aan die negatiewe, tyd word wat gespandeer word aan die positiewe – 80/20 beginsel.
- Ons het besef dat daar meer positiewe as negatiewe is, alhoewel ons op die ou end meer oor die negatiewe gepraat het. Ons kon dus die ontleding beter en in 'n positiewe lig doen.
- Positief. Dit het bevestig dat 'n mens se denke maklik net kan fokus op die negatiewe.
- Dit kan nie anders nie. Dit is die enigste manier om huweliksverryking te ervaar.
- Dit help om op die positiewe te konsentreer en kan sodoende die negatiewe ook omskep in die positiewe, waar dit anders makliker sou wees om die negatiewe nog meer negatief te maak.
- Deur op die positiewe te konsentreer, is die geleentheid geskep om die negatiewe te neutraliseer en op die toekomstige te bou. Dit help nie om op dit wat verby is en negatief is iets te probeer bou nie.
- Ons het die positiewe in mekaar raakgesien en daarop gekonsentreer – veral ook om probleme op te los.
- Deur op die positiewe te konsentreer, het die negatiewe al minder belangrik geword. Dit gee ons ook die 'tools' om die negatiewe te hanteer.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT DIE EVALUASIE TEN OPSIGTE VAN DIE FOKUS OP DIE POSITIEWE ASPEKTE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Die negatiewe aspekte in die huweliksverhouding is deur die positiewe aspekte en die sterkpunte oorskadu.
- Die fokus op die positiewe het daartoe gelei dat die negatiewe daardeur hanteer kon word en was dus opbouend.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Het julle hierdie naweek iets in mekaar ontdek waarvan julle al vergeet het? Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

- Ja, deur ons saamwees het ons mekaar se goeie eienskappe herontdek en ook 'n paar eienskappe waarvan ons vroeër nie so bewus was nie.
- Ja, om briewe vir mekaar te skryf kan ook pret wees.
- Ja, het sekere ou kenmerke en waardes herontdek.
- Ja, beslis.
- Om te praat, het begin verbygaan. Minder tyd vir praat maak ongelukkig meer tyd vir broei.
- Ja, 'n mens is geneig om verby die positiewe te kyk en op die negatiewe te konsentreer. 'n Mens moet soms terugbeweeg langs 'memory lane'.
- Ja, die belangrikheid van mekaar. 'n Mens kan maklik mekaar as vanselfsprekend aanvaar.
- Ja.
- Die laaste jaar was vir ons 'n ontdekkingsreis.
- Ja, dit wat ons bymekaargebring het en ons bind, is nog altyd daar. Ons moet net tyd maak om daaraan aandag te gee en dit te versterk.
- Ja, omdat ons op die positiewe gefokus het.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Mekaar herontdek – eienskappe in mekaar en dat hulle steeds vir mekaar omgee.
- Dit is noodsaaklik om te praat en te herontdek.

Het julle hierdie naweek iets nuut van mekaar geleer/ Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

- Ja, dat dit moontlik is om op die positiewe te konsentreer.
- Ja, soos wat ons persoonlikhede groei, moet ons huwelik ook daarmee tred hou. Ons moet dus onself ken om hiermee pas te hou. Dit is dus belangrik om elke dag hieroor te praat en aan die huwelik te werk.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Ons het nog meer goed met mekaar kon deel.
- Ja, die huwelik is geweldig baie werd vir ons, ons gesin en samelewing.
- Ja, ons het 'n probleem met kommunikasie en dit moet aangespreek word.
- Nee.
- Mens weet nooit werklik hoe hard die ander eggenoot werk om goedgekeur te word of goed genoeg te wees nie.
- Na 20 jaar het ons besef ons kan nog 20 jaar getroud bly.
- Ja, nuwe aspekte en beklemtonings ontdek – herwaardeer mekaar en maak 'n paar ou koeie dood.
- Ja, hoe om konfliktsituasies effektief op te los sonder stilswye wat dalk meer kwaad kan doen as goed. Ja, ons het geleer om meer openlik met mekaar te wees.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Het mekaar weer herontdek en weer leer waardeer.
- Om beter te kommunikeer en om konfliktsituasies te hanteer.
- Het begrip vir mekaar ontwikkel.

Dink julle huweliksverryking het in ons tyd nog sin? Motiveer julle antwoord.

Die volgende response is ontvang:

- Definitief. Dit is baie belangrik om in hierdie 'ratrace' tot stilstand te kom, weg te kom en mekaar te herwaardeer en herontdek.
- Ja, dit laat jou besef dat 'n gesonde verhouding in die huwelik die resep is vir die toekoms vir die hele gesin en om opnuut die Here by jou huwelik te betrek. Jy staan nie alleen nie, maar in verhouding.
- Ja, die gelukkige egpaar is 'n bedreigde spesie.
- Ja beslis. Veral met die hoë egskeidingsyfer is dit belangrik om herinner te word aan die mooi en die doel van die huwelik.
- Ja, veral in hierdie era. Dit gee nuwe perspektief en bevestig geestelike werklikheid.
- Ja, elke huwelik het nodig om verryking te beleef, veral aangesien 'n mens se omstandighede heelyd verander. Ja, dit is baie belangrik om eerder verryking as terapie vir probleme te gebruik. Dit gee weer perspektief op ons persoonlik,

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

verhouding, huwelik en toekoms.

- Beslis. Daar is soveel druk op die huwelik en min wat dit bymekaar probeer hou.
- Definitief. Dit is so maklik om by mekaar verby te leef en hier moet jy tot 'n stop kom en besin.
- Ja, as een van die min pare wat na 22 jaar nog getroud is, het ons toerusting nodig om ons te help om die toekoms saam aan te pak as ons weer eendag alleen is en die kinders uit die huis is.
- Ja, veral in vandag se tyd en gejaagdheid.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Huweliksverryking het beslis sin in die hedendaagse tyd.
- Huweliksverryking behoort voortdurend plaas te vind omdat die gejaagde lewe daartoe lei dat huweliksmaats nie genoeg tyd saam spandeer met die doel om hulle huwelik te verryk nie.
- Die huwelik is die basis vir 'n gesonde samelewing – 'n samelewing wat nie gesonde huwelike voorstaan nie. Huweliksverryking het daarom 'n belangrike plek.

Opmerkings.

Die volgende response is ontvang:

- Baie, baie dankie – sien julle volgende keer weer.
- Baie dankie vir die positiewe ingesteldheid en die insig om geykte persepsies te breek.
- Dankie vir julle.
- Die samelewing is nie huweliksvriendelik nie. Die kamp se praktiese waarde vir ons is absoluut van onskatbare waarde. Baie, baie dankie vir al julle moeite en geweldige harde werk!
- Baie dankie.
- Baie dankie vir die geleentheid en moeite sodat ons mekaar kon herontdek.
- Dit is so belangrik dat ons kinders 'n gesonde rolmodel het vir hulle eie huwelike.
- Dankie vir hierdie verryking. Sterkte met die pad vorentoe en mag die eindproduk die wêreld omkeer.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Die naweek lê weer 'n sterker fondament vir die persoonlike lewe en die opvoeding van die kinders. Dankie!
- Ons dank aan die aanbieders vir die aangename manier waarop die kamp aangebied word.
- Die aanbieding was baie professioneel en die punte wat bespreek is, het alle terreine gedek. Die egpaar se voorbeeld is 'n inspirasie. Baie dankie.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Positiewe terugvoer is ontvang. Die inhoud van die program het duidelik behoeftes aangespreek.
- Die feit dat die aanbieders van 'n huweliksverrykingsprogram as modelle dien, het in die evaluasie na vore gekom.

OPVOLG – TWEE MAANDE NA AFLOOP VAN DIE AANBIEDING VAN DIE HUWELIKSVERRYKINGSPROGRAM

Twee maande na die aanbieding van die huweliksverrykingsprogram is die respondente van die eksperimentele groep weer genader. Die doel daarvan was tweeledig, naamlik:

- Om vas te stel of die huweliksverrykingsprogram steeds 'n invloed gehad het na die verloop van twee maande, en indien wel, of die invloed positief of negatief was.
- Om die inhoud en die waarde van die verskillende komponente van die huweliksverrykingsprogram te evalueer met die oog op die uiteindelijke disseminasie van die program.

Die evaluering is deur middel van 'n vraelys gedoen waar die respondente as egpare op oop vrae moes reageer. Die vraelys word as bylaag aan die navorsingsverslag geheg (Bylaag 5). Die persoonlike response van die respondente (egpare) word vervolgens weergegee:

Waarom het julle besluit om vir die kamp te bespreek?

Die volgende response is ontvang:

- Dit was 'n geleentheid om alleen weg te kom.
- Was 'n geleentheid vir die verryking van ons verhouding.
- Dit was 'n geleentheid om ander mense te ontmoet.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Om ons huwelik te verryk.
- Die vorige huweliksverrykingskamp het ons beweeg om sonder versuim weer te gaan. Die kamps is elke keer 'n heerlike ondervinding.
- Na 'n lieflike huwelik van 17 jaar het ons besluit om meer te leer hoe om die saamwees verder te verryk. Ons het met elke huweliksverrykingskamp daarna die geleentheid gehad om die kennis deur herhaling te versterk.
- Aangesien ons van die 'wonderlike gevolge' gehoor het van egpare wat dit voorheen bygewoon het.
- Dit was ons tweede kamp en omdat daar op die positiewe gewerk word, het ons gegaan om dit wat reeds verbeter het, nog verder te verbeter en dit was ook 'n ideale wegbreekaweek.
- Ons het min alleen saam-tyd as gevolg van omstandighede. Daarom het ons gevoel die kamp sal ons kans gee om weer in kontak te kom met mekaar.
- Ons wou geruime tyd al so iets bywoon ter verryking.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE RESPONSE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Om tyd saam te spandeer.
- Die positiewe resultate van vorige huweliksverrykingsgeleenthede laat egpare besluit om weer te gaan.
- Wil hulle verhouding/huwelik verryk en weer in kontak met mekaar kom.

Waarom dink julle is mense skepties oor huweliksverryking?

Die volgende response is ontvang:

- Dikwels word op sulke kamps net op die negatiewe gekonsentreer. Foute word uitgelig en persoonlike sake openbaar gemaak. Dit is juis wat so lekker was aan hierdie kamp – dat ons gewerk het aan die positiewe.
- Daar word soms op negatiewe dinge gekonsentreer en dit kan struweling veroorsaak wat 'n mens eerder vermy.
- Mense dink indien hulle dit bywoon, moet hulle 'probleme' hê.
- Omdat hulle bang is om te ontdek dat hulle huwelik nie so perfek is nie.
- Dat hulle onder 'n wanindruk is dat huweliksverryking slegs werk vir

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

probleemhuwelike.

- Mense sien dit as 'n kamp vir mense met huweliksprobleme wat die kamp beslis nie is nie.
- Dit mag wees dat mense dink dat dit vir mense met probleme is of dat hulle met feite gekonfronteer gaan word wat hulle sal moet aanspreek en waarvoor hulle dalk nie kans sien nie.
- Dit mag wees dat mense dink hulle het dit nie nodig nie.
- Hulle dink mens moet probleme in die huwelik hê.
- 'n Mens is bang dat daar van jou verwag word om probleme voor ander te bespreek en dit sodoende inbraak maak op jou privaatheid.

DIE SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE RESPONSE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

- Mense verkeer onder die wanindruk dat huweliksverrykingsgeleenthede vir mense met probleme is.
- Mense is bang dat negatiewe aspekte oopgekrap sal word en dat dit met die res van die groep gedeel sal moet word.
- Mense is bang dat hulle sal ontdek dat hulle huwelik nie so goed is as wat hulle gemeen het nie.

Hierdie vraag is ingesluit omdat dit noodsaaklik is om te weet wat die gemiddelde individu se persepsie van huweliksverryking is. Hierdie persepsies moet in die bemerking van programme in ag geneem word.

Het die kamp iets in julle denke verander?

Die volgende response is ontvang:

Hier was 'n 100% 'ja'-respons. Al die respondente het aangedui dat hulle denke wel verander het.

Spesifiseer:

- **Man:**
  - Dit het my laat besef wat die redes was waarom ons getrou het.
  - Dat 'n mens op die positiewe moet konsentreer eerder as om op die negatiewe te hamer.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Buiten dat jy op die positiewe konsentreer, leer jy ook om te kommunikeer.
- Die huwelik is 'n dinamiese verhouding waaraan deurlopend gewerk moet word, omdat albei egliede verander binne die raamwerk van die huwelik en dit opsigself weer moet funksioneer in 'n dinamiese omgewing met wisselende veranderlikes.
- Huweliksverryking is 'n moét in elke egpaar se lewe. Dit laat jou weer dinge raaksien wat mens begin vergeet het wat belangrik in die huwelik is.
- Die sukses van 'n huwelik word gevestig in die vertroue en eerlikheid tussen die man en die vrou, met ander woorde hulle moet sielsgenote wees.
- Ons moet saam groei en dinge doen, maar ook afsonderlik.
- Ons moet geleenthede skep en aktief werk om ons huwelik te verryk.
- Vir die eerste keer in 'n lang tyd het ons spontaan oor goed gepraat wat altyd maar net diep weggebêre word. Ons het net weer baie nader aan mekaar gekom.
- Ek voel nou anders oor huweliksverryking en die positiewe waarde daarvan.

• **Vrou:**

- Dit het my geleer om meer op die positiewe dinge te fokus.
- 'n Mens se siening verander en jy besef dat sekere dinge nie so belangrik is vir jou maat as wat jy gedink het nie.
- 'Tyd-alleen' is van kardinale belang in 'n huwelik want dit bou kommunikasie en vertroue. Dit laat ook die liefde weer opvlam.
- Het my weer die goeie eienskappe in my man laat ontdek en waardeer.
- Het my laat besef dat ons meer tyd aan mekaar moet bestee.
- Ja, ons het 'n baie besige lewe en ons het huweliksverryking nodig om mekaar weer te herontdek.
- Die belangrikheid van kommunikasie en om tyd in die besige bestaan te maak vir mekaar.
- Jy konsentreer op die positiewe eienskappe van jou maat.
- Ek het besef alle vroue dink tog dieselfde en het dieselfde probleme in die huwelik. Ek het ook besef dat mans oor sekere dinge dink, maar nie altyd sê nie.

Het die inhoud van die kamp iets ten opsigte van die volgende verander?

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Die volgende response is ontvang:

TABEL 34: GETABULEERDE TERUGVOER - KOMPONENT: KOMMUNIKASIE

Man	Vrou
<ul style="list-style-type: none"> • Ja, tot 'n mate. • Ja, jy leer om weer oor dinge te gesels en om jou maat se negatiewe eienskappe positief te verander. • Ons het maniere gekry om meer tyd saam te spandeer en dus meer tyd om te kommunikeer. • Ja, ons kommunikeer met meer begrip en verdraagsaamheid. • Besef kommunikasie is baie belangrik. • Uiters belangrik om baie en openlik te kommunikeer, veral met 'ek'-boodskappe. • Ek vind dit moeilik om te praat, maar by die kamp kry jy toerusting wat jou help om dit te oorkom • Ja, ons kommunikeer doelbewus meer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja, 'n mens dink nou daaraan as iets om aan te werk. • Dat jy kommunikeer wanneer die probleem opduik. • Hoewel kommunikasie by meeste 'n probleem is, is openlike kommunikasie belangrik en noodsaaklik. • Ja, ons weet ons is verskillende mense en probeer om mekaar te verstaan. • Kommunikasie is 'n baie belangrike aspek van die huwelik. • Ons kry 'n beter begrip van hoe die ander persoon dink. Die gevolg is dat daar baie minder konflik is. • Dit is makliker om oor die probleme te praat, waar jy vroeër maar net stilgebly het. Dit was makliker om oor die onbenullige dinge te praat. • Ja, ons praat meer oor dinge wat pla.

TABEL 35: GETABULEERDE TERUGVOER - KOMPONENT: KONFLIKHANTERING

Man	Vrou
<ul style="list-style-type: none"> • Ja, het my vermoë/manier om konflik te hanteer eintlik nou eers besef. • Ek het geleer om eers te luister en dan te antwoord. Voorheen wou ek altyd net veg en in my werk help dit ook baie. • Dit is belangrik om konflik te 'hanteer' en finaal uit te sorteer • Dat konflik op 'n volwasse wyse hanteer kan word. • Ja, ons aanvaar verskille en kommunikeer daarvoor sonder om opgewonde te raak. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja, ons kon reguit vir mekaar sê hoe die ander een is. Ons tree nou doelbewus positief teenoor mekaar op by konflikhantering. • Dit is beter om te praat en die probleem op die regte manier te hanteer, anders veroorsaak dit net verwydering wat op die langduur negatief inwerk op die huwelik • Ons kan nou openlik oor verskille redeneer en dit oplos. • Dat konflik op 'n positiewe wyse hanteer

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Man	Vrou
<ul style="list-style-type: none"> • Konflik is deel van die huwelik en moet op 'n 'wen-wen' basis opgelos kan word. Beide partye moet meewerk hieraan. • Dat dit 'n wen-wen situasie moet wees vir beide partye. • Ja, 'n mens het beter begrip vir die dinge wat konflik veroorsaak. 	<p>en opgelos kan word.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ja, ons probeer om verskille op 'n verdraagsame manier op te los. • Konflik moet hanteer word, want 'n probleem gaan nie net verdwyn nie. • Dat dit nie gaan oor wie reg of verkeerd is nie. • Nee, as 'n reël hanteer ek konflik nie baie goed nie. Ek hou niks daarvan nie.

TABEL 36: GETABULEERDE TERUGVOER - KOMPONENT: AFSONDERLIKE EN GESAMENTLIKE GROEI

Man	Vrou
<ul style="list-style-type: none"> • Ja, veral aangesien 'n mens prioriteite gelys het. • Dat jy nie jou maat moet probeer maak soos jy is nie, want jy is lief vir haar soos sy is. • Groei is noodsaaklik. Stagnasie lei tot die dood. Dit is egter van kardinale belang dat ons saam moet groei. • Ons kyk verby die tekortkominge en sien die positiewe dinge raak wat sin maak. • Geleenthede kry om afsonderlik te groei asook gesamentlik te groei ten einde 'n balans te handhaaf. • Uiteens belangrik om albei te ontwikkel, veral gesamentlike groei. • Ons sal nou baie meer dinge saam doen en gun mekaar ook soms tyd alleen. Vir die gesin beteken dit ook baie. • Vir ons was dit werklik verrysing. Ons gesamentlik sowel as afsonderlik. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja, in 'n groot mate. • Wanneer jy jou maat kritiseer, moet dit opbouend wees – konsentreer op die goeie punte. • Altwee is ewe belangrik, maar daar moet gewaak word daarteen dat die een nie bo die ander uitstyg nie. • Ons gee mekaar geleentheid om sy eie ding te doen en ons doen ook meer dinge saam. • Daar moet ruimte vir persoonlike sowel as gesamentlike groei wees. • Jou maat het 'n invloed op jou selfbeeld. Wanneer dit goed is, kan julle saam en individueel groei. • Ons doen definitief meer dinge saam en lag meer saam. Die tyd om afsonderlik dinge te doen, is maar beperk en moeilik om in te pas. • Groei was nog altyd baie goed.

*Dit is heel daar meer waardering vir my en mens is en dat ek nie re-daar...
sy behaefes sandig te gee nie.*

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

TABEL 37: GETABULEERDE TERUGVOER - KOMPONENT: SEKSUALITEIT

Man	Vrou
<ul style="list-style-type: none"> • Min of meer dinge wat ek geweet het. • Op die kamp het ons vir die eerste keer gemaklik daaroor gesels en ons groei daaglik. • Dit is uiters belangrik om mekaar te verstaan. • 'n Huwelik bestaan uit baie fasette. • Blaas nuwe lewe in iets wat stereotiep geraak het. • Dit bly 'n belangrike komponent van die huwelik – die toppunt van liefde en moet intiem gehou word. • Dat jy moet gesels oor wat jy geniet en wat jy wil hê. • Dit was nie 'n probleem nie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dit was insiggewend om die manne se behoeftes te evalueer. Ek probeer om nou meer daarop te konsentreer. • Om te weet daar is ander met dieselfde probleme as jy maak dit makliker om daaroor te praat en die probleemareas te hanteer. • Wanneer bogenoemde sake goed hanteer word en daar liefde is, glo ek dat die seksuele verhouding goed is. • My weer laat beseft dat daar 'n groot verskil tussen die behoeftes van mans en vroue is wat seksualiteit aanbetref. • Dit is weer lekker om mekaar te herontdek op hierdie gebied. • Kommunikasie is hier van uiterste belang. Daar moet egter ook aan hierdie punt gewerk word en nie alles as vanselfsprekend aanvaar word nie. • Dat jy openlik daaroor moet kommunikeer. • Dit was nie 'n probleem nie.

Vrou: Is daar iets wat jou man anders/meer/beter doen na die kamp?

Die volgende response is ontvang:

- Ja, dinge gebeur rondom die huis en hy gun my meer ruimte.
- Ons probeer positiewe tyd saam spandeer, byvoorbeeld 'n koffietjie iewers en gesels oor dinge.
- Hy tree meer geduldig op wanneer hy moeg is.
- Ja, hy is meer sensitief oor hoe ek oor sake voel en wil graag meer tyd saam met my spandeer.
- Dit is asof daar meer waardering vir my as mens is en dat ek nie net daar is om aan sy behoeftes aandag te gee nie.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Ja, ons kommunikeer meer en hy aanvaar dit as ek hom op foute wys.
- Hy weet nou dat ek praat voor ek dink en nie alles mooi bedink soos hy nie en is dus bedag daarop.
- Hy maak tyd as dit moontlik is vir vinnige geselsies of kuiertjies.

Man: Is daar iets wat jou vrou anders/meer/beter doen na die kamp?

Die volgende response is ontvang:

- Ja, sy is vol lewe – besig om die huis om te keer, mooi te maak, ens.
- Sy probeer om meer effektief te kommunikeer en is meer geneë om konflikte op 'n 'ordentlike' wyse te besleg.
- Sy verstaan of probeer ten minste my werksituasie verstaan en probeer my positief ondersteun. Sy is nie meer moeilik wanneer ek sekere dinge van my werk bespreek nie.
- Sy neem inisiatief en nooi my vir romantiese etes.
- Ja, sy gun my meer persoonlike ruimte terwyl sy ook terselfdertyd soek na geleenthede vir gesamentlike groei.
- Ons het die afgelope tyd net nader aan mekaar gegroei en daaglik verbeter ons verhouding.
- Ja, sy is meer ingestel op my behoeftes en probeer meer tyd saam met my deurbring.

SENTRALE TEMAS WAT UIT BOGENOEMDE RESPONSE NA VORE GEKOM HET, IS DIE VOLGENDE:

As gevolg van die individuele verskille tussen nie alleen die individuele huweliksmaats nie, maar ook die egpare onderling, is dit nie moontlik om sentrale temas uit te lig nie. Dit is egter uit die response duidelik dat die individuele huweliksmaats hard probeer om op die ander maat te fokus en aan die maat se behoeftes aandag te gee. Die indruk word verkry dat hulle moeite doen om tyd saam te spandeer.

EVALUEER DIE VOLGENDE ASPEKTE RAKENDE DIE PROGRAM:

Wegbreeknaweek:

Die volgende response is ontvang:

- Dit is 'n wonderlike idee. Ons móét alleennaweke hê as egpaar.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

by tot 'n meer ontspanne en gerigte atmosfeer. (Vgl. 3.7.5.) Om egpare weg te neem van die daaglikse roetine en omgewing na 'n ondersteunende konteks met 'n positiewe en romantiese atmosfeer verminder die moontlikheid dat hulle aandag van die verrykende ervarings afgelei sal word (Hunt, *et al.*, 1998:83). Uit hierdie aanbieding was dit dus duidelik dat die naweek – 'retraite' meer waarde gehad het.

5.2.4.5 KAMP 5: 23 TOT 25 APRIL 1999

Agt (8) egpare het die kamp bygewoon. Vyf (5) van die egpare het aan die kriteria wat uiteindelik vir die finale aanbieding gestel sou word, voldoen. Hulle was tussen 15 en 24 jaar getroud, het ten minste een tiener in die huis gehad, het 'n redelike goeie tot goeie verhouding gehad, het geen psigiese probleme gehad nie, het nie op daardie stadium vir terapie of beraad gegaan nie, was Christene, Afrikaanssprekend en wit. Een van die ander drie pare was voorheen getroud en sou binne die volgende twee maande in die huwelik tree. Buiten vir die tydperk van huweliksduur, het hulle aan al die ander kriteria voldoen. Hulle het gevra om die naweek by te woon as deel van hulle huweliksvoorbereiding en as poging om die nuwe huwelik reg aan te pak. Die ander twee egpare was jonger, maar het gevra om die geleentheid mee te maak omdat hulle hulle huweliksverhouding wou laat groei. In die samestelling van 'n huweliksverrykingsgroep word dit sterk aanbeveel dat egpare verkieslik in dieselfde fase in die lewensiklus moet val (hoofstuk 4 – 4.7.1), maar die moontlikheid bestaan ook dat egpare uit verskillende fases by mekaar kan leer. In 'n kerklike (gemeentelike) opset is dit nie altyd maklik om mense weg te wys nie. Aangesien hierdie kamp nie die finale aanbieding was waar die program wetenskaplik getoets sou word nie, is tog besluit om die twee egpare in te sluit.

Tydens hierdie aanbieding van die huweliksverrykingsprogram is die twee gestandaardiseerde meetinstrumente, naamlik die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging en die *Kansas Marital Satisfaction Scale* voltooi. Die skale is as voortoets en as natoets aan die vyf egpare wat aan al die kriteria vir die uiteindelijke wetenskaplike toetsing van die program voldoen het, gegee om die bruikbaarheid al dan nie daarvan te toets.

Die ontwikkeling en geldigverklaring van die skale het in die middel sewentigerjare begin. Geen skaal is seker ooit perfek nie, maar genoeg inligting is in die proses ingesamel om die geldigheid en betroubaarheid van die Hudsonskale te ondersteun (Hudson & Faul, 1997a:2-3). Hudson & Faul (1997a:13) beklemtoon verder dat indien 'n proses, gebeurtenis, fenomeen, intervensie, diens of kliënteprobleem nie betroubaar en akkuraat gemeet kan word nie, bied dit geen relevante of betekenisvolle realiteit vir teorie of vir die uitvoer daarvan in die praktyk nie. Indien intervensie (dienste) nie gedoen word met die oog op die daarstelling van verlangde verandering nie, is daar nie sin daarin nie. *"The positive change in our clients' problems should be at least in part a result of what we do to help them"* (Hudson & Faul, 1997a:20). Die

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

herhaling van 'n meting oor 'n tydperk gaan die sukses van 'n intervensie aandui.

Die skale het 'n betroubaarheid van .85 en meer en het geldigheid. Die *WALMYR Assessment Scales (WAS)* word soos 'n termometer gebruik. Die skale dui aan of 'n kliënt 'n probleem het en wel in watter area. Die oorsaak of bron van die probleem word nie aangedui nie. Die skaal se telling is uit honderd (100). Dertig (30) word as die kliniese afsnypunt beskou. 'n Telling onder 30 word beskou as aanduiding dat die kliënt oor die algemeen vry is van die probleem wat gemeet word. Die Indeks vir Huweliksbevrediging (IMS) is ontwikkel om die aard van 'n probleem wat 'n huweliksmaat in 'n huweliksverhouding ervaar, te meet. Die skaal meet die aard van die bevrediging wat 'n huweliksmaat ervaar (Hudson & Faul, 1997b:24-25). Dit is baie algemeen dat een huweliksmaat 'n hoë telling mag hê terwyl die ander huweliksmaat heelwat laer meet. Die skaal word nie gebruik om huweliksaanpassing te meet nie, maar slegs die aard van huidige bevrediging. 'n Egpaar mag hanteringsmeganismes aangeleer het om by mekaar aan te pas, maar dit beteken nie dat hulle huweliksbevrediging ervaar nie. Indien die telling meer as dertig (30) is, kan daar aangeneem word dat die individu 'n klinies beduidende probleem met huweliksbevrediging het, terwyl 'n individu met 'n telling van sewentig (70) en meer gewoonlik altyd erge ongemak ervaar. Geweld, hetsy teenoor die self of die maat, is in hierdie geval nie uitgesluit nie.

Die standaardafwyking van die WAS-skaal is gemiddeld 5 punte en selfs in sommige gevalle laer. Indien die kliënt se telling van een meting met 5 punte en minder verskil, kan daar aangeneem word dat die verandering nie werklik was nie. Indien die telling met meer as 5 punte verskil, kan daar met vertroue aangeneem word dat daar wel verandering plaasgevind het. Indien die telling met meer as dubbel die punte (5) verskil, kan daar met 95% vertroue aangeneem word dat werklike verandering plaasgevind het (Hudson & Faul, 1997b:11). Herhaalde meting gaan die effektiwiteit van intervensie in die daarstelling van verandering bevestig.

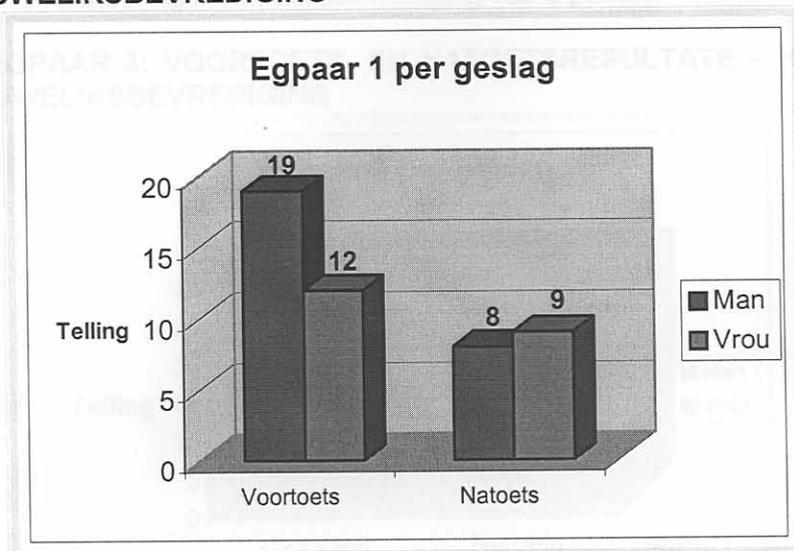

Met die Hudsonskaal, Indeks vir Huweliksbevrediging het die egpaar 'n begrip van die aard van hul verhouding soos volg vir die vooruits en die natuits daar uitgesien.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Die toetsresultate van die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging het soos volg daar uitgesien:

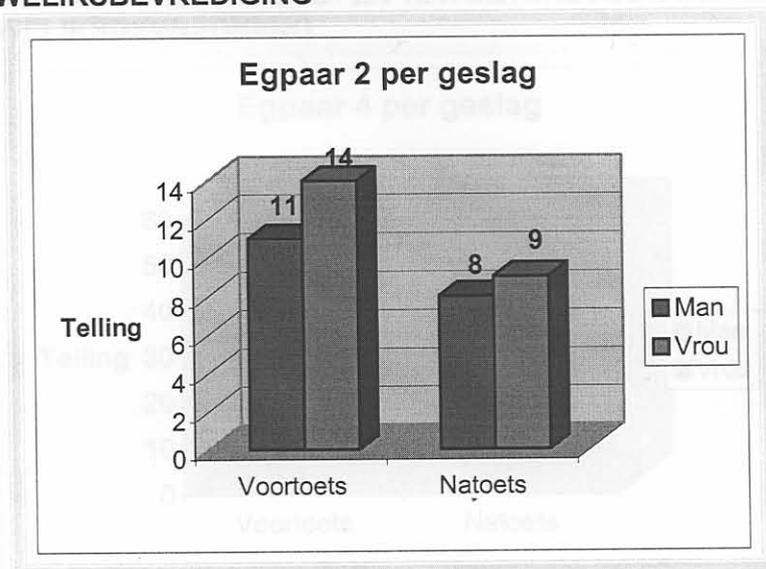
FIGUUR 2: EGPAAR 1: VOORTOETS- EN NATOETSRESULTATE – HUDSONSKAAL: INDEKS VIR HUWELIKSBEVREDIGING

Met die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging het die egpaar in bogenoemde figuur se tellings soos volg vir die voortoets en die natoets daar uitgesien:

- Die man het 'n telling van 19 gehad vir die voortoets en 'n telling van 8 vir die natoets. Daar is 'n verbetering in huweliksbevrediging van 9 punte.
- Die vrou het 'n telling van 12 gehad vir die voortoets en 'n telling van 9 vir die natoets. Daar is 'n verbetering in huweliksbevrediging van 3 punte.

FIGUUR 3: EGPAAR 2: VOORTOETS- EN NATOETSRESULTATE – HUDSONSKAAL: INDEKS VIR HUWELIKSBEVREDIGING

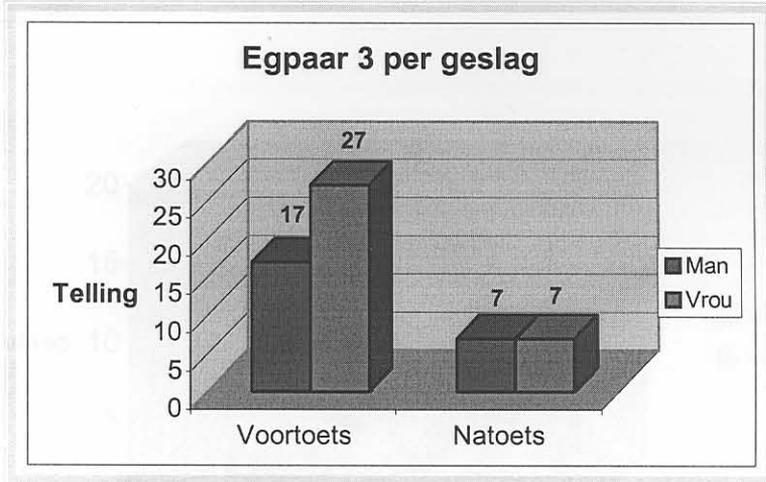

Met die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging het die egpaar in bogenoemde figuur se tellings soos volg vir die voortoets en die natoets daar uitgesien:

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Die man het 'n telling van 11 gehad vir die voortoets en 'n telling van 8 vir die natoets. Daar is 'n verbetering in huweliksbevrediging van 3 punte.
- Die vrou het 'n telling van 14 gehad vir die voortoets en 'n telling van 9 vir die natoets. Daar is 'n verbetering in huweliksbevrediging van 5 punte.

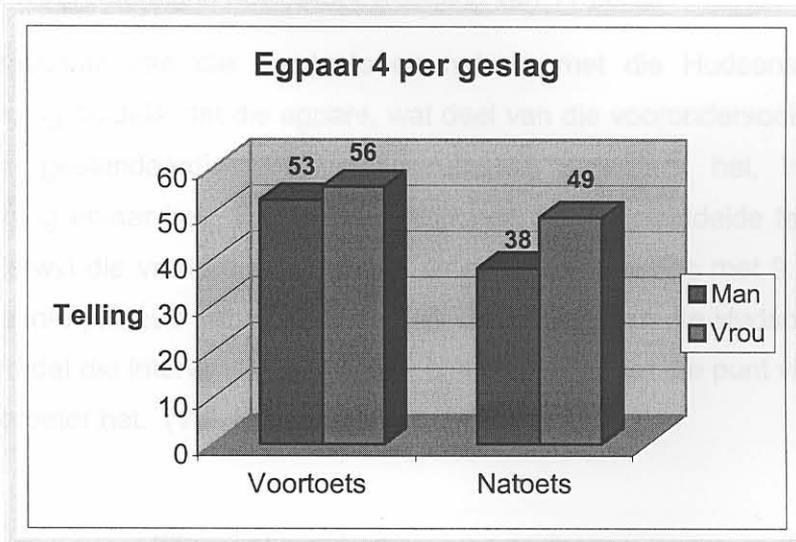
FIGUUR 4: EGPAAR 3: VOORTOETS- EN NATOETSRESULTATE – HUDSONSKAAL: INDEKS VIR HUWELIKSBEVREDIGING

Met die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging het die egpaar in bogenoemde figuur se tellings soos volg vir die voortoets en die natoets daar uitgesien:

- Die man het 'n telling van 17 gehad vir die voortoets en 'n telling van 7 vir die natoets. Daar is 'n verbetering in huweliksbevrediging van 10 punte.
- Die vrou het 'n telling van 27 gehad vir die voortoets en 'n telling van 7 vir die natoets. Daar is 'n verbetering in huweliksbevrediging van 20 punte.

FIGUUR 5: EGPAAR 4: VOORTOETS- EN NATOETSRESULTATE – HUDSONSKAAL: INDEKS VIR HUWELIKSBEVREDIGING

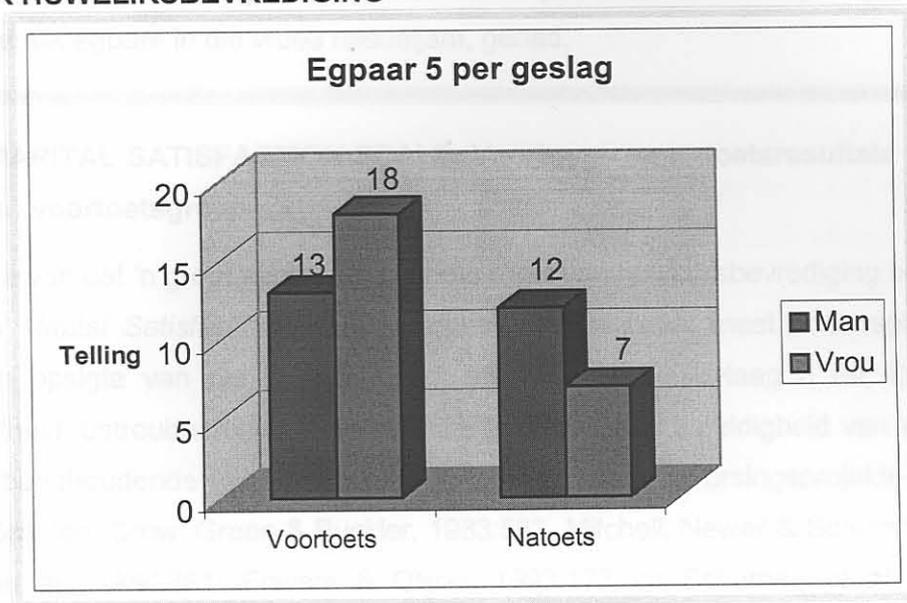

Met die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging het die egpaar in bogenoemde figuur se tellings soos volg vir die voortoets en die natoets daar uitgesien:

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Die man het 'n telling van 53 gehad vir die voortoets en 'n telling van 38 vir die natoets. Daar is 'n verbetering in huweliksbevrediging van 15 punte.
- Die vrou het 'n telling van 56 gehad vir die voortoets en 'n telling van 49 vir die natoets. Daar is 'n verbetering in huweliksbevrediging van 7 punte.

FIGUUR 6: EGPAAR 5: VOORTOETS- EN NATOETSRESULTATE – HUDSONSKAAL: INDEKS VIR HUWELIKSBEVREDIGING

Met die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging het die egpaar in bogenoemde figuur se tellings soos volg vir die voortoets en die natoets daar uitgesien:

- Die man het 'n telling van 13 gehad vir die voortoets en 'n telling van 12 vir die natoets. Daar is 'n verbetering in huweliksbevrediging van 1 punt.
- Die vrou het 'n telling van 18 gehad vir die voortoets en 'n telling van 7 vir die natoets. Daar is 'n verbetering in huweliksbevrediging van 11 punte.

Dit is uit die resultate van die voortoets en natoets met die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging duidelik dat die egpare, wat deel van die vooronderzoek ten opsigte van die gebruik van gestandaardiseerde meetinstrumente uitgemaak het, 'n verbetering in huweliksbevrediging ervaar het. Die manlike respondente se gemiddelde telling het met 7.6 punte verbeter terwyl die vroulike respondente se gemiddelde telling met 9.2 punte verbeter het. Volgens die interpretasie van die resultate vir die gebruik van die Hudsonskale, kan daar aangeneem word dat die intervensie 'n invloed gehad het wanneer die punt vir die skaal met 5 punte of meer verbeter het. (Vgl. Hudson & Faul, 1997b:11.)

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Die volgende afleidings is na aanleiding van die aanbieding van die program as finale voortoets en die gebruik van die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging as gestandaardiseerde meetinstrument gemaak:

- Die spesifieke meetinstrument was wel bruikbaar.
- Die huweliksverrykingsprogram het wel 'n positiewe invloed op die respondente, naamlik egpare in die vroeë middeljare, gehad.

KANSAS MARITAL SATISFACTION SCALE: Voortoets- en natoetsresultate vir mans en vrouens van voortoetsgroep

In die lig daarvan dat 'n groot aantal skale vir die meet van huweliksbevrediging baie lank is, is die *Kansas Marital Satisfaction Scale* ontwikkel. Hierdie skaal meet drie aspekte van die houding ten opsigte van die huwelik op 'n sewepuntsskaal. (Bylaag 3 en 4) Die interne konsekwenheid, betroubaarheid, toets-hertoets betroubaarheid, geldigheid van konstruksie en kriteria- verbandhoudende geldigheid is reeds deur verskeie navorsingsprojekte bewys. (Vgl. Schumm, Scanlon, Crow, Green & Buckler, 1983:583, Mitchell, Newell & Schumm., 1983:545, Schumm, *et al.*, 1986:381; Fowers & Olson, 1993:177 en Schumm, *et al.*, 1997:1005.) Schumm, *et al.* (1983:583) meld dat die skaal goed benut kan word vir kliniese evaluasie en opnamenavorsing waar 'n kort, maar betroubare meting van huweliksbevrediging verlang word.

Die drie vrae van die meetinstrument is die volgende:

1. Hoe tevrede is jy met jou huwelik?
2. Hoe tevrede is jy met jou man/vrou as huweliksmaat?
3. Hoe tevrede is jy met jou verhouding met jou man/vrou?

TABEL 9: KANSAS MARITAL SATISFACTION SCALE – MANLIKE RESPONDENTE VIR VOORTOETS (N=5)

	TOETS 1	TOETS 2
VRAAG 1	5.8	6.6
VRAAG 2	5.6	6.2
VRAAG 3	5.6	6.2

Vanuit bogenoemde tabel is dit duidelik dat die huweliksbevrediging van die manlike respondente op al drie vrae verbeter het.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

TABEL 10: KANSAS MARITAL SATISFACTION SCALE – VROULIKE RESPONDENTE VIR VOORTOETS (N=5)

	TOETS 1	TOETS 2
VRAAG 1	6.2	6
VRAAG 2	6.4	6.8
VRAAG 3	6	5.8

Vanuit bogenoemde tabel word afgelei dat die telling van die vroulike respondente op vraag 2, naamlik 'Hoe tevrede is jy met jou man as huweliksmaat?', verbeter het. Op die ander twee vrae waar die huwelik en die verhouding met die man aangedui moes word, het die telling egter verminder. Een van die vrouens het tydens die huweliksverrykingsprogram laat blyk dat sy nie so gelukkig getroud is as wat sy gedink en selfs voorgegee het nie. Die vermindering in die tellings kan moontlik hieraan toegeskryf word.

Die volgende afleidings is na aanleiding van die aanbieding van die program as finale voortoets en die gebruik van die *Kansas Marital Satisfaction Scale* as gestandaardiseerde meetinstrument gemaak:

- Ten spyte daarvan dat daar by die vroulike respondente vir die voortoets 'n vermindering in twee van die tellings was, was die spesifieke meetinstrument duidelik bruikbaar vir die meet van die afhanklike veranderlike, naamlik die huweliksbevrediging van die individuele huweliksmaats.
- Die huweliksverrykingsprogram het, ten spyte van die twee tellings vir die vroulike respondente, wel 'n positiewe invloed op die respondente, naamlik egpare in die vroeë middeljare, gehad.

Na afloop van die voorafgaande proses vir die ontwikkeling en voortoets van die huweliksverrykingsprogram, is die aanname gemaak dat die program gereed was vir die finale aanbieding daarvan. Die navorser kon reeds vanuit die vyf aanbiedings waarneem dat die egpare by die program gebaat het en was gereed vir die volgende stap in die proses van intervensienavorsing, naamlik die evaluasie en gevorderde ontwikkeling van die program.

Die intervensie is onderwerp aan kriteria wat as algemene riglyne en waardes dien. Standaarde wat gestel word, praktiese uitvoerbaarheid, heraanwending en aanpasbaarheid by elke groep se unieke omstandighede is van die kriteria waaraan die intervensie gemeet is. Al die aanbiedings van die program tot op hierdie stadium van die navorsing, het op positiewe groei en terugvoer gedui. Die gevolgtrekking is gemaak dat die program gereed was vir die

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

finale aanbieding en die meet van die uitkomst aan die hand van spesifieke wetenskaplike kriteria.

5.2.5 Evaluasie en gevorderde ontwikkeling

5.2.5.1 Inleidende gedagtes

Evaluasie in intervensienavorsing geskied deur middel van die reeds vasgestelde navorsingsmetodologie. Die doel hiervan is om dit wat ontwikkel is, te evalueer met die oog op verfyning en die algemene gebruik daarvan na afloop van die ontwikkeling.

Keuse van 'n eksperimentele ontwerp

Die keuse van die eksperimentele ontwerp word bepaal deur die doelstellings van die navorsing, die stabiliteit van die opset, die onmiddellike behoefte aan verandering, die tipe gedrag en die behoeftes van die teikengroep. Die eksperimentele ontwerp help om die verband tussen die intervensie en die gedrag wat moet verander, aan te dui. Vir die doel van hierdie navorsing is daar van die vergelykende groep voorttoets-natoets ontwerp gebruik gemaak, soos volledig in hoofstuk een bespreek is. Die egpare is nie ewekansig aan die eksperimentele groep en die vergelykende groep toegewys nie, maar het almal aan die gestelde kriteria voldoen, naamlik:

- Egpare moet tussen 15 en 24 jaar getroud wees.
- Die egpaar moet ten minste al 'n tiener (kind in die hoërskool) hê.
- Die egpaar se verhouding moet redelik goed tot goed wees aangesien daar met bestaande potensiaal gewerk word.
- Individuele huweliksmaats funksioneer relatief goed en ontvang geen psigoterapie of beraad nie.
- Geen psigiese versteurdheid.
- Bereid tot groei en samewerking.
- Verkieslik 'n eerste huwelik.
- Afrikaanssprekend.
- Wit.
- Christene.

Die beginsels van die Solomon viergroeptoets is vir die eksperimentele ontwerp gebruik. (Vgl. Fouche & De Vos, 1998b:135.) Vier groepe in plaas van die gebruikelike twee is gebruik. Slegs een van die eksperimentele groepe en een van die

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

vergelykende groepe het die voortoets voltooi ten einde vas te stel of die voortoets 'n invloed op die respons in die natoets sou hê. Op hierdie wyse sou vasgestel kon word of die verandering in die natoets aan die program of aan die invul van die voortoets toegeskryf kon word. Vir hierdie navorsing is die ontwerp verder verfyn deur die natoets twee keer te laat invul met die doel om te bepaal of die verandering langer sou duur as net die naweek van aanbidding. Die natoets is op die laaste dag van die naweek-'retraite' ingevul en weer twee weke later. Die meetinstrumente is op presies dieselfde dag en tyd aan al die respondente uitgedeel om sodoende die invloed van eksterne faktore soos byvoorbeeld televisie- en ander mediadekking oor aspekte rakende die huwelik te beperk.

Tydens die voortoets en die evaluasie van die intervensie is daar voortdurend inligting versamel en bygewerk. Voortdurende rekordhouding en analisering het daarop gedui dat die aanvanklike intervensie voldoende is en die nodige aanpassing ten opsigte van die prosedures is gemaak. Vanuit die literatuur was dit duidelik dat die meet van die egpare se **huweliksbevrediging** die beste aanduiding van die sukses van hierdie spesifieke intervensie sou wees. (Vgl. Roach, *et al.*, 1981:538.) Hunt, *et al.* (1998:138) beklemtoon ook dat 'n afname in huweliksbevrediging uiteindelik tot skeiding lei.

Herhaling van die intervensie onder veldomstandighede

Die finale aanbidding van die huweliksverrykingsprogram het vanaf **23 Maart tot 25 Maart 2001** geskied. Elf (11) egpare het vir die program bespreek en elf (11) egpare vir wie die spesifieke naweek nie geleë was nie, is as vergelykende groep gebruik. Vir die Solomon viergroepoets is die egpare soos volg in vier groepe verdeel:

TABEL 11: VERDELING VAN EGPARE – TOTALE STEEKPROEF

GROEP	AANTAL EGPARE
Eksperimenteel 1	6 egpare
Vergelykend 1	6 egpare
Eksperimenteel 2	5 egpare
Vergelykend 2	5 egpare

Die steekproef vir die finale aanbidding was dus nie-waarskynlikheid-steekproeftrekking en wel deur middel van toevallige steekproeftrekking. Die egpare wat vir die naweek bespreek het, het as gevolg van die afkondiging (vgl. hoofstuk 1

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

1.7.5.3) gewet wat die kriteria vir die egpare was, maar die feit dat hulle juis daarvoor bespreek het en die naweek vir hulle geleë was, was toevallig.

5.2.5.2 Biografiese gegewens

Die egpare het almal 'n vraelys ten opsigte van biografiese gegewens en huweliksgeskiedenis ontvang om in te vul en die vraelys is aan die navorser oorhandig voordat die volgende meetinstrumente ingevul is (Bylaag 1). Die resultate word, waar nodig, apart vir die vier groepe, soos vir die Solomon viergroepoets verdeel, bespreek.

• Ouderdom van respondente

TABEL 12: OUDERDOMSVERSPREIDING – EKSPERIMENTEEL 1

Ouderdom	Mans		Vrouens	
	Frekwensie	Persentasie	Frekwensie	Persentasie
35	0	0.0	1	16.67
36	0	0.0	0	0.0
37	1	16.67	2	33.33
38	1	16.67	0	0.0
39	1	16.67	0	0.0
40	0	0.0	0	0.0
41	0	0.0	0	0.0
42	1	16.67	2	33.33
43	0	0.0	0	0.0
44	0	0.0	1	16.67
45	2	33.32	0	0.0
TOTAAL	N=6	100%	N=6	100%

TABEL 13: OUDERDOMSVERSPREIDING – EKSPERIMENTEEL 2

Ouderdom	Mans		Vrouens	
	Frekwensie	Persentasie	Frekwensie	Persentasie
39	0	0.0	1	20.0

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Ouderdom	Mans		Vrouens	
	Frekwensie	Persentasie	Frekwensie	Persentasie
40	1	20.0	1	20.0
41	2	40.0	1	20.0
42	0	0.0	2	40.0
43	2	40.0	0	0.0
TOTAAL	N=5	100%	N=5	100%

TABEL 14: OUDERDOMSVERSPREIDING – VERGELYKEND 1

Ouderdom	Mans		Vrouens	
	Frekwensie	Persentasie	Frekwensie	Persentasie
38	1	16.67	0	0.0
39	0	0.0	0	0.0
40	0	0.0	3	50.0
41	0	0.0	1	16.67
42	2	33.32	0	0.0
43	1	16.67	0	0.0
44	1	16.67	1	16.67
45	1	16.67	1	16.66
TOTAAL	N=6	100%	N=6	100%

TABEL 15: OUDERDOMSVERSPREIDING – VERGELYKEND 2

Ouderdom	Mans		Vrouens	
	Frekwensie	Persentasie	Frekwensie	Persentasie
40	0	0.0	2	40.0
41	2	40.0	2	40.0
42	1	20.0	0	0.0
43	0	0.0	0	0.0

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Ouderdom	Mans		Vrouens	
	Frekwensie	Persentasie	Frekwensie	Persentasie
44	0	0.0	1	20.0
45	0	0.0	0	0.0
46	2	40.0	0	0.0
TOTAAL	N=5	100%	N=5	100%

TABEL 16: OUDERDOMSVERSPREIDING – TOTALE GROEP

Ouderdom	Mans		Vrouens	
	Frekwensie	Persentasie	Frekwensie	Persentasie
35	0	0.0	1	4.5
36	0	0.0	0	0.0
37	1	4.5	2	9.2
38	2	9.2	0	0.0
39	1	4.5	1	4.5
40	1	4.5	6	27.3
41	4	18.2	4	18.2
42	4	18.2	4	18.2
43	3	13.6	0	0.0
44	1	4.5	3	13.6
45	3	13.6	1	4.5
46	2	9.2	0	0.0
TOTAAL	N=22	100%	N=22	100%

Die **gemiddelde ouderdom** van die respondente was die volgende:

- Mans - **42 jaar**
- Vrouens - **40.8 jaar**

Die individuele huweliksmaats in die totale groep het almal in die ouderdomsgroep 35-46 jaar geval, wat met die teorie van die vroeë middeljarige, waar ouers adolessente

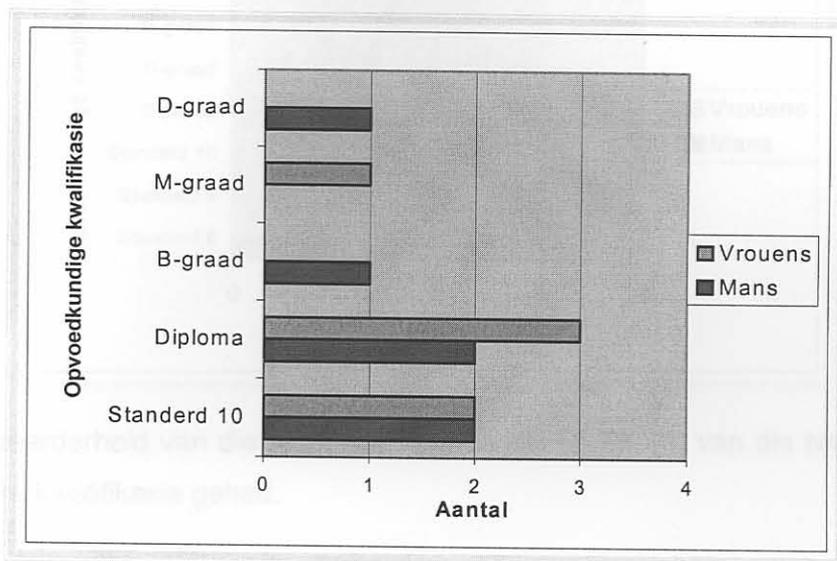
Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

kinders het, ooreenkom. (Vgl. hoofstuk 2 - 2.6.1.)

FIGUUR 7: HOOGSTE OPVOEDKUNDIGE KWALIFIKASIE – VERGELYKENO 1 (N=12)

• Opvoedkundige kwalifikasie van respondente

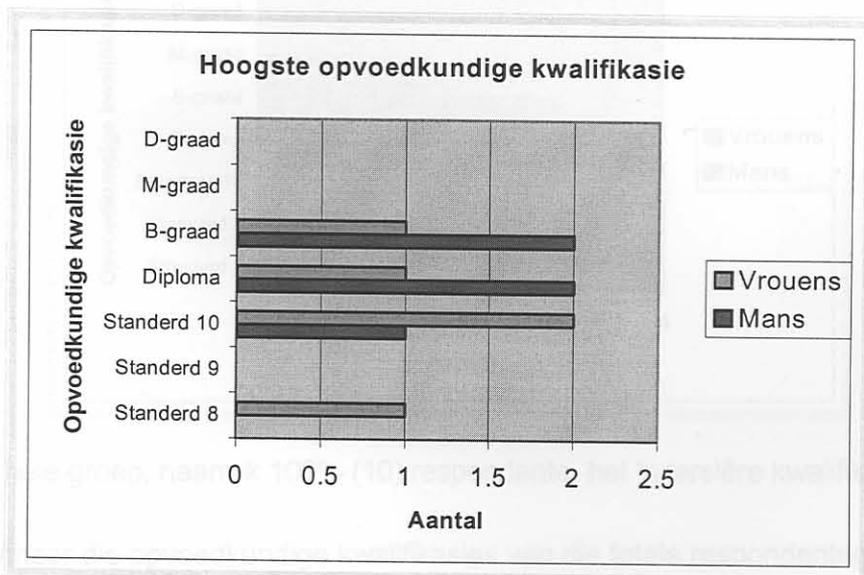
FIGUUR 7: HOOGSTE OPVOEDKUNDIGE KWALIFIKASIE – EKSPERIMENTEEL 1 (N=12)

Die meerderheid van die respondente, naamlik 66.7% (8) van die twaalf (12), het 'n tersiêre kwalifikasie gehad.

FIGUUR 8: HOOGSTE OPVOEDKUNDIGE KWALIFIKASIE – VERGELYKENO 2 (N=10)

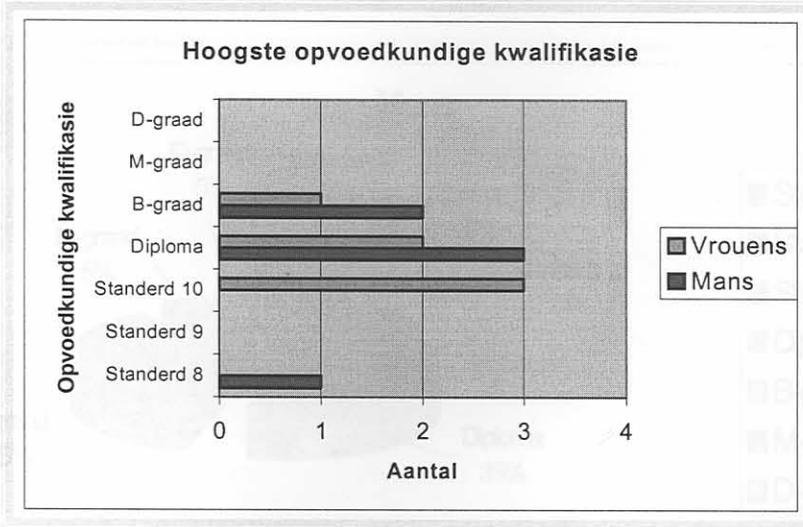
FIGUUR 8: HOOGSTE OPVOEDKUNDIGE KWALIFIKASIE – EKSPERIMENTEEL 2 (N=10)

Die meerderheid van die respondente, naamlik 60% (6) van die tien (10), het 'n tersiêre kwalifikasie gehad.

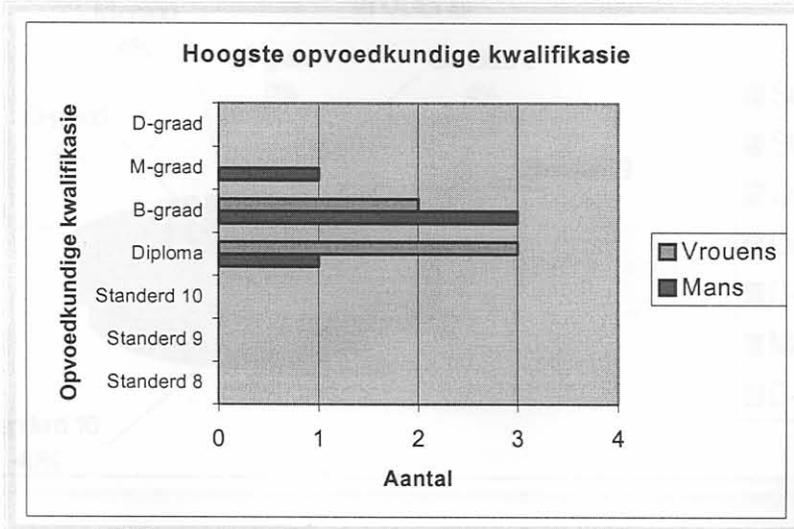
Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

FIGUUR 9: HOOGSTE OPVOEDKUNDIGE KWALIFIKASIE – VERGELYKEND 1 (N=12)

Die meerderheid van die respondente, naamlik 66.7% (8) van die twaalf (12), het 'n tersiêre kwalifikasie gehad.

FIGUUR 10: HOOGSTE OPVOEDKUNDIGE KWALIFIKASIE – VERGELYKEND 2 (N=10)

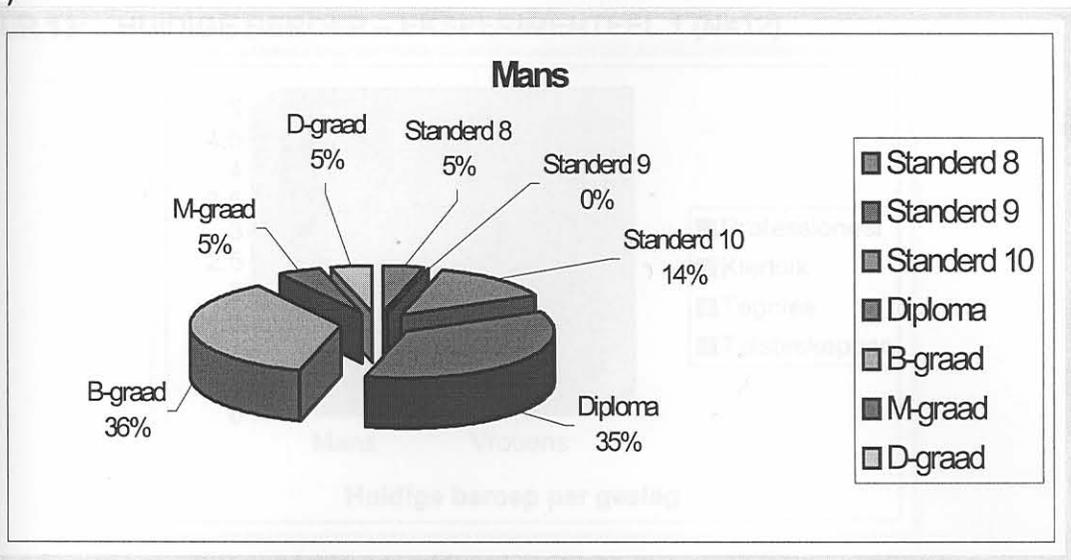
Die hele groep, naamlik 100% (10) respondente, het 'n tersiêre kwalifikasie gehad.

Wanneer die opvoedkundige kwalifikasies van die totale respondentegroep (N=44) in ag geneem word, sien die resultate grafies soos volg daaruit:

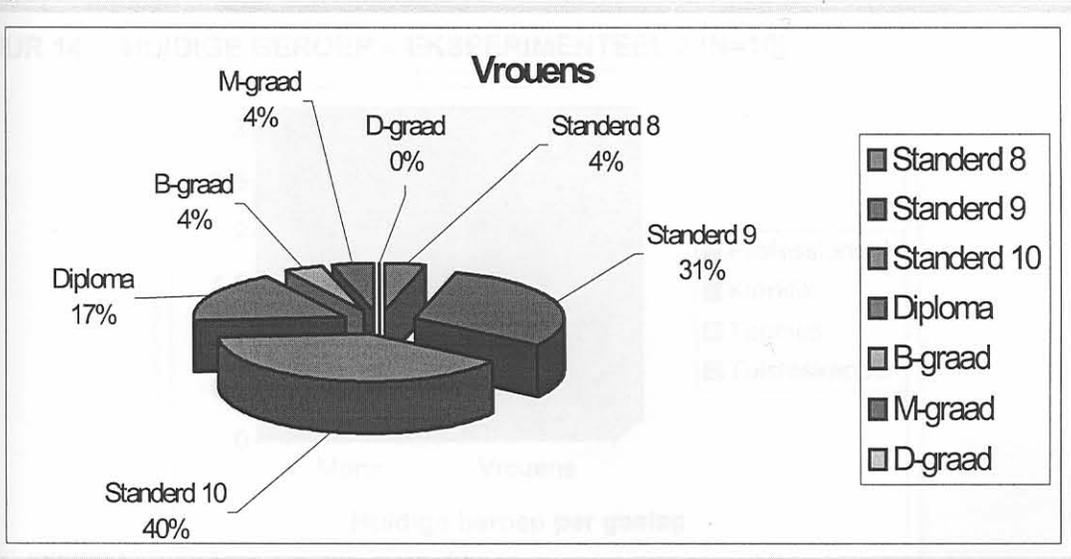

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

FIGUUR 11: OPVOEDKUNDIGE KWALIFIKASIES VAN MANLIKE RESPONDENTE (N=22)

FIGUUR 12: OPVOEDKUNDIGE KWALIFIKASIES VAN VROULIKE RESPONDENTE (N=22)

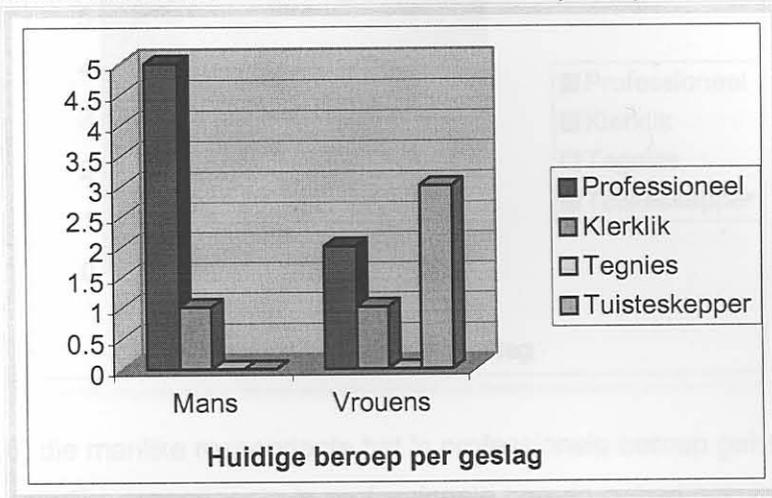

Die meerderheid van die respondente, naamlik 72.7% (32) beskik oor 'n tersiêre kwalifikasie.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

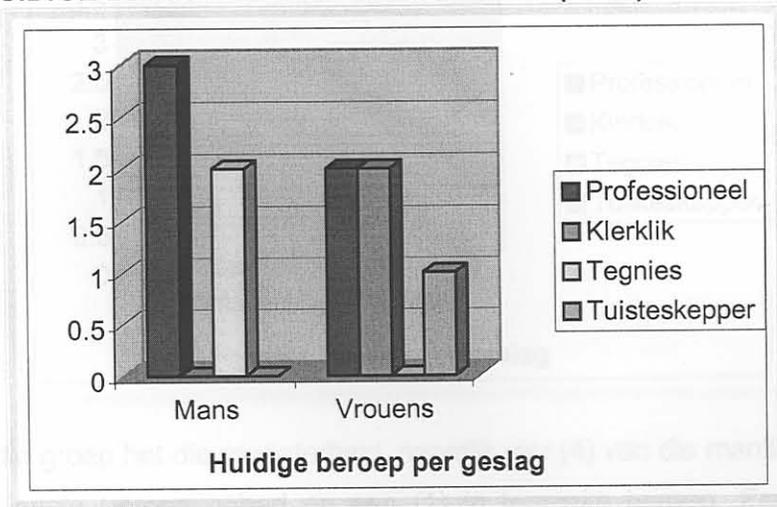
Beroep van respondente

FIGUUR 13: HUIDIGE BEROEP – EKSPERIMENTEEL 1 (N=12)

By die manlike respondente het vyf (5) 'n professionele beroep gehad en een (1) 'n klerklike beroep. By die vroulike respondente was die helfte (3) tuisteskeppers, terwyl twee (2) 'n professioneel beroep gehad het en een (1) 'n klerklike beroep.

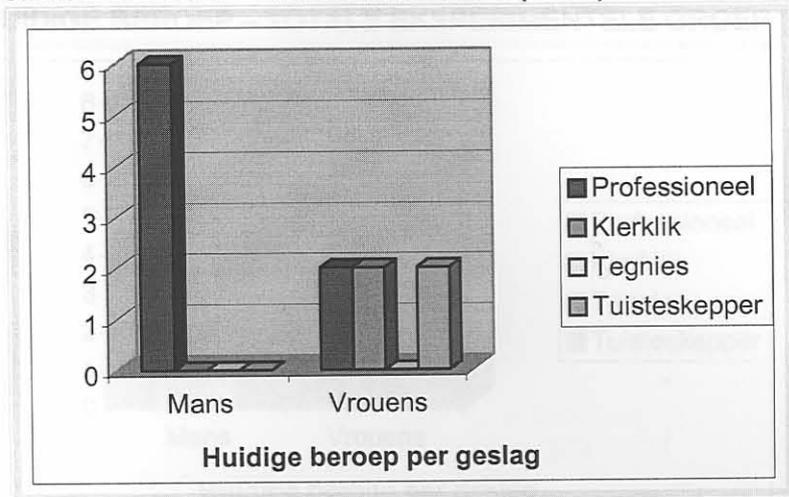
FIGUUR 14: HUIDIGE BEROEP – EKSPERIMENTEEL 2 (N=10)

Van die manlike respondente het drie (3) 'n professionele beroep gehad en twee (2) 'n tegniese beroep. Van die vroulike respondente het twee (2) 'n professionele beroep gehad, twee (2) 'n klerklike beroep en een (1) was 'n tuisteskepper.

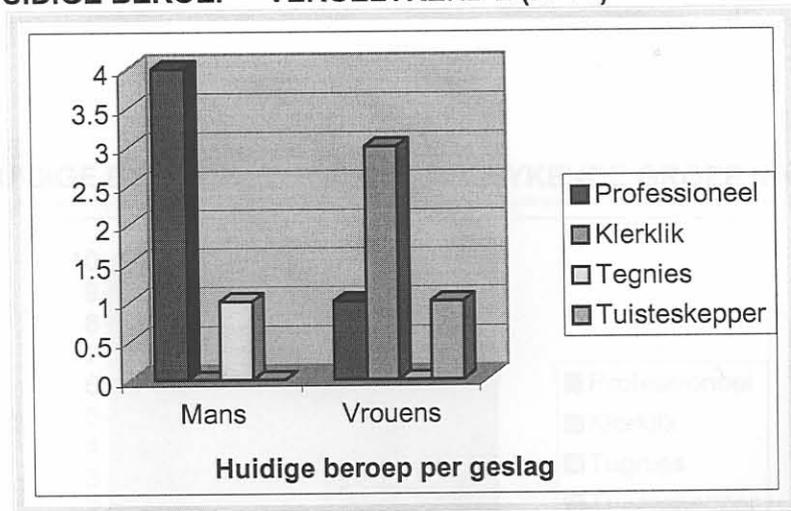
Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

FIGUUR 15: HUIDIGE BEROEP – VERGELYKEND 1 (N=12)

Al ses (6) die manlike respondente het 'n professionele beroep gehad, terwyl twee (2) van die vroulike respondente 'n professionele beroep gehad het, twee (2) 'n klerklike beroep en twee (2) was tuisteskeppers.

FIGUUR 16: HUIDIGE BEROEP – VERGELYKEND 2 (N=10)

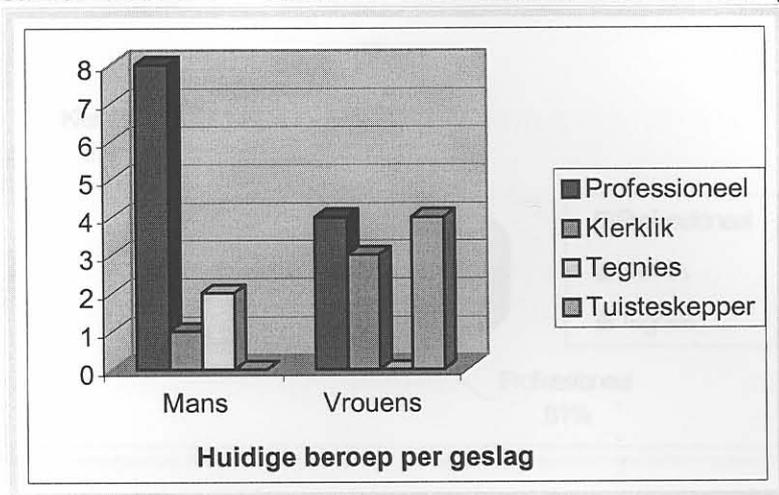

In hierdie groep het die meerderheid, naamlik vier (4) van die manlike respondente 'n professionele beroep gehad en een (1) 'n tegniese beroep. Een (1) vrou het 'n professionele beroep gehad, drie (3) het 'n klerklike beroep gehad en een (1) was 'n tuisteskepper.

afstuk 5: Empiriese Onderzoek

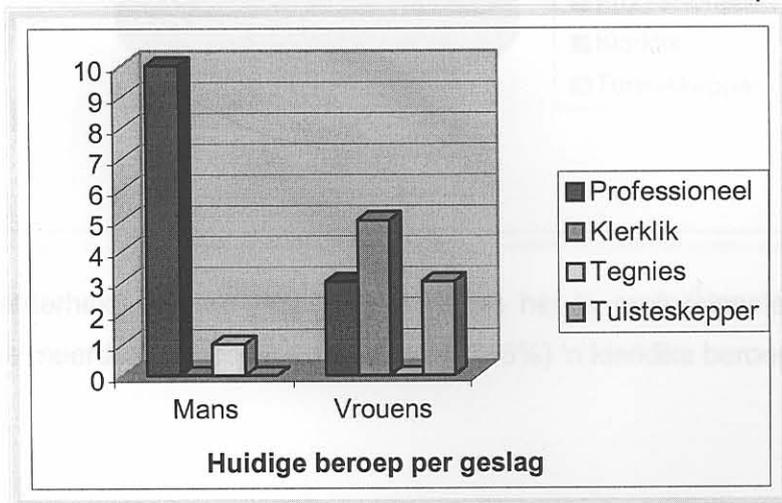
UR 15: HUIDIGE BEROEP – TOTALE KANTAL MANKLIKE RESPONDENTE (N=22)

UR 17: HUIDIGE BEROEP – TOTALE EKSPERIMENTELE GROEP (N=22)

Vir die totale eksperimentele groep het agt (8) mans 'n professionele beroep gehad, een (1) man het 'n klerklike beroep gehad en twee (2) mans het 'n tegniese beroep gehad. Vier (4) vrouens het 'n professionele beroep gehad, drie (3) het 'n klerklike beroep gehad en vier (4) was tuisteskeppers.

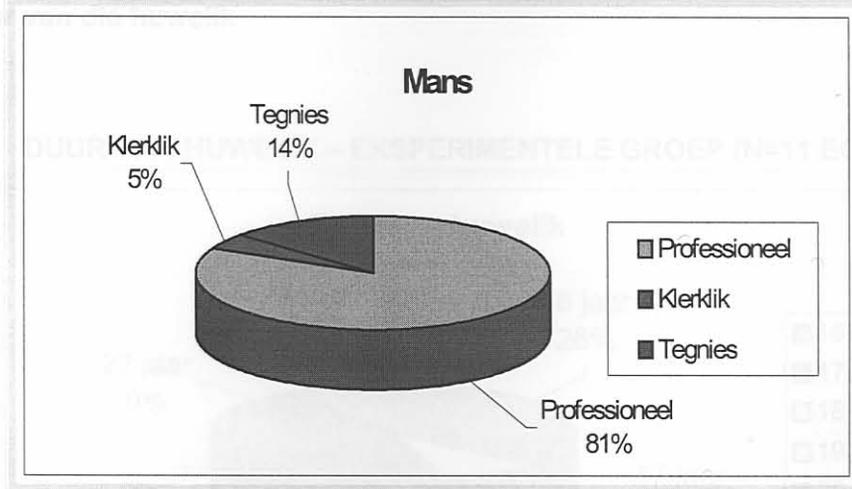
UR 18: HUIDIGE BEROEP – TOTALE VERGELYKENDE GROEP (N=22)

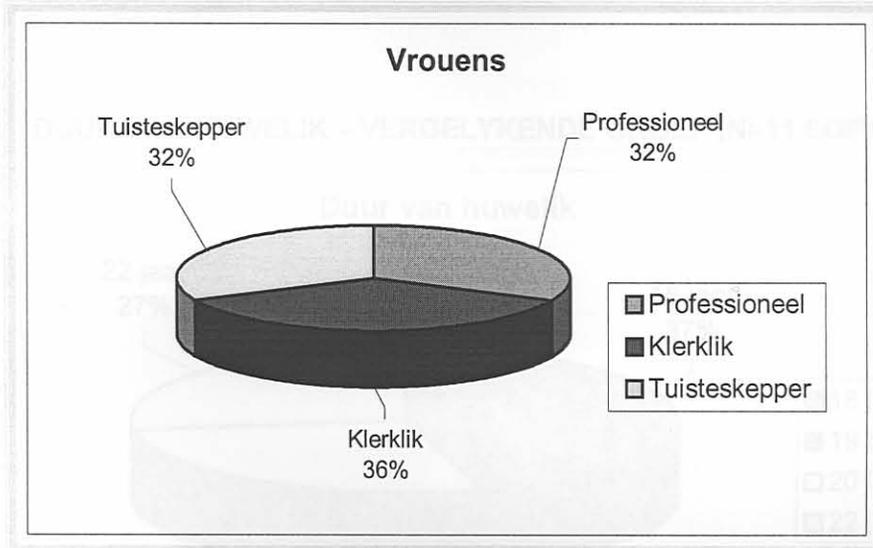
In die totale vergelykende groep van twee en twintig (22) respondente het tien (10) van die mans 'n professionele beroep gehad en een (1) 'n klerklike beroep. Drie (3) van die vroulike respondente het 'n professionele beroep gehad, vyf (5) het 'n klerklike beroep gehad en drie (3) was tuisteskeppers.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

FIGUUR 19: HUIDIGE BEROEP – TOTALE AANTAL MANLIKE RESPONDENTE (N=22)

FIGUUR 20: HUIDIGE BEROEP – TOTALE AANTAL VROULIKE RESPONDENTE (N=22)

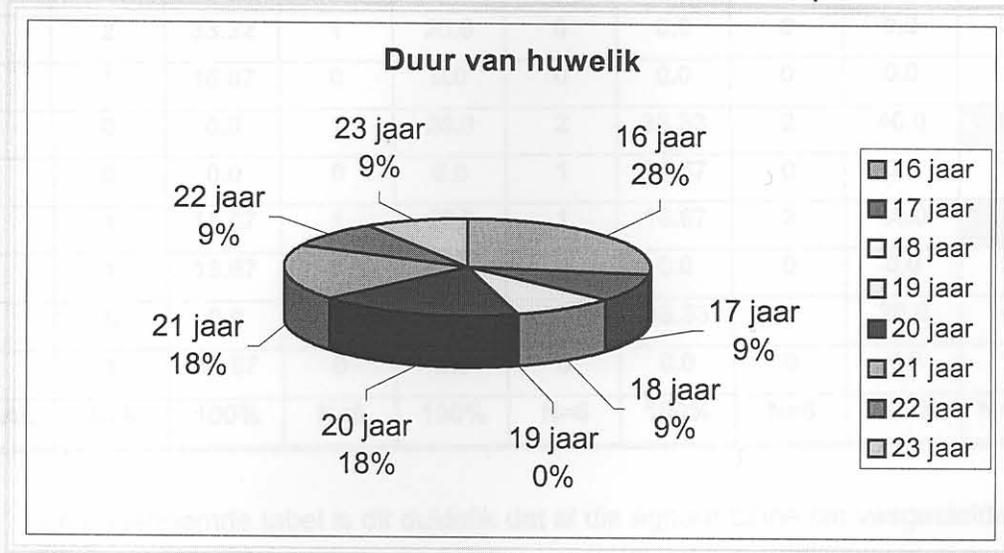

Die meerderheid manlike respondente (81%) het 'n professionele beroep gehad, terwyl die meerderheid vroulike respondente (36%) 'n klerklike beroep gehad het.

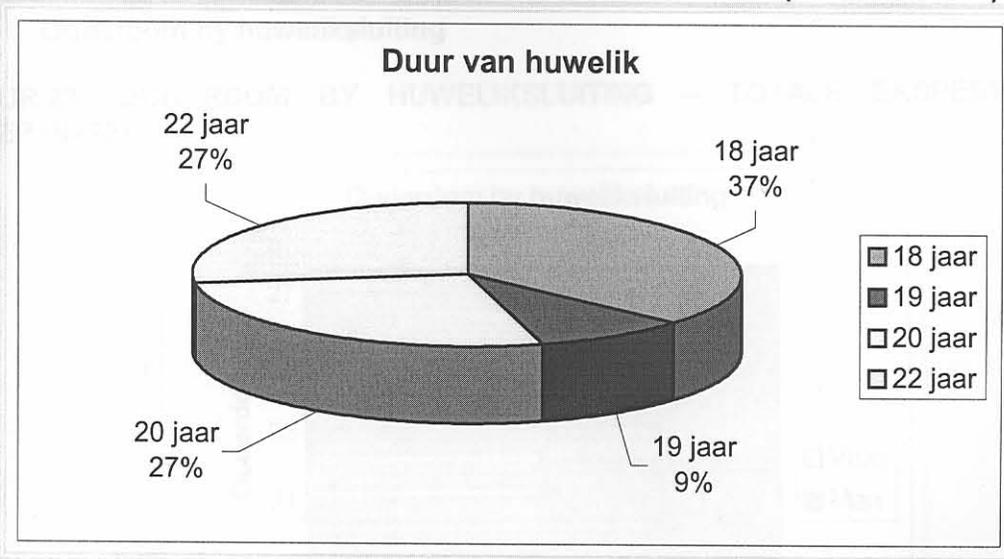
Die meerderheid vroue in die eksperimentele groep, naamlik 28%, was 16 jaar getroud, terwyl die meerderheid vroue in die vergelykende groep, naamlik 37%, 18 jaar getroud was.

Duur van die huwelik

FIGUUR 21: DUUR VAN HUWELIK – EKSPERIMENTELE GROEP (N=11 EGPARE)

FIGUUR 22: DUUR VAN HUWELIK – VERGELYKENDE GROEP (N=11 EGPARE)

Die meerderheid egpare in die eksperimentele groep, naamlik 28%, was 16 jaar getroud, terwyl die meerderheid egpare in die vergelykende groep, naamlik 37%, 18 jaar getroud was.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

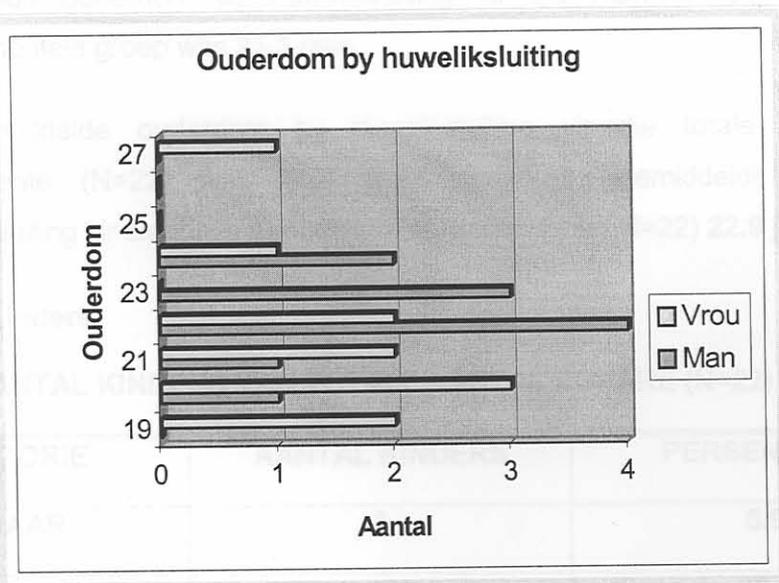
TABEL 17: HUWELIKSDUUR

Duur	Eksperimenteel		Eksperimenteel		Vergelykend 1		Vergelykend 2		Totale groep	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
16	2	33.32	1	20.0	0	0.0	0	0.0	3	13.6
17	1	16.67	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	4.5
18	0	0.0	1	20.0	2	33.33	2	40.0	5	22.8
19	0	0.0	0	0.0	1	16.67	0	0.0	1	4.5
20	1	16.67	1	20.0	1	16.67	2	40.0	5	22.8
21	1	16.67	1	20.0	0	0.0	0	0.0	2	9.1
22	0	0.0	1	20.0	2	33.33	1	20.0	4	18.2
23	1	16.67	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	4.5
TOTAAL	N=6	100%	N=5	100%	N=6	100%	N=5	100%	N=22	100%

Uit bogenoemde tabel is dit duidelik dat al die egpare binne die vasgestelde kriterium van 15 tot 24 jaar getroud, geval het. Die meerderheid van die egpare was 18 (22.8%) en 20 (22.8%) jaar onderskeidelik getroud.

Ouderdom by huweliksluiting

FIGUUR 23: OUDERDOM BY HUWELIKSLUITING – TOTALE EKSPERIMENTELE GROEP (N=22)

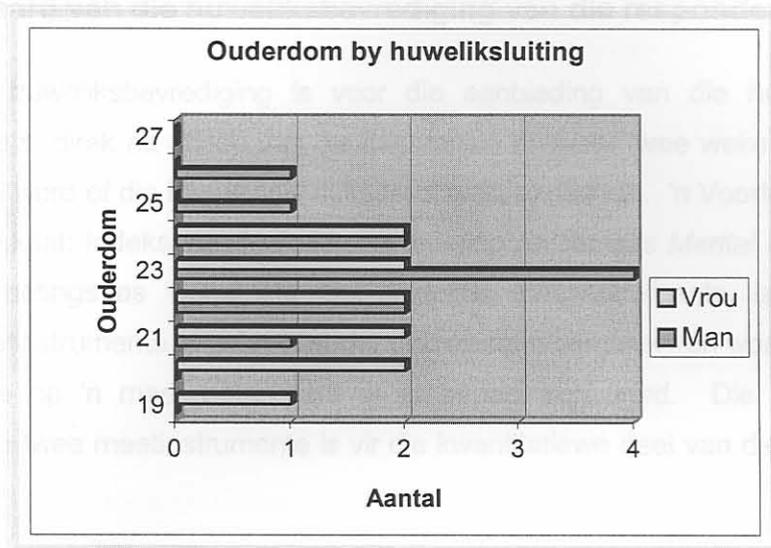

Uit bogenoemde figuur kan afgelei word dat die meerderheid vroulike respondente in die eksperimentele groep, naamlik 81.8% (9), **19 tot 22 jaar oud** was met huweliksluiting. Die gemiddelde ouderdom by huweliksluiting vir die vroulike respondente in die eksperimentele groep was **21.4 jaar**. Die meerderheid manlike respondente, naamlik 81,8% (9), was **22 tot 24 jaar oud** met huweliksluiting. Die gemiddelde ouderdom by huweliksluiting vir die manlike respondente in die

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

eksperimentele groep was **22.4 jaar**.

FIGUUR 24: OUDERDOM BY HUWELIKSLUITING – TOTALE VERGELYKENDE GROEP (N=22)

Uit bogenoemde figuur kan afgelei word dat die meerderheid vroulike respondente in die vergelykende groep, naamlik 90.9% (10), **20 tot 24 jaar oud** was met huweliksluiting. Die gemiddelde ouderdom by huweliksluiting vir die vroulike respondente in die vergelykende groep was **21.7 jaar**. Die meerderheid manlike respondente, naamlik 72.7% (8), was **22 tot 24 jaar oud** met huweliksluiting. Die gemiddelde ouderdom by huweliksluiting vir die manlike respondente in die eksperimentele groep was **23.3 jaar**.

Die gemiddelde ouderdom by huweliksluiting vir die totale aantal vroulike respondente (N=22) was **21.6 jaar**, terwyl die gemiddelde ouderdom by huweliksluiting vir die totale aantal manlike respondente (N=22) **22.9 jaar** was.

Aantal kinders

TABEL 18: AANTAL KINDERS VAN TOTALE AANTAL EGPARE (N=22)

KATEGORIE	AANTAL KINDERS	PERSENTASIE
0-6 JAAR	3	5.9
7-12 JAAR	17	33.3
13-18 JAAR	22	43.1
19 JAAR+	9	17.7
TOTAAL	51	100%

Die 22 egpare het dus altesaam 51 kinders gehad. Bogenoemde gegewens dui

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

daarop dat die grootste aantal kinders, naamlik 43.1% (22), in die ouderdomskategorie 13-18 jaar val, wat die fase van adolessensie is.

5.2.5.3 Die aard van die huweliksbevrediging van die respondente

Die egpare se huweliksbevrediging is voor die aanbieding van die huweliksverrykings-intervensie getoets, direk na afloop van die intervensie en weer twee weke later. Op hierdie wyse kon bepaal word of die intervensie suksesvol was, al dan nie. 'n Voortoets aan die hand van die Hudsonskaal: Indeks van Huweliksbevrediging en *Kansas Marital Satisfaction Scale* en weer twee metings as 'n natoets met dieselfde meetinstrumente, is gedoen. Twee verskillende meetinstrumente is gebruik sodat die resultate vergelyk kon word en die aard van die veranderinge op 'n meer betroubare wyse bepaal kon word. Die resultate van die benutting van die twee meetinstrumente is vir die kwantitatiewe deel van die studie voltooi en verwerk.

NA DEEGLIKE OORWEGING EN IN SAMEWERKING MET DIE STATISTICI EN REKENAARKUNDIGES, IS BESLUIT OM EEN EGPAAR UIT DIE EKSPERIMENTEEL 1 GROEP AFSONDERLIK TE BESPREEK EN HULLE GEGEWENS NIE SAAM MET DIE RES VAN DIE GROEP SE GEGEWENS TE LAAT TEL NIE. TYDENS DIE BESPREKING VAN DIE SPESIFIEKE EGPAAR SAL DIE NODIGE VERDUIDELIKING EN AFLEIDINGS GEDOEN WORD.

Resultate: Kansas Marital Satisfaction Scale

TABEL 19: KANSAS MARITAL SATISFACTION SCALE – EKSPERIMENTEEL 1 (MANS)

Gemiddeld: Manlike respondente (N=5)

	TOETS 1 Voor intervensie	TOETS 2 Direk na intervensie	TOETS 3 Twee weke na intervensie
VRAAG 1	5.0	6.2	5.8
VRAAG 2	5.0	6.4	5.8
VRAAG 3	5.0	6.4	5.8

Uit bogenoemde tabel kan afgelei word dat die huweliksbevrediging van die **manlike respondente** uit die **eksperimenteel 1** groep nie alleen verbeter het direk na die intervensie nie, maar dat die telling ook twee weke later hoër was as die eerste telling. Alhoewel die gemiddelde telling van die derde meting laer was as die telling van die tweede meting, is die laaste telling steeds vir al drie vrae **11.5%** hoër as die

hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

eerste telling.

TABEL 20: KANSAS MARITAL SATISFACTION SCALE – EKSPERIMENTEEL 1 (VROUWE)

Gemiddeld: Vroulike respondente (N=5)

	TOETS 1 Voor intervensie	TOETS 2 Direk na intervensie	TOETS 3 Twee weke na intervensie
VRAAG 1	5.4	6.4	6.8
VRAAG 2	5.8	6.6	6.8
VRAAG 3	5.6	6.2	6.4

Uit bogenoemde tabel kan afgelei word dat die huweliksbevrediging van die **vroulike respondente** uit die **eksperimenteel 1** groep nie alleen verbeter het direk na die intervensie nie, maar dat die telling twee weke later selfs hoër was as die tweede telling. Die gemiddelde telling van die derde meting was vir vraag 1 **5.7%** hoër as die tweede telling en **20%** hoër as die telling van die eerste meting. Vir vraag 2 was die gemiddelde telling vir vraag 2 **2.8%** hoër as die telling van die tweede meting en **14.2%** hoër as die telling vir die eerste meting. Vir vraag 3 was die gemiddelde telling **2.8%** hoër as die telling vir die tweede meting en **11.4%** hoër as die telling vir die eerste meting.

Die huweliksbevrediging van die **vroulike respondente** uit die eksperimenteel 1 groep het selfs meer verbeter na afloop van twee weke na die intervensie.

TABEL 21: KANSAS MARITAL SATISFACTION SCALE – EKSPERIMENTEEL 2 (MANS)

Gemiddeld: Manlike respondente (N=5)

	TOETS 1 Voor intervensie	TOETS 2 Direk na intervensie	TOETS 3 Twee weke na intervensie
VRAAG 1	0	6.6	6.8
VRAAG 2	0	7.0	6.8
VRAAG 3	0	6.4	6.6

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Uit bogenoemde tabel kan afgelei word dat die huweliksbevrediging van die **manlike respondente** uit die **eksperimenteel 2** groep op twee van die vrae verbeter het na afloop van twee weke na die intervensie. Die tellings vir die tweede meting was reeds hoog, maar het vir vraag 1 met **2.8%** verbeter, vir vraag 2 met **2.9%** verminder en vir vraag 3 met **2.9%** verhoog. Die gemiddelde telling vir die laaste meting vir die tweede deel van die manlike respondente uit die eksperimentele groep was hoër as die telling van die ander deel van die manlike respondente. Een van die manlike respondente uit hierdie groep was nie so tevrede as wat sy vrou was nie. Die afleiding word gemaak dat hier sprake is van huweliksaanpassing, wat nie noodwendig 'n vlak van goeie huweliksbevrediging inhou nie. (Vgl. L'Abate & Bagarozzi, 1993:111.)

TABEL 22: KANSAS MARITAL SATISFACTION SCALE – EKSPERIMENTEEL 2 (VROUEN)

Gemiddeld: Vroulike respondente (N=5)

	TOETS 1 Voor intervensie	TOETS 2 Direk na intervensie	TOETS 3 Twee weke na intervensie
VRAAG 1	0	6.4	6.8
VRAAG 2	0	6.8	6.8
VRAAG 3	0	6.2	6.8

Uit bogenoemde tabel kan afgelei word dat die huweliksbevrediging van die **vroulike respondente** uit die **eksperimenteel 2** groep op twee van die vrae verbeter het na afloop van twee weke na die intervensie en op een vraag dieselfde gemeet het. Die tellings vir die tweede meting was reeds hoog, maar het vir vraag 1 met **5.7%** verbeter, vir vraag 2 dieselfde gebly en vir vraag 3 met **8.5%** verhoog. Die gemiddelde telling vir die laaste meting vir die tweede deel van die vroulike respondente uit die eksperimentele groep was net so hoog as die telling van die ander deel van die vroulike respondente.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Dit was baie lekker om vir 'n slag alleen weg te breek! Omdat ons heeltemal alleen en eenkant was, was dit baie besonders en kon ons baie maklik praat.
- 'n Wegbreeknaweek is uiters belangrik en 'n uitstekende idee.
- Dit het ons die geleentheid gegee om eerlik en opreg na ons huwelik te kyk sonder die onderbreking deur kinders en huishoudelike pligte.
- Dit is noodsaaklik om weg te wees vanaf kinders/steurings. Dit is outomaties tyd wat jy alleen saam met jou maat deurbring. Die verandering van omgewing is positief.
- Dit is lekker om weer saam op 'n 'date' te gaan en saam tyd deur te bring.
- Dit is 'n goeie ding om huis en kinders agter te laat om meer tyd aan mekaar te spandeer.
- Heerlik om sonder kinders mekaar te kon ontdek. Ook om weer in rustigheid oor ons en ons huwelik te kon kommunikeer.
- 'n Egpaar moet tyd maak om saam weg te breek. Daar is nie altyd tyd by die huis om met mekaar te gesels nie.

Dit is duidelik uit die terugvoer dat die egpare almal positief gevoel het oor die wegbreeknaweek. Die aanbod van 'n program deur middel van 'n 'retraite' is dus aan te beveel vir die skep van die regte atmosfeer en die nodige tyd vir kommunikasie. (Vgl. hoofstuk 3 – 3.5.2 en hoofstuk 4 - 4.7.5.)

Lewenskets-sessie:

Die volgende response is ontvang:

- Het ons laat herontdek hoe ons by mekaar uitgekome het en hoe ons lewenskets verloop het.
- Dit was groot pret en 'n terugroep van goeie herinneringe én moeilike tye.
- Dit was 'n wonderlike geleentheid om weer al die hoogtepunte te kan ontdek. Dit is egter van kardinale belang om net op die goeie te fokus.
- Baie interessant – jou weer laat dink aan al die goeie dinge saam en daarvoor gesels.
- Waarom is ons lief vir mekaar – dit was baie waardevol want dit het ons laat besef dat ons baie meer hoogtepunte as laagtepunte in ons huwelik beleef het en ons ook laat nadink het hoe ons hierdie tye in ons huwelik hanteer het.
- Baie intieme belewenis en krities vir sukses.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Was vir ons baie besonders omdat ons die negatiewe hier kon verander in 'n hart wat glimlag.
- Dit was lekker om weer die pad van voor af saam te loop. Ons het besef hoe gelukkig ons is.

Die respondente (egpare) het duidelik hulle pad saam weer ontdek en die fokus op die positiewe, selfs in die hantering van die negatiewe, het waarde gehad.

Positiewe eienskappe-sessie:

Die volgende response is ontvang:

- Elkeen kon weer die mooi eienskappe in die maat beklemtoon – sommige nogal 'n verrassing.
- Dit help baie om hierop te konsentreer want dan kan jy die negatiewe makliker verander in die positiewe.
- Besef die ander een se waardering vir jou positiewe eienskappe.
- Hierdie sessie herinner 'n persoon aan al die positiewe eienskappe waarvan 'n mens soms vergeet op ons haastige lewenspad.
- Om op die positiewe te konsentreer en dit te herontdek en te besef watter positiewe eienskappe my maat alles het.
- 'n Mens is te geneig om op die negatiewe te wil fokus van nature. Deur egter op die positiewe te fokus, herontdek 'n mens weer karakteristieke wat dalk 'afgestof' kan en behoort te word.
- Dit laat 'n mens besef dat daar meer positiewe eienskappe as negatiewe is.
- Maak jou bewus van positiewe eienskappe wat ons so dikwels nie raaksien nie. Ontwikkel dit om die negatiewe mis te kyk.

Die egpare het die positiewe eienskappe weer herontdek, nie alleen in hulleself nie, maar ook in hulle maats. Dit is duidelik dat daar 'n geneigdheid bestaan om op die negatiewe te fokus. Om op die positiewe te fokus, kom nie noodwendig natuurlik nie.

Negatiewe eienskappe-sessie:

Die volgende response is ontvang:

- Goed om negatiewe raak te sien en dit te aanvaar en daar verby te kan kyk om die

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

positiewe raak te sien.

- Dat daar min negatiewe aspekte is en 'n mens nie daarop moet konsentreer nie.
- Deur eerstens op die positiewe te fokus, beseft egliede dat die negatiewe ook bestaan, maar dat die negatiewe nie moet oorheers nie. Ons het beseft dat die positiewe langtermynwaarde het, maar dat die negatiewe verbeter moet word, waar moontlik. Die meeste energie moet egter aan die positiewe spandeer word.
- Om te beseft dat ons ook foute het – miskien foute waaraan ons self nie gedink het nie en om die negatiewe in die positiewe te omskep.
- Daar is wel negatiewe punte waaraan 'n mens kan werk.
- Konsentreer op die positiewe is uiters belangrik. Die negatiewe het geen invloed gehad nie.
- Ons kon baie makliker hieroor praat. Dit is baie belangrik om dit reg te benader, want dit kan in aggressie verander.
- Dit het ons kans gegee om die realiteit van die negatiewe eienskappe te beseft. Dit het ons egter kans gegee om die positiewe daaruit te haal en te gebruik.

Die respondente (egpare) het daarin geslaag om die negatiewe eienskappe deur middel van die positiewe eienskappe, waarvan hulle bewus gemaak is voor die aanvang van hierdie sessie, te hanteer. Vir sommige respondente was daar ook openlike kommunikasie oor negatiewe eienskappe, maar daar was geen negatiewe gevoelens rondom die oopmaak daarvan nie.

Konflikstyle-sessie:

Die volgende response is ontvang:

- Dit was goed om te bepaal waar elkeen inpas en om dit beter te verstaan.
- Ons het nou geleer hoe om mekaar te benader.
- Insiggewend om mekaar se sienings en style te leer ken en verstaan.
- Jy beseft watter konflikstyl jy gebruik en die invloed wat dit op julle konflikhantering het.
- Beseft dat nuwe konflikstyle aangeleer moet word.
- Dat jy nie konflik moet laat oorheers nie, maar oor dinge moet gesels.
- Dit het waarde omdat 'n mens leer dat meer as een styl bestaan en hoe konflikte

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

hanteer kan word.

- Dit het ons geleer om konflik beter te hanteer.
- Het al voorheen daarmee te doen gehad en ken die inhoud daarvan.
- Konflik kan maklik hanteer word sonder om ons huwelik te benadeel.

Die identifisering van elkeen se spesifieke konflikhanteringstyl het insig gebring. Die meerderheid respondente het gemeen dat konflik hanteer en uitgespraak moet word en indien hulle dit nie voorheen gedoen het nie, het hulle met hierdie sessie die noodsaaklikheid daarvan beseef.

Klei-sessie:

Die volgende response is ontvang:

- Baie humoristies en iets om na te streef.
- Groot pret en 'n oulike idee.
- Dit was wonderlik om die geskenk wat jou maat wou hê, te kon gee, al was dit net in klei.
- Het beseef dat alles nie altyd oor geld gaan nie en dat klein goedjies wel iets beteken.
- Opnuut laat beseef ek is nie baie kreatief nie.
- Sentimenteel en oulik.
- Dit was interessant.
- Dit was pret – groot pret! Tog het dit op 'n wonderlike wyse getoon hoeveel ons vir mekaar omgee.

Die respondente (egpare) se terugvoer ten opsigte van die maak van geskenke uit klei was positief. Tydens die sessie was dit opvallend hoe baie die respondente, wat volwassenes is, die werk met die klei geniet het. Die kreatiewe benutting van funksionele hulpmiddels dra by tot 'n beter atmosfeer vir groei.

Piekniek:

Die volgende response is ontvang:

- Die alleen-wees was nodig. Die ete wonderlik! Die gesprek was eerlik en opbouend.
- Dit is baie belangrik want dit gee geleentheid om te praat.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Romanties en puik!!
- Na twintig jaar se huwelik kan mens nog steeds 'n piekniek geniet soos jong verliefdes.
- Fantasties!!
- Dit het ons weer daaraan herinner dat ons nog meer tyd moet maak om dinge saam te doen soos toe ons nog uitgegaan het. Ons moet dit meer doen.
- Goeie idee.
- Lekker om mekaar se geselskap te geniet.

Uit bogenoemde response kan afgelei word dat 'n egpaar tydens die huweliksverrykingsprogram geleentheid moet kry om heeltemal alleen te wees. Die respondente (egpare) het die alleen-tyd geniet en met die werkopdrag wat hulle saam met die piekniekmandjie ontvang het, het hulle die tyd saam werklik benut. Knelpunte is bespreek, maar met 'n positiewe ingesteldheid wat deur die voorafgaande sessies geskep is. Die doel van die piekniek was onder andere ook didakties. Huweliksmaats leef in die moderne tyd by mekaar verby en die piekniek het aan hulle getoon wat die waarde van so 'n alleen-tyd vir kommunikasie en groei kan wees.

Opstel van 'n kontrak:

Die volgende response is ontvang:

- Doen weer dinge saam wat ons afgeskeep het – soos opgestel in die kontrak.
- Goeie idee om vaste voornemens neer te skryf en daarby te hou.
- Deur saam 'n kontrak op te stel, gee altwee weer iets om aan te werk. Dit moet elke jaar hernu word as gevolg van die dinamika binne die veranderende omgewing.
- Het onself verbind tot verandering.
- Het ons as egpaar weer herinner aan die beloftes wat ons op ons troudag aan mekaar beloof het.
- Opwindend en tog goed om 'n verbintenis te hê.
- Hier is dit baie belangrik om nie op die negatiewe te konsentreer nie, maar om eerder maniere te vind om gesamentlik te groei.
- Om doelbewus afsprake te maak, maak dit meer uitvoerbaar. Ons kom dit na en dit beteken baie. Dit verbeter veral kommunikasie en stresontlading.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Die idee vir die kontrak is vanuit die *Marital Enrichment Program* (MEP) verkry. (Vgl. hoofstuk 3 – 3.9.5.) Die konkrete opstel van 'n kontrak ten opsigte van voornemens vir die onmiddellike toekoms, het die huweliksmaats laat kommunikeer en die terugvoer was dat dit positief was. Beloftes, behoeftes en verbintenisse is geëvalueer en herbevestig. Ten spyte daarvan dat die opstel van die kontrak op 'n informele basis geskied, dwing dit die huweliksmaats om te kommunikeer en as egpaar saam te beplan.

Seksualiteit-sessie:

Die volgende response is ontvang:

- Dit was goed om openlik oor hierdie dinge te praat. Dit het ons meer begrip gegee vir mekaar se behoeftes.
- Dit was 'n *'eye opener'* want hier het ons beseft dat daar ander is wat maar dieselfde probleme het.
- Baie belangrike deel van die kursus.
- Alhoewel ons verskil as man en vrou wat ons verwagtinge betref, kan ons hierdie verskille gebruik om ons huwelik op 'n positiewe wyse te bou en te versterk.
- Het beseft dat ons openlik daarvoor moet kommunikeer.
- Dit was goed om te hoor dat die onderskeie geslagte gemaak is om mekaar aan te vul. Verder dink ons dat beide nog baie te leer het van mekaar. Die vrouens het byvoorbeeld uitgevind dat mans ook 'n sagte kant het.
- Dit was leersaam, sinvol en nodig.
- Ontdek mekaar – alle paartjies het dieselfde probleme. Mens kan werk daaraan.

Twee duidelike aspekte wat na vore kom, is naamlik dat dit noodsaaklik was om weer te hoor wat die verskille tussen mans en vrouens is. Die vrouens het veral insig ontwikkel ten opsigte van die feit dat dit vir hulle maats nie altyd net oor die fisiese aspekte gaan nie, maar dat die emosionele sy van seksualiteit ook vir hulle belangrik is. Tweedens is dit ook uit die response duidelik dat die resonante (egpare) die waarde van kommunikasie oor hulle seksuele verhouding beseft het. Die feit dat die geslagte geskei is en hulle apart in groepe kon praat voordat die terugvoer weer in die groot groep gegee is, het waarde gehad. Die waarde van die deel van houdings en gevoelens in 'n homogene groep is hierdeur beklemtoon. (Vgl. hoofstuk 4 – 4.7.4.)

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Huweliksbevestiging:

Die volgende response is ontvang:

- Kon mekaar in die oë kyk en jou daaraan herinner dat God ons bymekaar gebring het.
- Sinvol waar daar nog 'n hoopvolle verhouding is, maar skadelik vir diegene wat dalk ver van mekaar verwyder is.
- Die herbevestiging aan die einde van die kamp is 'n gepaste afsluiting waartydens die egliede mekaar opnuut van hul liefde en trou kan beloof.
- Dat jy tot die besef kom dat jy jou weer aan mekaar gebind het.
- Wonderlike geestelike ervaring saam met mekaar.
- Verrassing, maar baie lekker!
- Dit is goed om weer aan jou belofte herinner te word en dit weereens te bevestig.
- Dit was fantasties om in mekaar se oë te kyk en weer die beloftes af te lê – 'n wonderlike ervaring.

Die respondente (egpare) het die aflê van die huweliksbelofte waardevol gevind. Hierdie aspek van die program kon vir die spesifieke steekproef respondente gebruik word aangesien hulle almal Christene is. Alhoewel die aard van die aktiwiteit as sentimenteel beskou kan word, het dit waarde omdat die huweliksmaats herinner word aan hulle aanvanklike beloftes aan mekaar.

Liefdesbriewe aan mekaar:

Die volgende response is ontvang:

- Die beste idee van die jaar! Ons het lanklaas sulke diep en mooi goed vir mekaar gesê. Al is ons 20 jaar ouer, is die vonk nog daar!
- Dit was baie spesiaal.
- Bring die herinnering van 'n spesiale geleentheid weer later terug tydens die 'ratrace'.
- Leer ons weer om soos jong verliefdes ons liefde vir mekaar te verwoord.
- Dat dit ook lekker is om jou gevoel op papier te sit en weer soos jong verliefdes te voel.
- Dit is iets wat gewoonlik volop is tydens die hofmakery voor die huwelik. Omdat 'n mens bymekaar bly, kan dit maklik gebeur dat dit onderskat kan word. Ons het besef

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

dat dit nog steeds gebruik kan word om weer 'n paar verrassings tot gevolg te hê.

- Lekker om weer na jare so-iets te doen – veral vir die mans. Vrouens doen dit meer gereeld.
- Ons het nie baie aandag daaraan gegee nie. Miskien moet ons dit weer doen in 'n meer ernstige lig.

Deur middel van hierdie aktiwiteit het die individuele huweliksmaats die geleentheid gehad om alleen, weg van die ander maat, hulle gevoelens na afloop van die kamp in die vorm van 'n liefdesbrief neer te skryf. Die briewe is na afloop van die kamp deur die groepleier gepos en die verrassing het deur die pos gekom. Die terugvoer ten opsigte van die skryf asook die ontvang van die briewe was positief. Die idee vir die skryf van liefdesbriewe is vanuit Garland (1983:138-150) verkry.

Egpaar as aanbieder versus 'n enkel aanbieder:

Die volgende response is ontvang:

- Egpaar word sterk aanbeveel anders kan eensydigheid intree.
- Egpaar baie beter – is gelukkig ook net mense.
- As voorbeeld vir ander en as span is 'n egpaar 'n beter keuse.
- Dit is makliker om jou teenoor jou eie geslag uit te spreek. Enkelaanbieder kan dit oor feite, maar met geen toepassing.
- Goed, aangesien hulle mekaar goed aanvul en van ondervinding kan praat en die groep kan hulle dus met die egpaar identifiseer.
- Baie belangrik – oefeninge met mans en vrouens afsonderlik is baie belangrik. Dit moet 'n egpaar wees.
- Ons voel dat dit nogal belangrik is dat 'n egpaar dit aanbied. Dit maak dit makliker vir albei partye om oor haakplekke te praat en dit maak die atmosfeer gemakliker.
- Die egpaar-aanbieding maak dit gebalanseerd.

Die vraag is ingesluit met die oog op die evaluering van die aard van groepleierskap aan die hand van die bestudeerde literatuur. Die waarde van 'n egpaar as groepleiers is deur die respondente bevestig. Die egpaar dien as modelle en vul mekaar aan. (Vgl. Avis, 1986:34; Hunt, *et al.*, 1998:72; hoofstuk 3 – 3.6 en hoofstuk 4 – 4.6.3.)

Het die opstel van 'n kontrak enige sin?

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Die volgende response is ontvang:

- Die kontrak dwing ons om afsprake te maak en na te kom. Ons hou gereeld daarby. Werksure en omstandighede meng soms in, maar ons hou vol!
- Die kontrak het sin, maar dit moet gaan oor gesamentlike groei en nie oor moets en moenies.
- Ja, dit het tot gevolg dat jy doen wat jy voorgeneem het.
- Ja, dit is belangrik omdat dit ons herinner aan ons beloftes aan mekaar.
- Ja, dat jy jouself weer van vooraf verbind om na die kamp nog steeds toe te pas wat jy geleer het.
- Die kontrak het sin as daarby gehou word.
- Met die eerste kamp het dit baie sin gehad. Met die tweede kamp kon ons die uitwerking daarvan evalueer en herbevestig.

Hierdie vraag is ingesluit om te evalueer of die opstel van 'n kontrak langtermynwaarde het. Die opstel van 'n kontrak tydens die huweliksverrykingsprogram kan moontlik binne 'n toegewyde atmosfeer geskied met waarde vir die oomblik. Vanuit die response is dit egter duidelik dat die opstel van die kontrak waarde vir die toekoms inhou. Die respondente (egpare) het steeds daarby gehou.

EVALUASIE DEUR ADOLESSENTE KINDERS

Op dieselfde tydstip toe die ouers gevra is om die kamp en die inhoud daarvan te evalueer, naamlik twee maande na afloop van die huweliksverrykingsprogram, is die adolessente kinders ook genader. Daar is aan hulle gevra of hulle enigiets anders in hulle ouers se gedrag/optrede/verhouding kon waarneem nadat hulle van die kamp teruggekom het. Die volgende response is gegee:

- Hulle is baie meer ontspanne.
- Daar is 'n 'sparkle' in hulle oë.
- Hulle spandeer meer tyd alleen saam.
- Hulle gaan meer uit en maak afsprake met mekaar.
- Hulle ontmoet mekaar vir koffie deur die dag.
- Dit lyk asof hulle mekaar beter verstaan.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

- Die kommunikasie in die huis is beter, nie alleen tussen die ouers nie, maar ook met die kinders.
- Dit lyk asof hulle mekaar beter leer ken het.
- Hulle totale houding is anders – dit lyk asof hulle harder probeer om probleme op te los.

Die adolessente was dit eens dat hulle dink dit is noodsaaklik dat hulle ouers so 'n program deurloop. Die hele gesin baat uiteindelik daarby. Hulle gee nie om as pa en ma soms daarvoor weggaan nie. Hulle beveel dit intedeel sterk aan.

De Vos (1998c:372) beklemtoon dat beskrywende data van belangrike ander individue, wat nie deel van die program uitgemaak het nie, maar daartoe in staat is om die invloed van die program op die deelnemers te assesser, 'n bron van inligting vir die evaluering van 'n program is. Die adolessente kinders is 'n belangrike bron van inligting ten opsigte van veranderinge in die ouers se houding en gedrag teenoor mekaar asook teenoor hulle as kinders. Die adolessente se terugvoer was dat die ouers daarby gebaat het en dat die uitkoms ook tot hulle eie voordeel was.

Die huweliksverrykingsprogram was nie alleen aan die hand van die kwalitatiewe data 'n sukses nie, maar duidelik ook aan die hand van die resultate van die gestandaardiseerde meetinstrumente. Met hierdie inligting wat op 'n wetenskaplike wyse verkry is, kan na die volgende stap in die proses oorbeweeg word.

Die volgende stap in die proses van intervensienavorsing, naamlik die verfyning van die intervensie en die verspreiding van die program, is nie vir die doel van hierdie navorsing gedoen nie. Die program sal nou, na afloop van die studie, vir verspreiding voorberei word. Die potensiële markte sal geïdentifiseer word, die program sal bemark word en die nodige opleiding aan die aanbieders daarvan verskaf word. (Vgl. De Vos, 1998c:401-402.)

5.3 KWALITATIEWE DATA: VERGELYKING TUSSEN KAMPE 1, 2, 3, EN 6

'n Verdere evaluering van die invloed van die intervensie is na aanleiding van 'n vergelyking tussen die eerste drie kampe wat vir die voortoets aangebied is, asook die sesde kamp vir die finale aanbieding, gedoen. Die vierde huweliksverrykingsprogram is in die vorm van 'n dag-'retraite' aangebied en is nie op presies dieselfde wyse en met dieselfde vrae as die vorige kampe evalueer nie. Tydens die vyfde aanbieding vir die voortoets is die fokus op die bruikbaarheid van die gestandaardiseerde meetinstrumente geplaas. Op hierdie wyse is al die elemente wat in die laaste aanbieding getoets sou word, ingewerk.

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Die doel met die vergelyking is om die geloofwaardigheid van die navorser te bevestig aangesien 'n kwalitatiewe studie sterk op menslike oordeel en die dissipline van die navorser vertrou (Tutty, *et al.*, 1996:112). Veelvoudige perspektiewe is weergegee en uiteindelik vergelyk. Die verskillende perspektiewe was telkens bevestigend van die algemene temas wat geformuleer is. Op hierdie wyse is die betroubaarheid en geloofwaardigheid van, nie alleen die data wat weergegee is nie, maar ook van die navorser se analise en interpretasie daarvan, bevestig. Wanneer die model van Guba (Poggenpoel, 1998:348-351) gebruik word om die betroubaarheid van die kwalitatiewe deel van die studie te evalueer, kan die volgende gevolgtrekkings gemaak word:

- **Betroubaarheidswaarde:** Met die verskillende aanbiedings van die program en die vergelyking van die response is 'n deurlopende positiewe verandering in houding, gesindheid en gedrag waargeneem en aangeteken.
- **Toepasbaarheid:** Voldoende beskrywende data is weergegee sodat, wanneer die studie/program herhaal sou word, die resultate weer vergelyk sou kon word.
- **Ooreenstemming:** Vanuit die vergelyking is dit duidelik dat daar ooreenstemming in die data vanuit die verskillende aanbiedings van die program is.
- **Neutraliteit:** Aangesien die objektiwiteit van die kwalitatiewe navorser juis verminder word om die persoonlike leefwêreld van die respondent te betree, word die neutraliteit van die data hier geëvalueer. Hierdie neutraliteit is deur die betroubaarheidswaarde en die toepasbaarheid van die resultate verkry.

Die vergelyking word vervolgens in die vorm van tabelle uiteengesit met die doel om die ooreenkomste en gevolgtrekkings weer te gee:

TABEL 38: MOTIVERING OM HUWELIKSVERRYKINGSKAMP BY TE WOON

KAMP 1 VOORTOETS	KAMP 2 VOORTOETS	KAMP 3 VOORTOETS	KAMP 6 FINALE AANBIEDING	OOREENKOMSTE EN SAMEVATTING
<p>Die egpaar wil <u>tyd saam spandeer</u>.</p> <p>Hulle wil hulle huweliks-<u>verhouding versterk en verryk</u>.</p> <p>Hulle wil mekaar weer <u>ontdek en beter leer ken</u>.</p> <p>Hulle wil deur die verryking van hulle huwelik ook hulle <u>verhouding met God versterk</u>.</p>	<p>Egpare wat die vorige huweliksverrykingsgeleentheid bygewoon het, het duidelik <u>positiewe terugvoer</u> gehad en op hierdie wyse ander egpare <u>oorreed</u> om te gaan.</p> <p>Wil hulle <u>verhouding verbeter</u>.</p> <p>Wil <u>tyd saam spandeer</u> – kry nie andersins genoeg tyd saam nie.</p> <p>Wil <u>ander se perspektiewe aanhoor</u>. Hierdie aspek dui op die waarde van 'n <u>groepervaring</u>.</p>	<p>Het <u>by ander gehoor</u> en is aanbeveel.</p> <p>Daar is leemtes en die geleentheid moet benut word vir <u>groei</u>.</p>	<p>Die <u>wegbreeknaweek ('retraite')</u> is as ideale geleentheid gesien om aan die huweliksverhouding aandag te gee.</p> <p>Is <u>deur ander egpare gemotiveer</u> wat reeds die program bygewoon het en positiewe groei ervaar het.</p> <p>Wil <u>vaardighede</u> aanleer en verbeter.</p>	<p>Is <u>deur ander egpare gemotiveer</u>.</p> <p>Wil <u>groei</u> en vaardighede verbeter.</p> <p>Wil <u>verhouding versterk</u> en <u>verryk</u>.</p> <p>Wil <u>verhouding met God versterk</u>.</p> <p>Wil <u>tyd saam spandeer</u>.</p> <p>Wil <u>ander se perspektiewe hoor</u>.</p>

TABEL 39: VERWAGTINGE VAN HUWELIKSVERRYKINGSKAMP VAN DIE HUWELIKSVERHOUDING

KAMP 1 VOORTOETS	KAMP 2 VOORTOETS	KAMP 3 VOORTOETS	KAMP 6 FINALE AANBIEDING	OOREENKOMSTE EN SAMEVATTING
<p>Wil weer mekaar se <u>verwagtinge hoor</u> en daaraan voldoen.</p> <p>Wil <u>tyd saam spandeer</u> en dit geniet.</p> <p>Wil mekaar <u>beter verstaan</u> en <u>nader</u> aan mekaar <u>groeï</u>.</p> <p>Wil <u>nuwe doelwitte</u> daarstel en <u>leer</u>.</p> <p>Wil hulle <u>kommunikasie</u> <u>verbeter</u>.</p>	<p>Wil <u>mekaar beter leer ken</u>, wil verhouding <u>verryk</u> en <u>toekoms beter ingaan</u>.</p> <p>Wil vir kinders <u>gesonde basis skop</u> (toekoms).</p> <p><u>Geestelik groei</u> deur middel van verryking van huwelik (Christelike toewyding).</p>	<p>Verryking, <u>nader</u> aan mekaar te <u>beweeg</u> en die <u>vonk terug</u> te sit.</p> <p><u>Geestelike groei</u> (Christelike toewyding).</p>	<p>Wil <u>tyd saam spandeer</u> en wegkom van die roetine en probleme van die elkedagse lewe.</p> <p>Wil graag <u>vaardighede</u> <u>verbeter</u> sodat realistiese lewensituasies hanteer kan word.</p> <p>Wil graag <u>met ander deel</u> en <u>van ander leer</u>.</p>	<p>Die egpare wil meer <u>leer</u>, veral ook van die ander egpare, wat dui op die behoefte aan <u>terugvoer van die portuurgroep</u>.</p> <p>Wil <u>verhouding verryk</u> en <u>nader</u> aan mekaar kom.</p> <p>Wil <u>vonk terugsit</u>.</p> <p><u>Geestelike groei</u> deur <u>toewyding</u> aan God en huwelik.</p> <p>Wil <u>groeï</u> en <u>gesonde toekoms skop</u>.</p>

TABEL 40: EVALUERING VAN FOKUS OP POSITIEWE ASPEKTE VAN DIE HUWELIKSVERHOUDING

KAMP 1 VOORTOETS	KAMP 2 VOORTOETS	KAMP 3 VOORTOETS	KAMP 6 FINALE AANBIEDING	OOREENKOMSTE EN SAMEVATTING
<p>Die <u>negatiewe</u> aspekte in die huweliksverhouding is deur die positiewe aspekte en die sterkpunte <u>oorskadu</u>.</p> <p>Die fokus op die positiewe was <u>nie blootstellend</u> nie.</p> <p>Die fokus op die positiewe was <u>opbouend</u>.</p>	<p>Die geneigdheid om op die negatiewe te konsentreer, het duidelik uit die meeste response geblyk. Die fokus op die positiewe is <u>verrykend</u> beleef en het <u>vaardighede</u> <u>verskaf</u> waar-mee die <u>realiteit hanteer</u> kon word.</p> <p>Het mekaar en mekaar se <u>positiewe</u> eienskappe <u>herontdek</u>.</p>	<p>Die positiewe word in die alledaagse lewe vergeet en daar word op die negatiewe gekonsentreer.</p> <p>Die huweliksverrykings-geleentheid het die <u>positiewe</u> weer <u>beklemtoon</u> en 'n <u>basis vir die toekoms verskaf</u>.</p>	<p>Die negatiewe aspekte in die huweliksverhouding is deur die positiewe aspekte en die sterkpunte <u>oorskadu</u>.</p> <p>Die fokus op die positiewe het daartoe gelei dat die <u>negatiewe daardeur hanteer</u> kon word en was dus <u>opbouend</u></p>	<p>Die fokus op die positiewe was <u>verrykend, opbouend, nie blootstellend</u> nie en het 'n <u>basis vir die toekoms</u> verskaf.</p> <p>Die <u>negatiewe</u> en die <u>realiteit</u> kan <u>deur</u> die <u>positiewe hanteer</u> word.</p> <p>Die positiewe is <u>weer beklemtoon</u>.</p> <p>Het <u>eie en mekaar se positiewe aspekte herontdek</u>.</p>

TABEL 41: RESPONSE OP 'HERONTDEKKING' VAN HUWELIKSMAATS

KAMP 1 VOORTOETS	KAMP 2 VOORTOETS	KAMP 3 VOORTOETS	KAMP 6 – FINALE AANBIEDING	OOREENKOMSTE EN SAMEVATTING
<p>Dat die huweliksmaats <u>steeds lief</u> is vir mekaar.</p> <p>Dat die huweliksmaats nie genoeg tyd saam spandeer nie en sodoende <u>by mekaar verbyleef</u>.</p> <p>Weer 'ou' positiewe eienskappe <u>ontdek</u>.</p> <p>Wil albei <u>God se liefde</u> in huwelik <u>uitleef</u> (Christelike toewyding).</p>	<p>Mekaar weer <u>herontdek</u>. Realiteit van lewe lei tot <u>stagnasie</u>. Vergeet wat hulle na mekaar aangetrek het. Verryking het bygedra dat aspekte in mekaar en self <u>herontdek</u> is.</p> <p>Geslaagde huweliksverhouding is <u>harde werk</u>. <u>Vaardighede</u> kan <u>aangeleer</u> word om verhouding te verryk en te laat slaag.</p>	<p>Het <u>ontdek</u> dat tyd saam belangrik is en dat daar gekommunikeer moet word.</p> <p>Het <u>mekaar steeds lief</u>, moet mekaar geniet en tyd maak vir speel.</p>	<p>Het mekaar weer <u>herontdek</u> en weer leer waardeer.</p> <p>Om beter te <u>kommunikeer</u> en om <u>konfliksituasies</u> te <u>hanteer</u>.</p> <p>Het <u>begrip</u> vir mekaar ontwikkel.</p>	<p>Het mekaar <u>steeds lief</u>.</p> <p>Mekaar <u>ontdek</u> en <u>herontdek</u>.</p> <p>Weet hulle stagneer en leef by mekaar verby – moet <u>tyd maak</u>.</p> <p>Het <u>begrip</u> ontwikkel.</p> <p><u>Vaardighede</u> aangeleer, veral vir <u>kommunikasie</u> en <u>konflikhantering</u>.</p>

TABEL 42: RESPONSE OP VRAAG OF HUWELIKSVERRYKING NOG SIN HET

KAMP 1 VOORTOETS	KAMP 2 VOORTOETS	KAMP 3 VOORTOETS	KAMP 6 VOORTOETS	OOREENKOMSTE EN SAMEVATTING
<p>Huweliksverryking het <u>beslis sin</u>.</p> <p>Huweliksverryking behoort <u>voortdurend plaas te vind</u></p> <p>Gejaagde lewe lei daartoe dat huweliksmaats nie genoeg tyd saam spandeer met doel om huwelik te verryk nie.</p> <p><u>TYD</u> saam het positiewe gevolge.</p> <p><u>Besinning</u> oor wat hulle in mekaar het en <u>beplanning</u> vir realiteit kan alleen geskied wanneer <u>tyd saam</u> spandeer word.</p>	<p>Al die egpare het positief reageer – huweliksverryking is <u>noodsaaklik</u>.</p> <p>Verryking behoort 'n <u>voortdurende proses</u> te wees om groei te bewerkstellig.</p>	<p>Die egpare was dit eens dat huweliksverryking <u>noodsaaklik</u> is en veral dan ook in die moderne tyd as gevolg van beperkte tyd en verhoogde eise.</p>	<p>Huweliksverryking het <u>beslis sin</u> in die hedendaagse tyd.</p> <p>Behoort <u>voortdurend plaas te vind</u>. Die gejaagde lewe lei daartoe dat huweliksmaats <u>nie genoeg tyd saam</u> spandeer met die doel om hulle huwelik te verryk nie.</p> <p><u>Huwelik is basis</u> vir gesonde samelewing – 'n samelewing wat nie gesonde huwelike voorstaan nie. Huweliksverryking het daarom 'n belangrike plek.</p>	<p>Omdat die huwelik die <u>basis</u> van 'n gesonde samelewing is, is huweliksverryking <u>noodsaaklik</u> en <u>het beslis sin</u>.</p> <p><u>Beperkte tyd saam</u> as gevolg van moderne lewe noodsaak huweliksverryking.</p> <p><u>Tyd</u> wat saam spandeer word, het <u>positiewe gevolge</u>.</p> <p>Huweliksverryking behoort <u>voortdurend</u> plaas te vind.</p>

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

Vanuit die tabelle is dit duidelik dat die terugvoer van die egpare vir die verskillende kampe ooreengekom het. Positiewe terugvoer is telkens ontvang. Huweliksmaats het die tyd saam benut vir herontdekking van mekaar, vir groei en vir die verbetering van vaardighede vir kommunikasie en konflikhantering. Die fokus wat deur die loop van die program op die positiewe aspekte in die individuele huweliksmaats en in die verhouding as geheel geplaas is, is positief ervaar. Die egpare het nie blootgestel gevoel nie en die negatiewe aspekte is deur die positiewe aspekte oorskadu. Die aanbeveling is gemaak dat huweliksverryking voortdurend moet geskied. Die moderne lewe met beperkte tyd saam, noodsaak dat egpare tyd vir verryking moet afstaan.

Daar kan nie anders as om vanuit hierdie vergelyking van vier verskillende huweliksverrykingsgeleenthede af te lei dat die huweliksverrykingsprogram 'n verandering in huweliksmaats se gedrag, gevoelens en houding teweeggebring het nie. Ten spyte daarvan dat die groepsdinamika vir elke groep verskil, is die fokus wat op die egpaar as 'n eenheid geplaas word, dieselfde vir al die geleenthede. Die inhoud van die program het dus dieselfde gevolge. Die betroubaarheid, toepasbaarheid, ooreenstemming en neutraliteit van die ingesamelde kwalitatiewe data is deur die vergelyking bevestig (Vgl. Poggenpoel, 1998:350-351.)

5.4 SAMEVATTING

- 5.4.8. Die literatuurhoofstukke ten opsigte van die aard van die moderne huwelik, huweliksverryking en groeigeoriënteerde maatskaplike groepwerk het die basis verleen vir die ontwikkeling van die huweliksverrykingsprogram. Die program is by verskeie geleenthede aangebied en geëvalueer met die oog op die uiteindelijke verfyning daarvan. Die finale evaluering ten opsigte van die effektiwiteit van die program is gedoen. Vir die verloop van die navorsing is die proses van intervensienavorsing gevolg. Die werkwyse van gemengde metodologie ontwerp ('*mixed methodology design*') is gevolg waar eweveel kwalitatiewe en kwantitatiewe data ingesamel en verwerk is.
- 5.4.9. Nadat die probleemanalise gedoen is en die projek beplan is, is data ingesamel en 'n sintese daarvan is gemaak. Die program is ontwerp aan die hand van die inligting wat verkry is en vanuit bestaande huweliksverrykingsprogramme soos dit op wetenskaplike wyse in die VSA aangebied word.
- 5.4.10. Die program is by vyf geleenthede as deel van die voortoets aangebied en telkens aangepas. Vanuit die voortoets was dit reeds duidelik dat die program 'n invloed op die algemene huweliksbevrediging van die individuele huweliksmaats gehad het. Tydens die vyfde aanbieding van die program is die huweliksbevrediging deur middel

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

van die *Kansas Marital Satisfaction Scale* en die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging gemeet. Hierdie oefening het aangetoon dat die twee gestandaardiseerde meetinstrumente wel bruikbaar was en dat die huweliksbevrediging van die individuele huweliksmaats op albei metings verbeter het.

- 5.4.11. Vir die finale evaluasie en gevorderde ontwikkeling is daar van die vergelykende groep voortoets-natoets ontwerp gebruik gemaak. Al 22 egpare van die steekproef het aan die gestelde kriteria voldoen. Die egpare is in twee groepe verdeel en die beginsels van die Solomon viergroepoets is gebruik om te bepaal of daar enige ander faktore, soos byvoorbeeld die invul van die voortoets was wat moontlik 'n invloed op die finale meting sou hê.
- 5.4.12. Die gemiddelde ouderdom van die manlike respondente was 42 jaar en van die vroulike respondente was 40.8 jaar. Die meerderheid van die respondente het 'n tersiêre kwalifikasie asook 'n professionele beroep gehad. Die meerderheid van die egpare was onderskeidelik 18 en 20 jaar getroud. 81.8% van die vroulike respondente het in die 19 – 22 jaar kategorie geval toe hulle getroud is, terwyl 81.8% van die manlike respondente 22 – 24 jaar oud was met huweliksluiting. Die 22 egpare het altesaam 51 kinders gehad met die meerderheid kinders in die fase 13 – 18 jaar wat die fase van adolessensie is.
- 5.4.13. Die huweliksbevrediging van die individuele huweliksmaats in die eksperimentele groep het met die *Kansas Marital Satisfaction Scale* met gemiddeld 11% verbeter. Die kwantitatiewe meting is direk na afloop van die program gedoen en weer twee weke later. Die meting aan die hand van die Hudsonskaal: Indeks vir Huweliksbevrediging, dui daarop dat die huweliksbevrediging van die egpare in die eksperimentele groep met gemiddeld 10.7 punte verbeter het vanaf die eerste na die tweede meting en met 8 punte vanaf die eerste na die derde meting. Wanneer die punte vir die Hudsonskaalmetings met vyf punte en meer verbeter, kan daar reeds aangeneem word dat die intervensie 'n verskil gemaak het. Indien die punte met tien en meer punte verskil, kan daar met 95% sekerheid aangeneem word dat daar 'n positiewe verandering ingetree het.
- 5.4.14. Met behulp van die benutting van die statistiese metodes vir die Solomon viergroepoets is bepaal dat die invul van die vraelyste voor die tyd geen invloed op die respondente gehad het nie. Die positiewe resultate kan dus aan die invloed van die intervensie, naamlik die huweliksverrykingsprogram, toegeskryf word.
- 5.4.15. Vanuit die kwalitatiewe data is die kwantitatiewe metings bevestig. Al die egpare wat die program meegemaak het, het veranderinge in nie alleen houdings en denke nie, maar ook in gedrag aangedui. Die adolessente kinders het die verandering in die

Hoofstuk 5: Empiriese Onderzoek

ouers opgemerk en waardeer. Op hierdie wyse is die positiewe resultate deur belangrike ander individue bevestig. Die kwalitatiewe opname is twee maande na afloop van die aanbieding van die program gedoen en die resultate was steeds besonder positief.

5.4.16. Die vergelykende groep was meer homogeen as die eksperimentele groep en gevolgtrekkings hieroor word volledig in hoofstuk 6 bespreek. Die egpare in die vergelykende groep het geen statisties beduidende veranderinge ten opsigte van huweliksbevrediging aangedui nie.

5.4.17. Die program sal na afloop van hierdie navorsingstudie vir uiteindelijke disseminasie gereed gemaak word